

**Lietuvos Respublikos atsakymai į Jungtinių Tautų Komiteto prieš kankinimą (CAT)
pateiktus išankstinius klausimus apie Jungtinių Tautų Konvencijos prieš kankinimą ir kitoki
žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą įgyvendinimą Lietuvoje**

1 ir 4 straipsniai

2. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (7 ir 8 punktai), prašome nurodyti priemones, kurių imtasi siekiant suderinti Baudžiamojo kodekso 100³ straipsnio turinį su Jungtinių Tautų Konvencijos prieš kankinimą ir kitoki žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau – Konvencija) 1 straipsniu. Taip pat prašome nurodyti priemones, kurių valstybė ėmėsi siekdama užtikrinti, kad kankinimui prilygstantys veiksmai būtų baudžiami tinkamomis sankcijomis, atsižvelgiant į jų sunkų pobūdį, kaip numatyta Konvencijos 4 straipsnio 2 dalyje.

2019 m. Baudžiamasis kodeksas (toliau – BK) papildytas nauja nusikalstama veika – kankinimu. BK 100³ straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę bet kuriam asmeniui, kuris, vykdydamas viešąją politiką arba turėdamas valstybės leidimą, raginimą, paramą ar pritarimą, bet koku būdu kankino ar kitaip žiauriai elgėsi su žmogumi, taip sukeldamas aukai stiprų fizinį ar psichinį skausmą ar kančias. 2024 m. buvo sugriežtinta sankcija už kankinimo nusikaltimą, numatant vienintelę bausmę – laisvės atėmimą nuo vienerių iki septynerių metų. Kadangi šis nusikaltimas priskirtas sunkių nusikaltimų kategorijai, Konvencijos 4 straipsnio 2 dalies reikalavimai yra įgyvendinti visa apimtimi.

Pažymėtina, kad BK įtvirtinto kankinimo nusikaltimo sudėtis numato platesnio pobūdžio kriminalizavimą, negu įtvirtinta Konvencijos 1 straipsnyje, kadangi Lietuvos baudžiamasis teisinis reglamentavimas nereikalauja įrodinėti šios nusikalstamos veikos tikslo („siekiant išgauti iš jo ar trečiojo asmens informaciją arba prisipažinimą, nubausti jį už kokį nors veiksma“). Tokiu būdu užtikrinamas ne tik visapusiškas suderinamumas su Konvencijos reikalavimais, tačiau kartu įtvirtintas ir lengvesnis aptariamų nusikalstamos veikos įrodinėjimas.

2³ straipsnis

3. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (9 ir 10 punktai), prašome pateikti atnaujintą informaciją apie priemones ir taikomas procedūras, užtikrinančias, kad visi sulaikytieji praktiškai naudotųsi visomis pagrindinėmis teisinėmis garantijomis prieš kankinimą ir netinkamą elgesį nuo pat jų laisvės atėmimo pradžios.

Lietuvoje visos esminės teisinės apsaugos nuo kankinimo ir (ar) netinkamo elgesio garantijos sulaikytiems asmenims taikomos nuo faktinio sulaikymo momento. Įtariamajam nedelsiant užtikrinama teisė turėti gynėją ir iki pirmosios apklausos su juo susitikti nedalyvaujant pašaliniais. Teismas, prokuroras ir ikiteisminio tyrimo pareigūnas privalo išaiškinti proceso dalyviams jų procesines teises ir užtikrinti galimybę jomis pasinaudoti. Atitinkamai, įtariamajam išaiškinama jo teisė turėti gynėją nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento ir sudaromos realios sąlygos šia teise pasinaudoti (įskaitant ir teisę gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą įstatymų nustatyta tvarka) gynėjo ir ginamojo bendravimas yra konfidencialus – draudžiama kontroliuoti susitikimus, susirašinėjimą, telefoninius pokalbius ar kitas bendravimo formas. Apie teises sulaikytasis informuojamas nedelsiant ir jam suprantama kalba, įteikiant rašytinį teisių įtariamajam išaiškinimo protokolą ir paaiškinant žodžiu. Teisių išaiškinimui užtikrinti naudojamos generalinio prokuroro įsakymais patvirtintos standartinės baudžiamojo proceso dokumentų formos, tarp jų „Teisių išaiškinimo įtariamajam protokolas“, kuriame išvardijamos visos įtariamąjo procesinės teisės ir kiekviena jų paaiškinama įtariamajam suprantama kalba. Ši forma išversta į penkias užsienio kalbas (anglų, rusų, lenkų, vokiečių ir prancūzų).

2019 ir 2024 m. priimtais Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) pakeitimais išplėtos įtariamųjų teisės ir procesinės garantijos. Papildomai nustatyta, kad įtariamasis turi teisę gauti

informaciją apie su juo susijusio baudžiamojo proceso eigą ir padėtį; būti lydimas atstovo pagal įstatymą teismo posėdžiuose ir atliekant kitus proceso veiksmus, taip pat teisę į privatumo apsaugą, kai įtariamasis yra nepilnametis; gauti skubiąją medicinos pagalbą; žinoti maksimalų terminą, kiek valandų (dienų) gali būti ribojama jo laisvė iki bylos nagrinėjimo teisminėje institucijoje pradžios, taip pat gauti informaciją apie reguliarią suėmimo peržiūrą ir suėmimui alternatyvių kardomųjų priemonių taikymo galimybes.

2020 m. patvirtintas Policijos pajėgų vienetų veiklos organizavimo aprašas, kuriame nustatyta, kad sulaikytiems asmenims policijos pareigūnai privalo informuoti, dėl ko asmuo sulaikomas ir pranešti maksimalų terminą, kiek valandų (dienų) gali būti ribojama jų laisvė, taip pat išaiškinti jų teises (teisę turėti gynėją nuo jų sulaikymo momento ar pirmosios apklausos; teisę apie sulaikymą informuoti jo nurodytus asmenis ar konsulinę įstaigą; teisę gauti vertimą žodžiu ir raštu; teisę gauti skubią medicinos pagalbą; teisę duoti arba atsisakyti duoti parodymus; teisę pateikti prašymus, apskųsti policijos pareigūnų veiksmus).

Kiekvienu atveju, kai nusikalstamos veikos padarymu įtariamasis asmuo yra pristatomas į policijos įstaigą, jam nedelsiant, o kai to neįmanoma padaryti – ne vėliau kaip per vieną valandą privalo būti surašomas sulaikymo protokolas. Sulaikytam asmeniui sudaroma galimybė pačiam susisiekti su pageidaujamu asmeniu ir pranešti apie savo sulaikymą arba nurodyti konkrečius asmenis, kuriems turi būti pranešta apie jo sulaikymą (policijos pareigūno šiems asmenims perduota informacija įrašoma į sulaikymo protokolą).

2022 m. patvirtintose Teritorinių policijos įstaigų areštinių vidaus tvarkos taisyklėse nustatyta, kad gynėjo ir policijos areštinėje laikomo asmens susitikimas vyksta policijos areštinės apklausos kabinete be trečiųjų asmenų. Su šiomis taisyklėmis kiekvienas sulaikytas asmuo supažindinamas pasirašytinai, taisyklės skelbiamos kiekvienoje kameroje.

Šias garantijas taip pat sustiprino 2022 m. priimti BPK pakeitimai, kuriais aiškiai nustatyta, kad laikinas asmens sulaikymas yra išimtinė priemonė, kartu įvesta greita prokuroro kontrolė – per įmanomai trumpiausią laiką pranešama prokurorui ir jam pateikiami dokumentai, pagal kuriuos asmuo buvo sulaikytas; prokuroras nedelsdamas įvertina taikytos priemonės teisėtumą ir pagrįstumą, o prireikus laikiną sulaikymą panaikina. Svarbiausia naujovė – efektyvi teisių gynyba: laikinas sulaikymas gali būti apskųstas ikiteisminio tyrimo teisėjui, o skundas išnagrinėjamas rašytine tvarka per 20 valandų nuo gavimo; skundą patenkinus, asmuo nedelsiant paleidžiamas (išskyrus atvejį, kai jau paskirtas suėmimas). Taip pat aiškiai įtvirtinta, kad prašant gynėjo, apklausa atidedama iki gynėjo atvykimo, o iki apklausos užtikrinamas privatus susitikimas su gynėju; apie sulaikymą ir sulaikymo vietą nedelsiant pranešama sulaikytojo artimiesiems, konsulinei įstaigai, sulaikytojo nurodytam gynėjui.

2022 m. BPK taip pat sustiprinta pranešimo apie įtariamojo suėmimą sistema. Prokuroras nedelsdamas praneša vienam iš suimtojo nurodytų šeimos narių, artimųjų giminaičių ar kitam nurodytam asmeniui; jei suimtas nieko nenurodo, prokuroras savo nuožiūra informuoja nustatytą šeimos narį ar artimąjį giminaitį. Nepilnamečio atveju nedelsiant informuojami tėvai ar kiti atstovai pagal įstatymą, o kai toks pranešimas prieštarautų vaiko interesams – kitas tinkamas pilnametis asmuo; papildomai privaloma pranešti valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai. Suimtajam suteikiama galimybė pačiam nedelsiant susisiekti su nurodytu asmeniu. Apie tai, kad suėmimas paskirtas kitos valstybės piliečiui, prokuroras nedelsdamas praneša Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir, jeigu suimtas pageidauja, – jo valstybės diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai. Įtariamasis, kuris turi dviejų ar daugiau valstybių pilietybę, gali, jeigu įmanoma, pasirinkti, kurios valstybės diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai turi būti pranešta apie jo suėmimą. Be to, suimto įtariamojo pageidavimu jam turi būti nedelsiant sudaryta galimybė pačiam susisiekti su savo valstybės diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos atstovais. Suimtajam turi būti nedelsiant jam suprantama kalba išaiškinta teisė susisiekti su šiomis įstaigomis. 2024 m. Generalinė prokuratūra išplatino prokurorams instrukcijas, kuriose detalizuotas suėmimo vykdymo įstatymo nuostatų įgyvendinimas dėl teisės į pasimatymus – aiškiai nustatyta, kad pasimatymai su artimaisiais yra bendroji taisyklė, o ribojimai taikomi tik išimtinai, individualiai įvertinus būtinybę (viešąjį

interesą, ikiteisminio tyrimo sėkmę, kitų asmenų teises) ir remiantis procesiniu sprendimu, kaip ribojimo teisiniu pagrindu; pats suėmimas ribojimo nesukelia automatiškai. Sprendimus dėl ribojimo priima tyrimui vadovaujantis prokuroras arba byla nagrinėjantis teismas; taip pat akcentuota vaiko interesų pirmenybė.

Siekiant užtikrinti geresnį suimtųjų ir nuteistųjų (įskaitant užsieniečius) informavimą apie jų teises (įskaitant teisę konfidencialiai susitikti su advokatu, gauti nemokamą teisinę pagalbą ir pan.) ir suėmimo ar bausmės vykdymo tvarką, 2024 m. parengta ir visuose kalėjimuose prieinama speciali dalomoji informacija nacionaline ir 13 užsienio kalbomis (anglų, ispanų, prancūzų, arabų, ukrainiečių, turkų, rumunų, lenkų, kartvelų, persų, urdų, rusų ir kurdų). Suimtajam nemokant nei vienos iš šių kalbų, informavimas vykdomas naudojantis elektroninio vertėjo pagalba.

Kiekvienas suimtas ir nuteistas, atvykęs į laisvės atėmimo vietą įstaigą, ne vėliau kaip kitą dieną supažindinamas atitinkamai su suėmimo ar laisvės atėmimo bausmės atlikimo tvarka, jų teisėmis, pareigomis ir draudimais. Ši informacija minėtiems asmenims pateikiama lietuvių kalba arba suimtojo ar nuteistojo gimtąja kalba, arba kalba, kurią asmuo supranta. Suėmimo vykdymo ir bausmės atlikimo vietose taip pat skelbiama visa su šių asmenų teisėmis ir pareigomis, taikomais draudimais ir kita su suėmimo vykdymu ar bausmės atlikimu susijusi informacija.

Nuteistiesiems ir suimtiesiems sudarytos sąlygos į valstybės ir savivaldybių institucijas ir tarptautines organizacijas, kurių jurisdikciją ar kompetenciją priimti Lietuvoje bausmes atliekančių nuteistųjų pareiškimus yra pripažinusi Lietuvos Respublika, kreiptis laiškais ir elektroninių ryšių priemonėmis.

Suimtiesiems ir nuteistiesiems sudarytos sąlygos konfidencialiai susitikti, susirašinėti su savo advokatu (advokato padėjėju) ir jam skambinti. Šių susitikimų ir skambinimo kartų skaičius ir trukmė, taip pat laiškų kiekis neribojami. Suimtieji ir nuteistieji užsieniečiai turi teisę palaikyti ryšius su savo valstybės diplomatinėmis atstovybėmis ir konsulinėmis įstaigomis, įskaitant teisę susitikti, paskambinti ar susirašinėti su savo valstybės diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos atstovais.

Sulaikyti prieglobsčio prašytojai apie sulaikymo pagrindus, sprendimo sulaikyti apskundimo tvarką ir galimybę gauti nemokamą teisinę pagalbą informuojami nedelsiant raštu jiems suprantama kalba. Visiems sulaikytiems užsieniečiams nuo pat laisvės apribojimo pradžios suteikiama galimybė informuoti gimines ar kitą trečiąją šalį apie jų situaciją.

Į Užsieniečių registracijos centrą pristatyti sulaikyti užsieniečiai su šio centro vidaus tvarkos taisyklėmis (įskaitant informaciją apie turimas teises) supažindinami pasirašytinai. Vidaus tvarkos taisyklės išverstos raštu į 17 aktualiausių užsienio kalbų. Jei užsienietis nesupranta nei vienos iš tų 17 kalbų, užsakomas taisyklių vertimas į kalbą, kurią užsienietis žino.

Visi užsieniečiai, nepriklausomai nuo jų apgyvendinimo ar sulaikymo vietos, supažindinami su jų atžvilgiu priimtais sprendimais (įskaitant sprendimus dėl sulaikymo, prieglobsčio prašymo nagrinėjimo, apgyvendinimo ir kt.) pasirašytinai ir jiems suprantama kalba. Užsieniečių registracijos centre sulaikyti užsieniečiai turi jiems priskirtus už jų bylas atsakingus pareigūnus, kurie supažindina užsieniečius su priimtais sprendimais, išaiškina sprendimų apskundimo tvarką, teikia informaciją užsieniečiui kitais klausimais susijusiais su teisinio statuso nustatymu bei sprendimų vykdymu. Supažindinant užsienietį su juo atžvilgiu priimtu sprendimu užsakomos vertimo paslaugos.

Visiems sulaikytiems ar prieglobsčio prašantiems užsieniečiams, atsižvelgiant į jų teisinį statusą bei vadovaujantis nustatyta tvarka, suteikiama valstybės garantuojama teisinė pagalba arba sudaroma galimybė susisiekti su privačiu teisininku. Lietuvos valstybės garantuojama teisinė pagalba visais atvejais užtikrinama nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams (nepriklausomai nuo jų statuso) ir užsieniečiams teikimo sulaikyti užsienietį arba skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę nagrinėjimo teisme metu.

Visiems sulaikytiems užsieniečiams teikiamos pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugos (šėimos gydytojo, odontologijos ir psichiatrijos paslaugos) ir būtinoji medicinos pagalba. Esant neatidėliotiniams sveikatos sutrikimo atvejams, kviečiama greitoji medicinos pagalba ir užsieniečiai hospitalizuojami.

Dėl netinkamo laisvės atėmimo vietų įstaigos pareigūnų elgesio su suimtaisiais ir nuteistaisiais atlikti 8 tarnybiniai patikrinimai, 9 pareigūnams skirtos tarnybinės nuobaudos (1 iš jų atleistas iš tarnybos), dėl 6 pareigūnų konstatuota, kad jie pažeidimų nepadarė.

4. Tęsiant ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (13 ir 14 punktai), prašome pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad Seimo kontrolierių įstaigos Žmogaus teisių biuras turėtų pakankamai finansinių ir žmogiškųjų išteklių veiksmingai vykdyti savo įgaliojimus, įskaitant jo, kaip nacionalinio kankinimų prevencijos mechanizmo, funkciją. Prašome pateikti informaciją apie laikotarpį, kuriam taikoma ataskaita, mechanizmo atliktus vizitus į sulaikymo vietas bei apie priemones, kurių imtasi reaguojant į pateiktas rekomendacijas.

Siekiant stiprinti Seimo kontrolierių įstaigos pajėgumus veiksmingai vykdyti savo įgaliojimus, įskaitant jos, kaip nacionalinio kankinimų prevencijos mechanizmo, funkciją, ataskaitiniu laikotarpiu Seimo kontrolierių įstaigos biudžetas padidintas 60 proc. Ataskaitiniu laikotarpiu taip pat didėjo ir Seimo kontrolierių įstaigos Žmogaus teisių biurui priskirtų funkcijų apimtis (pavyzdžiui, nuo 2025 m. šis biuras vykdo ir nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais funkcijas).

Vykdamas kankinimų prevenciją, ataskaitiniu laikotarpiu iš viso įvyko 77 patikrinimai: vietose, kuriuose laikomi sulaikyti užsieniečiai – 24 patikrinimai, socialinės globos įstaigose – 30 patikrinimų, kalėjimuose – 10 patikrinimų, psichiatrinėse ligoninėse – 8 patikrinimai, policijos areštinėse – 5 patikrinimai.

Seimo kontrolierių įstaiga vykdo pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo stebėseną, siekiant greito ir efektyvaus visų rekomendacijų įgyvendinimo bei tinkamo laisvės apribojimo vietose esančių asmenų teisių užtikrinimo, vyksta nuolatinis dialogas su rekomendacijas įgyvendinančiais subjektais. Po 2019 m. vykusių vizitų į įstaigas, kuriose ribojama asmenų laisvė, visų pateiktų rekomendacijų įgyvendinimas siekė 94 proc.; 2020 m. – 74 proc. (dar 25 proc. pateiktų rekomendacijų įgyvendinta iš dalies); 2021 m. – 37 proc. (dar 53 proc. pateiktų rekomendacijų įgyvendinta iš dalies); 2022 m. – 87 proc. (likusių rekomendacijų įgyvendinimas tapo nebeaktualus uždarius Medininkų ir Kybartų užsieniečių registracijos); 2023 m. – 73 proc. (dar 9 proc. pateiktų rekomendacijų įgyvendinta iš dalies); 2024 m. – 62 proc. pateiktų rekomendacijų (32 proc. rekomendacijų yra tęstinio pobūdžio, jų įgyvendinimo stebėseną vykdoma ir 2025 m.). Priemonės, kuriomis buvo įgyvendinamos Seimo kontrolierių patikrinimų sulaikymo vietose ataskaitose pateiktos rekomendacijos nurodomos atsakant į išankstinius klausimus Nr. 13 – 19, 21–22 ir 25.

3. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (23 ir 24 punktai), prašome pateikti atnaujintą informaciją apie teisėkūros ar kitas priemones, kurių buvo imtasi, siekiant kovoti su visomis smurto prieš moteris formomis, ypač tais atvejais, kai veikimu ar neveikimu pasižymi valstybės institucijos arba kiti subjektai, dėl kurių kyla tarptautinė valstybės atsakomybė pagal Konvenciją. Prašome pateikti informaciją apie teisėkūros žingsnius, kurių imtasi siekiant kriminalizuoti smurtą artimoje aplinkoje, įskaitant seksualinę prievartą ir santuokinę prievartą, psichologinį smurtą ir (arba) priekabiavimą kaip atskirus nusikaltimus. Prašome nurodyti, ar planuojama ratifikuoti Europos Tarybos Konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvenciją), atsižvelgiant į savo išipareigojimą, priimtą visuotinės periodinės peržiūros metu 2022 m. sausio mėn. Taip pat prašome pateikti atnaujintą informaciją apie nukentėjusioms nuo smurto dėl lyties teikiamas apsaugos ir pagalbos paslaugas Valstybėje, įskaitant galimybę naudotis medicinos ir teisinėmis paslaugomis, valstybės finansuojamomis socialinės reabilitacijos paslaugomis, prieglaudomis ir krizių centrais. Be to, prašome pateikti atnaujintą informaciją apie mokymo programas, skirtas smurto dėl lyties, ypač smurto artimoje aplinkoje, prevencijai ir tyrimui, taikomas teisėjams, advokatams, teisėsaugos pareigūnams, socialiniams darbuotojams, sveikatos priežiūros specialistams ir kitiems, kurie dirba su nukentėjusiais.

Nors BK nenumato atskiros smurto artimoje aplinkoje nusikalstamos veikos sudėties, baudžiamoji atsakomybė už visas smurto formas artimoje aplinkoje taikoma pagal atskirus šio kodekso straipsnius. Pabrėžtina, kad santuokiniai ar kiti šeiminiai ryšiai tarp nusikalstamą veiką padariusio ir nukentėjusio asmens nepanaikina atsakomybės už išžaginimą ir kitus nusikaltimus žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui (t. y. ir santuokinė seksualinė prievarta yra baudžiama taikant bendruosius BK pagrindus. Psichologinis smurtas ir persekiojimas artimoje aplinkoje baudžiami taikant BK 145 straipsnyje (Grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas) ir BK 148 straipsnyje (Žmogaus veiksmų laisvės varžymas) numatytas nusikalstamas veikas.

2021 m. BK papildomai kriminalizuotas ir neteisėtas persekiojimas, t. y. sistemingas, prieš aiškiai išreikštą asmens valią vykdomas sekimas ar kiti veiksmai, darantys reikšmingą neigiamą poveikį nukentėjusiojo socialiniam gyvenimui ar emocinei būsenai. Ši norma papildė anksčiau galiojusius BK nuostatus dėl psichologinio smurto ir užtikrina nuoseklų teisinį pagrindą visapusiškai smurto artimoje aplinkoje aukų apsaugai, veiksmingam ikiteisminiam tyrimui ir baudžiamajam persekiojimui visų smurto formų atvejais.

2025 m. Baudžiamajame kodekse sugriežtinta atsakomybė už smurtą artimoje aplinkoje prieš mažametį nukentėjusįjį – padidintos sankcijos už fizinio skausmo sukėlimą nepilnamečiui ar nežymų jo sveikatos sutrikdymą, ribos, taip pat sugriežtintos sankcijos dėl nusikalstamų veikų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui.

2023 m. įsigaliojo Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimai, kurių pagrindu Lietuvoje buvo įtvirtintas apsaugos nuo smurto orderis. Vadovaujantis šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalimi, apsaugos nuo smurto orderis yra prevencinė apsaugos priemonė, kuri skirta smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiam asmeniui apsaugoti ir kuria pilnametis smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo įpareigojamas laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos, jeigu jis gyvena kartu su smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiu asmeniu, nesilankyti šio asmens gyvenamojoje vietoje, nesiartinti prie jo ir kartu su juo gyvenančių pilnamečių asmenų ir (ar) vaikų, nebendrauti, neieškoti ryšių su jais. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 8 straipsnio 2 dalis numato, kad apsaugos nuo smurto orderį 15 dienų laikotarpiui skiria policijos pareigūnas, kai jis gauna pranešimą apie galimą smurtą artimoje aplinkoje ir, atlikus pavojaus rizikos vertinimą, nustatoma smurto artimoje aplinkoje pavojaus rizika. Smurto artimoje aplinkoje pavojaus rizikos vertinimo kriterijus nustato vidaus reikalų ministras. Policijos pareigūnas sprendimą skirti apsaugos nuo smurto orderį ar neskirti apsaugos nuo smurto orderio priima nedelsdamas, ne vėliau kaip per 12 valandų nuo pranešimo apie galimą smurtą artimoje aplinkoje gavimo. O šio straipsnio 3 dalis numato, kad skyrus apsaugos nuo smurto orderį, smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo 15 dienų laikotarpiui nuo apsaugos nuo smurto orderio skyrimo momento įpareigojamas: 1) laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos, jeigu jis gyvena su smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiu asmeniu, nesvarbu, kam nuosavybės teise priklauso būstas; 2) nesilankyti smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens gyvenamojoje vietoje, nesvarbu, ar smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo gyvena ar negyvena joje kartu su smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiu asmeniu; 3) nesiartinti apsaugos nuo smurto orderyje nustatytu atstumu prie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančio asmens ir kartu su juo gyvenančių pilnamečių asmenų ir (ar) vaikų, gyvenančių aplinkoje, kurioje buvo sukeltas smurto artimoje aplinkoje pavojus; 4) nebendrauti, neieškoti ryšių su smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriančiu asmeniu ir kartu su juo gyvenančiais pilnamečiais asmenimis ir (ar) vaikais. Už apsaugos nuo smurto orderio pažeidimą asmenims gali būti taikoma Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 489 straipsnyje įtvirtintą atsakomybę.

2023 m. II pusm. Lietuvos policija išdavė 10 786 apsaugos orderius, per 2024 m. – 21 101, o per 2025 m. I pusm. – 9 362 apsaugos orderius. 2023 m. II pusm. buvo užregistruoti 4 906 administraciniai nusižengimai, susiję su apsaugos orderio sąlygų pažeidimu, iš jų 668 pakartotiniai pažeidimai. 2024 m. tokių nusižengimų buvo 8 929, iš jų 3 357 – pakartotiniai. Per 2025 m. I pusm. užregistruoti 3 778 pažeidimai, iš jų 1 657 – pakartotiniai.

2022 m. įsigaliojo Darbo kodekso (toliau – DK) pakeitimai, kuriais draudžiama smurtauti ir priekabinti darbo vietoje, nustatytos konkrečios darbdavių pareigos užtikrinti smurto ir priekabiavimo prevenciją bei kurti aplinką, laisvą nuo smurto ir priekabiavimo. Pakeitimais taip pat numatyta, kad smurtas ar priekabiavimas gali būti pagrindas nutraukti darbo sutartį. Atnaujintame DK draudžiamas ne tik mobingas – psichologinio smurto forma darbo vietoje – bet ir smurtas bei priekabiavimas, įskaitant psichologinį smurtą ir smurtą bei priekabiavimą dėl lyties.

Smurto ir priekabiavimo prevencija yra vienas veiksmingiausių būdų užtikrinti, kad darbuotojai nepatirtų priešiško, neetiško, žeminančio, agresyvių, įžeidžiančių ar užgaulių veiksmų. Siekiant sustiprinti psichosocialinės aplinkos stebėseną darbo vietose ir užkirsti kelią neetiškam, žeminančiam ir diskriminacinio elgesio plitimui, Valstybinėje darbo inspekcijoje 2022 m. įsteigtas specialus psichologinio smurto darbo vietoje prevencijos padalinys.

Šiuo metu Lietuva perkelia Europos Sąjungos direktyvos ES/2024/1385 dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje nuostatas į nacionalinę teisę, tokiu būdu planuojama dar labiau sustiprinti apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje. Siekiant įgyvendinti aptariamą direktyvos nuostatas, planuojama tobulinti tiek Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymą, tiek BK ir BPK nuostatas.

2024 m. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas įvertino Stambulo konvencijos nuostatų atitikimą ir nustatė, kad ši Konvencija neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai (t. y., kad Stambulo konvencija nereguliuoja šeimos ar santuokos santykių ir nereikalauja keisti konstitucinės santuokos sampratos). Tokiu būdu buvo pašalintos kilusios abejonės dėl galimos teisės kolizijos ir patvirtinta, kad Stambulo konvencijos ratifikavimas teisiškai galėtų būti įmanomas. Pažymėtina, kad valstybė narė savo piliečiams yra įsipareigojusi stiprinti teisinius mechanizmus ir diegti konkrečias priemones, skirtas smurto artimoje aplinkoje problemoms spręsti bei pagalbai patiriantiems smurto artimoje aplinkoje pavojų asmenims teikti, todėl formalus konvencijos ratifikavimas šiuo metu nėra valstybės prioritetas.

Generalinė prokuratūra sistemingai rengia atitinkamus apibendrinimus, kurie rodo nuolatinę smurto artimoje aplinkoje ir susijusių nusikalstamų veikų stebėseną bei praktikos analizę. Šie apibendrinimai skirti vienodai praktikai formuoti – atliekami siekiant identifikuoti spragas, taip pat įvertinti taikomų priemonių veiksmingumą, planuoti mokymus, taip užtikrinant nuoseklų, duomenimis grįstą valstybės atsaką į smurtą prieš moteris ir smurtą artimoje aplinkoje. Pavyzdžiui, įsitikinus, kad viena iš priemonių, efektyviai užtikrinančių smurto artimoje aplinkoje mažinimą, yra nuteistiesiems taikomos baudžiamojo poveikio priemonės – įpareigojimas dalyvauti smurtinį elgesį keičiančiose programose bei įpareigojimas gyventi skyrium nuo nukentėjusio asmens ir (ar) nesiartinti prie nukentėjusio asmens arčiau nei nustatytu atstumu, valstybinį kaltinimą baudžiamosiose bylose dėl smurto artimoje aplinkoje palaikantiems prokurorams rekomenduota visais atvejais svarstyti galimybę siūlyti teismui skirti ne tik bausmę, bet ir nurodytas baudžiamojo poveikio priemones. Informacija apie 2019–2025 m. gautus pranešimus apie smurtą šeimoje, šių pranešimų pagrindu pradėtus ikiteisminius tyrimus, išnagrinėtas baudžiamąsias bylas ir nukentėjusius nuo smurto šeimoje asmenis pateikiama Priede Nr. 1.

Siekiant užtikrinti koordinuotą ir veiksmingą atsaką į smurtą artimoje aplinkoje bei seksualinį smurtą, buvo sukurti nacionaliniai algoritmai ir metodikos, skirtos standartizuoti pagalbos teikimą ir stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Šie algoritmai nustato aiškią veiksmų seką institucijoms – teisėsaugai, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigoms, specializuotiems pagalbos centrams bei savivaldybėms – nuo smurto atvejo nustatymo iki ilgalaikės pagalbos organizavimo. Atskirai parengtas algoritmas, skirtas darbu su smurtą keliančiais asmenimis, siekia užtikrinti prevencines ir reabilitacines intervencijas. Seksualinio smurto atveju taikoma metodika apima ne tik veiksmų koordinavimą, bet ir išsamų smurto formų, požymių, rizikos veiksnių bei teisinio konteksto aprašymą. Joje pateikiamos praktinės gairės specialistams, pabrėžiant konfidencialumą, pagarbą nukentėjusiojo autonomijai ir pagalbą, atsižvelgiant į patirtą traumą. Šie įrankiai padeda užtikrinti, kad nukentėjusieji gautų savalaikę, visapusišką ir į asmenį orientuotą pagalbą visoje šalyje.

2021 m. patvirtinta speciali sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimai seksualinį smurtą asmenims tvarka. Šia tvarka sukurtas specializuotų sveikatos priežiūros įstaigų, į kurias turi būti pervežami pacientai, jiems įtarus arba diagnozavus seksualinį smurtą, tinklą. Specializuotose centruose galimo seksualinio smurto aukoms ištiesą parą, 7 dienas per savaitę teikiam kompleksinė pagalba (medicininė, ginekologinė, psichologinė, prireikus net psichiatrinė). Tvarka taip pat reglamentuoja reikalavimus spermos paieškos ėminių paėmimui, toksikologinių tyrimų atlikimui po seksualinio smurto, paciento paruošimui apžiūrai ir ištyrimui, lytiniu keliu plintančios infekcijos diagnostikai ir profilaktikai po patirto seksualinio smurto, mechaninių sužalojimų aprašymui. Sveikatos priežiūros specialistai, teikiantys pagalbą seksualinio smurto aukoms, privalo būti išklause specialų pagalbos teikimo seksualinį smurtą patyrusioms pacientėms kursą (2024 m. tokiuose mokymuose dalyvavo 23 specialistai).

Pagal nacionalinius teisės aktus, visi sveikatos priežiūros specialistai, įtardami smurto artimoje aplinkoje ar bet kokio galimo smurto apraiškas, turi prievolę apie tai pranešti teisėsaugos institucijoms. Šiuo tikslu, į visų medicinos specialistų kvalifikacijos kėlimo programas įtrauktos mokymų, susijusių su smurto artimoje aplinkoje atpažinimu ir prevencija“.

Nuo 2021 m. visoje Lietuvoje veikia mobilios psichologinės krizių intervencijos komandos, teikiančios savalaikę pagalbą po trauminių įvykių institucijoms – įskaitant švietimo įstaigas – taip pat bendruomenėms, šeimoms ir asmenų grupėms (tais atvejais, kai paveikti du ar daugiau žmonių). Jų pagalba aktyvuojama reaguojant į tokius įvykius kaip savižudybė, smurtinė mirtis, dingimas, sunkios avarijos, sužalojimai ar žūtys, išžaginimas, užpuolimas ir kiti trauminiai įvykiai.

Lietuva toliau stiprina pagalbos sistemą asmenims, patyrusiems smurtą artimoje aplinkoje ar seksualinį smurtą per visoje šalyje veikiančių 24 specializuotų visapusių pagalbos centrų tinklą. Šie centrai teikia individualizuotas paslaugas suaugusiesiems, kurie patyrė smurtą arba yra jo rizikoje, įskaitant informavimą ir konsultavimą, tarpininkavimą, ekspertinius vertinimus bei specializuotą psichologinę ir teisinę pagalbą. Didelis dėmesys skiriamas paslaugų prieinamumui žmonėms su negalia, skatinant įtraukia ir lygiavertę pagalbą.

2023 m. pradėta nauja nevyriausybinė iniciatyva – įkurtas Nacionalinis informacijos apie seksualinį smurtą centras „Prabilk“. Tai pirmasis specializuotas centras Lietuvoje, skirtas suaugusiųjų, patyrusių seksualinį smurtą, palaikymui. „Prabilk“ teikia nemokamą ir konfidencialią emocinę bei informacinę pagalbą nukentėjusiesiems, jų artimiesiems ir specialistams, dirbantiems su paveiktais asmenimis. Centras sulaukia vis daugiau kreipimųsi: 2023 m. pagalbos kreipėsi 22 asmenys, 2024 m. – 56, o per pirmąjį 2025 m. ketvirtį užregistruoti 28 nauji atvejai – tai aiškus ženklas, kad vis daugiau žmonių randa drąsos kalbėti ir ieškoti pagalbos.

Tuo pačiu metu Lietuvoje veikia nacionalinė akredituotų pagalbos paslaugų sistema nusikalstamų veikų aukoms. Šiuo metu 18 akredituotų paslaugų teikėjų siūlo platų pagalbos spektrą, įskaitant emocinę ir psichologinę paramą, informaciją apie teises, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų koordinavimą bei laikiną apgyvendinimą. 2025 m. užregistruota 2 556 nukentėjusieji, iš kurių 2 490 priėmė pagalbą. Pagalba buvo suteikta 1 597 moterims, 842 vyrams ir 51 vaikui. Tarp gavėjų buvo 154 asmenys su negalia, o 445 asmenys pasirinko likti anonimiški. Iš viso buvo suteikta daugiau nei 15 000 paslaugų – vidutiniškai po šešias paslaugas vienam asmeniui.

Pagalba nukentėjusiesiems teikiama individualiai, atsižvelgiant į kiekvieno asmens poreikius. Gavus informaciją iš pirmo kontakto institucijos arba tiesiogiai iš nukentėjusiojo, pagalbos tarnyba informuoja apie teises, įvertina situaciją, parengia pagalbos planą ir koordinuoja reikalingas paslaugas. Pagalba yra nemokama, konfidenciali ir prieinama visoje šalyje, nepriklausomai nuo gyvenamosios vietos ar to, ar pateiktas oficialus skundas. Informaciją apie paslaugas viešina teisėsaugos institucijos, prokuratūra, teismai, Bendrasis pagalbos centras, savivaldybės, socialinių paslaugų teikėjai, švietimo ir sveikatos įstaigos bei Vaiko teisių apsaugos tarnyba. Siekiant didinti pagalbos veiksmingumą, plėtojamos specializuotos paslaugos nuo lyties priklausančio ir elektroninėje erdvėje vykstančio smurto atvejais, stiprinami apsaugos ir prevencijos mechanizmai. Vienas iš prioritetų – užtikrinti visiems prieinamą pagalbą telefonu per ES numerį 116 016, kuris suteikia skubią emocinę ir praktinę pagalbą.

Lietuva nuosekliai stiprina specialistų kompetencijas, įgyvendindama kasmetines mokymų programas, skirtas smurto prevencijai, pagalbai nukentėjusiesiems ir tarpdisciplininiam bendradarbiavimui:

- 2019 m. 317 vaikų gerovės srityje dirbančių specialistų dalyvavo mokymuose apie seksualinį smurtą prieš vaikus, įskaitant vaikus su negalia.
- 2021 m. surengti keli mokymų ciklai:
  - o 52 mobiliosios komandos darbuotojai dalyvavo mokymuose apie smurtą patyrusių vaikų identifikavimą ir pirminę intervenciją;
  - o 416 specialistų apmokyti apie smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų identifikavimą ir pagalbos teikimą;
  - o sukurtas viešai prieinamas edukacinis vaizdo įrašas apie smurto prieš vaikus atpažinimą ir reagavimą.
- 2022–2023 m. organizuoti mokymai apie smurto artimoje aplinkoje prevenciją ir intervenciją, kuriuose dalyvavo 286 specialistai.
- 2024 m. pasiekti reikšmingi rezultatai:
  - o daugiau nei 1200 specialistų iš įvairių sektorių (socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros, teisėsaugos, nevyriausybinių organizacijų) dalyvavo mokymuose apie smurto dinamiką, pagalbos protokolus ir bendradarbiavimą;
  - o 429 vaikų gerovės srityje dirbančių specialistų baigė vidinį kursą „Smurto prieš vaikus atpažinimas ir reagavimas“;
  - o nuotolinėje sesijoje, skirtoje psichologiniam smurtui atpažinti dalyvavo daugiau nei 800 specialistų;
  - o surengta 10 mokymų sesijų apie seksualinį smurtą prieš vaikus (apmokyti 223 socialinių paslaugų specialistai) ir 19 edukacinių susitikimų, sutraukusių 470 dalyvių iš įvairių sektorių.

2021–2025 m. daugiau nei 300 specialistų (vaiko teisių apsaugos, teisėsaugos, sveikatos priežiūros ir teismų) dalyvavo mokymuose apie vaikams draugiškas apklausas, tyrimo pokalbius ir psichologinius vertinimus, taip pat vyko vizitai į užsienio Barnahus centrus bei nacionaliniai diskusijų renginiai.

Teritorinės prokuratūros 2024 m. surengė švietimo renginių seriją mokyklose ir bendruomenėse; Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba įgyvendino projektą BRIDGE, kurio metu buvo parengtas koordinuoto atsako algoritmas, vykdytos veiklos su mokyklų bendruomenėmis ir informuotumo didinimo kampanijos.

Policijos pareigūnų, reaguojančių į smurto artimoje iškvietimus mokymuose 2019 m. dalyvavo 131 policijos pareigūnas; 2020 m. – 197; 2021 m. – 118; 2022 m. – 38; 2023 m. – 1546; 2024 m. – 449, 2025 m. – 146 policijos pareigūnai. Be to, 2024 m. Lietuvos policija surengė 1329 susitikimus su bendruomenėmis, siekdami skatinti nulinę toleranciją smurtui artimoje aplinkoje – juose dalyvavo 38 598 žmonės. Informuotumas buvo didinamas per socialinius tinklus, vietos žiniasklaidą ir viešosios informacijos standus institucijose, tokiose kaip Užimtumo tarnyba, bibliotekos ir savivaldybių pastatai. Be to, surengti 124 susitikimai su savivaldybių atstovais ir partnerinėmis institucijomis, siekiant stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą smurto artimoje aplinkoje prevencijos srityje.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuosekliai įgyvendintos prokurorų ir prokurorų padėjėjų kvalifikacijos kėlimo programos smurto dėl lyties ir smurto artimoje aplinkoje temomis – tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu. Per šį laikotarpį organizuoti 84 specializuotų mokymai, dirbtuvės ir konferencijos, įtraukiant ir kitų institucijų atstovus (iš viso – apie 2000 dalyvių). Mokymai apėmė atpažinimą ir rizikos vertinimą, aukų teisių užtikrinimą ir pakartotinės viktimizacijos prevenciją, koordinuotą tarpžinybinį atsaką, teismo proceso ypatumus bei naujausius teisėkūros pokyčius, todėl praktinės prokurorų kompetencijos šioje srityje nuolat stiprinamos. Kartu su partneriais iš Norvegijos Karalystės įgyvendinti 2 tarptautiniai projektai, skirti tobulinti prevencinę politiką teismuose ir teisėsaugos institucijose bei stiprinti institucijų kompetencijas, užtikrinti ankstyvą smurtą patyrusių vaikų atpažinimą, apsaugą, paramą ir veiksmingą reabilitaciją baudžiamojo proceso metu. Projektų metu vyko plataus masto teisėjų, prokurorų ir prokurorų padėjėjų mokymai (iki 500 dalyvių), kurie apėmė ankstyvą aukų atpažinimą, jų teisių užtikrinimą ir antrinės viktimizacijos prevenciją,

koordinuotą reagavimą, poveikio priemonių parinkimą aukos atskyrimui nuo smurtautojo ir pagrįstų bausmių bei priemonių siūlymą teismui, įrodymų rinkimo ir vieningo jų vertinimo, jų pakankamumo atskirų kategorijų smurto artimoje aplinkoje bylų atvejais, efektyvaus nukentėjusio asmens apsaugos mechanizmo sukūrimo, psichologinio smurto įrodinėjimo aspektus. Abu projektai užtikrino tarpinstitucinį ir tarpvalstybinį žinių perdavimą, standartizavo vaikui draugiškas procedūras, integravo Norvegijos gerąją praktiką ir sukūrė tvarią kompetencijų bazę, kuri ilgalaikėje perspektyvoje gerina prevenciją, reagavimą ir baudžiamąjį procesą kaip visumą, užtikrinant aukų – ypač vaikų – teises visoje teisingumo grandinėje.

Stiprinant teisėjų kompetencijas su smurtu artimoje aplinkoje susijusioje srityje, ataskaitiniu laikotarpiu Nacionalinė teismų administracija vykdė šiuos mokymus: „Sisteminio smurto požymių artimoje aplinkoje atpažinimas: galios ir kontrolės strategijų naudojimas, smurtautojo manipuliavimas ir atsakomybė“, „Mediacija šeimos ginče, esant smurto artimoje aplinkoje požymiams. Mediacija ginčiuose su pažeidžiamomis šalimis“, „Pagalba smurto artimoje aplinkoje aukoms: teisiniai ir psichologiniai aspektai“ ir „Mediacijos taikymas ginčiuose tarp smurto artimoje aplinkoje patyrusio ir smurtavusio asmenų“.

6. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (25 ir 26 punktai), prašome pateikti informaciją apie prekybos žmonėmis bylų skundų, tyrimų, baudžiamojo persekiojimo atvejų ir nuosprendžių skaičių. Taip pat prašome pateikti informaciją apie:

(a) naujus įstatymus ar priemones, kurios buvo priimtos siekiant užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir su ja kovoti, įskaitant prekybą seksualinės ar darbo išnaudojimo tikslais;

(b) priemones, kurių buvo imtasi siekiant užtikrinti, kad prekybos žmonėmis aukos, įskaitant prieglobsčio prašytojus ir migrantus, turėtų galimybę naudotis veiksminga pagalba ir paslaugomis, apsauga nuo keršto bei gauti žalos atlyginimą, taip pat užtikrinti, kad galimoms prekybos žmonėmis aukoms identifikavimo proceso metu būtų suteikta ne su laisvės atėmimu susijusi apgyvendinimo vieta su visa reikiama medicinine ir psichosocialine pagalba;

(c) priemones, kurių imtasi siekiant suteikti specializuotus mokymus prekybos žmonėmis požymių atpažinimo ir identifikavimo klausimais teisėsaugos pareigūnams, teisėjams, darbo inspektoriams, socialiniams darbuotojams, priėmimo centrų ir migracijos sulaikymo centrų darbuotojams, sveikatos priežiūros specialistams ir kitiems, kurie dirba su aukomis.

Informacija apie baudžiamąjį persekiojimą prekybos žmonėmis srityje pateikiama Priede Nr. 2.

Nuo 2025 m. Vidaus reikalų ministerijos vykdyta nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais funkcija perduota vykdyti Seimo kontrolierių įstaigai. Taip užtikrintas nacionalinio pranešėjo kovos su prekyba žmonėmis klausimais statuso nešališkumas (nepriklausomumas) – valstybės politikos kovos su prekyba žmonėmis srityje formavimo, įgyvendinimo ir koordinavimo funkcijos atribotos nuo kovos su prekyba žmonėmis stebėsenos funkcijos.

2024 m. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvą (ES) 2024/1712, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir nukentėjusiųjų apsaugos. Šioje direktyvoje yra numatomas platesnis asmenų išnaudojimo vykdant prekybos žmonėmis nusikaltimą veiksmų sąrašas, numatoma griežtesnė atsakomybė, kai nuo nusikaltimo nukentėjęs yra nepilnametis asmuo, numatomos platesnės galimybės baudžiamajon atsakomybėn traukti juridinius asmenis, numatomos platesnės galimybės netaikyti baudžiamosios atsakomybės ar sankcijų nukentėjusiems asmenims, kurie nusikalstamas veikas darė būdami išnaudodami prekybos žmonėmis nusikaltimų darymui. Atsižvelgdama į tai, šiuo metu rengiami BK pakeitimai, kuriais į nacionalinėje teisėje bus įgyvendinamos minėtos direktyvos nuostatos.

2024 m. patvirtintas ir pradėtas įgyvendinti trečiasis 2024–2026 m. Kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planas, Plane numatyta 60 priemonių, suskirstytų į 4 pagrindines dalis:

- priemonės, skirtos stiprinti kovą su prekyba žmonėmis bendradarbiaujant tarpinstituciniu ir tarptautiniu lygmenimis (17 priemonių);

- priemonės, skirtos didinti teisėsaugos pareigūnų, prokurorų, teisėjų gebėjimą atpažinti prekybos žmonėmis atvejus ir efektyviai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą (9 priemonės);
- priemonės, skirtos gerinti specialistų gebėjimus laiku ir tinkamai atpažinti prekybos žmonėmis aukas bei, atliepiant aukų poreikius, nukreipti ir suteikti tinkamą pagalbą (21 priemonė);
- priemonės, skirtos užtikrinti veiksmingą prevencinių priemonių prieš prekybą žmonėmis įgyvendinimą (13 priemonių).

2025 m. sustiprintas kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo procesas – atnaujinta ir išplėsta Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisijos sudėtis, jai pavesta papildomai koncentruotis į kovos su pastaruoju metu dažniausiai Lietuvoje fiksuojamą prekybos žmonėmis formą – išnaudojimą priverstiniam darbui. Siekiant sustiprinti kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą, šiai komisijai pavesta nustatyti kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir veiksmų prioritetus, teikti valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl jų kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir veiksmų įtraukimo į Kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planą, analizuoti šio plano įgyvendinimo rezultatus, teikti sprendimų pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, tarptautinėms ir nevyriausybinėms organizacijoms, padidėjus prekybos žmonėmis rizikai Lietuvos Respublikoje.

Kiekvienais metais skiriamas valstybės finansavimas nevyriausybinių organizacijų vykdomiems projektams, teikiantiems socialinę pagalbą asmenims, kurie yra arba galėjo būti prekybos žmonėmis aukos – įskaitant užsienio piliečius. 2024–2025 m. skirta 300 000 eurų Nacionalinei asociacijai prieš prekybą žmonėmis, kad ši galėtų teikti visapusiškas, nemokamas pagalbos paslaugas. Į šias paslaugas įeina laikinas apgyvendinimas, socialinės paslaugos, psichologinė pagalba, sveikatos priežiūra, teisinė pagalba, švietimo pagalba ir kita. 2024 metais tokia pagalba buvo suteikta 239 asmenims kurie, yra arba galėjo būti prekybos žmonėmis aukos – 133 vyrams ir 106 moterims.

Nevyriausybinių organizacijų aktyviai prisideda prie pagalbos smurto ir nusikaltimų aukoms, dalyvaudamos ikiteisminiuose tyrimuose, teikdamos emocinę paramą, teisinę pagalbą ir informuodamos apie teises bei procesus. Jos padeda aukoms integruotis į visuomenę, stebi jų gerovę ir užtikrina teisių laikymąsi, o specialistai bendrauja suprantama kalba, prireikus pasitelkdamie vertėjus. Ši sistema atspindi valstybės išipareigojimą teikti orią, veiksmingą ir prieinamą pagalbą visiems nukentėjusiesiems. Atsižvelgiant į augantį poreikį, rekomenduojama plėsti regioninius centrus, stiprinti pagalbą vaikams, patyrusiems seksualinį smurtą, ir nuolat gerinti paslaugų kokybę.

Užsieniečiams, kurie yra ar buvo prekybos žmonėmis arba nelegalaus darbo auka ir bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismu, Migracijos departamentas išdavė/pakeitė leidimus laikinai gyventi Lietuvoje (2020 m. – 1 užsieniečiui; 2021 m. – 5; 2022 m. – 2; 2023 m. – 1; o 2024 m. – 5 užsieniečiams).

2021 m. pradėjo veikti Vidaus reikalų ministerijos kartu su Generaline prokuratūra sukurta mokymų platforma nuotoliniams mokymams apie prekybą žmonėmis. Nuotolinio mokymo temos: prekybos žmonėmis nusikaltimų sąvokų turinys ir skirtumai; asmenų, nukentėjusių nuo šių nusikaltimų, nustatymas: nusikaltimų požymiai, nustatymo kriterijai, rizikos faktoriai; nuo prekybos žmonėmis nukentėjusių asmenų psichologija, elgsena, bendravimo su jais ypatumai, jų pagalbos poreikių įvertinimas, skubios pagalbos suteikimas ir siuntimas tolesnei pagalbai suteikti; prekybos žmonėmis nusikaltimų kvalifikavimas ir ikiteisminio tyrimo pradėjimas; įvairių prekybos žmonėmis formų tyrimų atlikimas ir įrodymų surinkimas Lietuvoje ir kitose valstybėse; nukentėjusiųjų ir liudytojų apsauga ir pagalba; turtinės ir neturtinės žalos atlyginimas nukentėjusiesiems; prekeivių žmonėmis turto nustatymas ir konfiskavimas. Mokymai skirti policijos ir sienos apsaugos pareigūnams, migracijos specialistams, prokurorams, teisėjams, teisines paslaugas teikiantiems specialistams, darbo inspektoriams, užimtumo tarnybų specialistams, psichologams, medicinos ir socialiniams darbuotojams, vaiko teisių apsaugos ir kitiems specialistams, kuriems gali tekti bendrauti su nukentėjusiu (galėjusiu nukentėti) nuo prekybos žmonėmis asmeniu. Mokymų platformoje užsiregistravę daugiau kaip 500 vartotojų.

2022 m. atliktas tyrimas „Prekybos žmonėmis ir susijusių nusikaltimų ikiteisminių tyrimų 2018–2021 m. mažėjimo (nepradėjimo) priežastys“. Tyrimo metu identifiikuotas tarpinstitucinių ir specializuotų mokymų poreikis, siekiant pagerinti įvairių institucijų ir įstaigų darbuotojų, specialistų ir pareigūnų gebėjimus tinkamai, kokybiškai ir savalaikiai identifikuoti prekybos žmonėmis aukas.

Policijos pareigūnų kvalifikacija prekybos žmonėmis prevencijos ir tyrimo tematika nuolat keliama taikant 3 mokymo programos modulius: „Prekybos žmonėmis prevencija“, „Prekybos žmonėmis tyrimas“ ir „Prekybos žmonėmis psichologiniai ir psichosocialiniai aspektai“. Šiuose mokymuose 2019 m. dalyvavo 41 policijos pareigūnas; 2021 m. – 31; 2022 m. – 53; 2023 m. – 39; 2024 m. – 85; o 2025 m. I pusm. – 37 policijos pareigūnai.

Pasienio pareigūnams ir Užsieniečių registracijos centro darbuotojams kasmet rengiami kvalifikacijos tobulinimo kursai „Kova su prekyba žmonėmis“, kurių metu ugdomi jų gebėjimai identifikuoti galimas prekybos žmonėmis aukas ir įtariamus prekiautojus: 2019 m. šiuose mokymuose dalyvavo 53 pareigūnai; 2020 m. – 34; 2021 m. – 82; 2022 m. – 44; 2023 m. – 60; 2024 m. – 54 pareigūnai. Tema apie prekybą žmonėmis yra įtraukta į pasieniečių profesinio mokymo programą.

Siekiant įgyvendinti Europos Tarybos ekspertų grupės, atliekančios Europos Tarybos konvencijos dėl kovos su žmogaus prekyba įgyvendinimą valstybėse narėse, pateiktas rekomendacijas, pasienio pareigūnams ir Užsieniečių registracijos centro darbuotojams 2019 – 2023 m. organizuoti papildomi kvalifikacijos tobulinimo mokymai dėl prekybos žmonėmis: 2019 m. – seminaras „Kova su prekyba žmonėmis“ (18 dalyvių); 2021 m. – mokymai, skirti gilinti žinias apie kitų kultūrų asmenis, perprasti religijų ir kultūrų ypatumus, kad būtų galima lengviau suprasti neįprastą elgesį ar situacijas, įskaitant prekybos žmonėmis aukų nustatymą (78 dalyviai); 2022 m. – pažeidžiamumo vertinimo mokymai (23 dalyviai); 2023 m. – mokymai „Pažeidžiamų asmenų priėmimas“ (11 dalyvių) ir mokymai „Priėmimas“ (23 dalyviai). Nuo 2024 m. pradėti organizuoti mokymo kursai pasienio pareigūnams, susijusiems su pirminiais asmens ir jo poreikio pagalbai įvertinimo veiksmais – iki 2025 m. liepos 1 d. įvyko 5 kursai, kuriuose dalyvavo 110 pasienio pareigūnų.

2024 m. pirmą kartą buvo organizuoti Migracijos departamento mokymai apie prekybą žmonėmis, atvejų nustatymą, bendravimo ypatumų su nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis asmenimis ir jų nukreipimą pagalbai, kuriuose dalyvavo 500 departamento darbuotojų.

Užsienio reikalų ministerija organizuoja mokymus dėl prekybos žmonėmis aukų nustatymo ir pagalbos joms teikimo konsuliniais pareigūnams bei diplomatom, dirbantiems Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose, ir valstybės tarnautojams, išvykstantiems į Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ir konsulines įstaigas vykdyti konsulines funkcijas.

2019 m. Vidaus reikalų ministerija organizavo mokymus apie prekybą žmonėmis policijos pareigūnams ir savivaldybių darbuotojams, kuriems dėl darbo pobūdžio tenka ar gali tekti bendrauti su nukentėjusiais ar galinčiais nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenimis. Šie mokymai (200 dalyvių) apėmė prekybos žmonėmis prevencijos gerąją praktiką, nutrauktą prekybos žmonėmis ikiteisminių tyrimų priežastis, problemas ir jų sprendimo būdus, šiuolaikinės prekybos žmonėmis iššūkių, tendencijų ir teismų praktikos pristatymą, bendravimo su nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis specifika.

Baudžiamąsias bylas nagrinėjantiems teisėjams kasmet vyksta mokymai apie prekybą žmonėmis, skirtingų išnaudojimo formų ypatumus prekybos žmonėmis bylose. Siekiant didinti teisėjų kompetencijas su prekybos žmonėmis susijusioje srityje, Nacionalinė teismų administracija organizavo mokymus baudžiamąsias bylas nagrinėjantiems teisėjams, kuriuose dalyvavo: 2019 m. - 80 teisėjų; 2021 m. - 70 teisėjų; 2022 m. - 63 teisėjai; 2023 m. - 34 teisėjai.

Prokurorai ir prokuratūros darbuotojai nuolat dalyvauja valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų organizuojamuose mokymuose, skirtuose jų kvalifikacijai prekybos žmonėmis srityje kelti: 2019 m. – 7 renginiai (115 dalyvių); 2020 m. – 2 renginiai, (77 dalyviai); 2021 m. – 7 renginiai (32 dalyviai), 2023 m. – 3 renginiai (59 dalyviai); 2024 m. – 7 renginiai (13 dalyvių). Kovos su prekyba žmonėmis srityje besispecializuojantys prokurorai taip pat gilino patirtį ir keitėsi ja Europos

Sąjungos ir kitų tarptautinių organizacijų tarptautinėse iniciatyvose: 2019 m. – 5 renginiai (5 dalyviai), 2021 m. – 1 renginys (1 dalyvis); 2022 m. – 1 renginys (1 dalyvis); 2023 m. – 1 renginys (1 dalyvis); 2024 m. – 1 renginys (1 dalyvis).

2021 m. 15 valstybinių darbo inspektorių dalyvavo JAV Teisingumo departamento nuotoliniuose mokymuose apie prekybos žmonėmis požymių atpažinimą ir pagalbos organizavimą. 2024 m. surengti nacionaliniai mokymai „Užsieniečių įdarbinimas ir susijusių pažeidimų tyrimas bei kvalifikavimas“ bei „Prekybos žmonėmis prevencija“, kuriuose apie 100 inspektorių supažindinti su nelegalaus įdarbinimo tendencijomis, darbo išnaudojimo formomis ir naujų technologijų panaudojimu aukų verbavimui. Be to, apie 80 darbo inspektorių dalyvavo Tarptautinės darbo organizacijos organizuotuose mokymuose apie prekybos žmonėmis prevenciją. 2024 m. Valstybinė darbo inspekcija įsitraukė į Europos darbo institucijos koordinuotą „Kelių transporto socialinės teisės aktų“ mokymų seriją (daugiau nei 800 dalyvių visoje Europoje), kurioje buvo aptartos prekybos žmonėmis rizikos transporto sektoriuje ir kontrolės standartų suvienodinimas. 2025 m. vykusiuose nacionaliniuose mokymuose apie trečiųjų šalių piliečių įdarbinimą, darbuotojų komandiravimą per laikinojo įdarbinimo agentūras ir naujų teisinių nuostatų taikymą valstybiniai darbo inspektoriai susipažino su praktine inspektavimo patirtimi ir tarpžinybinio bendradarbiavimo metodais.

Užimtumo tarnybos specialistams 2020 m. surengta 10 mokymų kovos su prekyba žmonėmis tema, kuriuose dalyvavo 197 darbuotojai. Mokymuose buvo gilinamasi į prekybos žmonėmis aukų atpažinimą, nukreipimą pagalbai ir prevencijos priemonės. 2024 m. organizuoti 7 mokymai apie prekybos žmonėmis aukų identifikavimą ir pagalbą, skirti specialistų gebėjimams atpažinti galimas aukas ir užtikrinti tinkamą pagalbą stiprinti, taip pat skatinti bendradarbiavimą su kitomis institucijomis bei didinti darbdavių informuotumą apie pažeidžiamų asmenų įdarbinimą.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos specialistai 2020 m. dalyvavo seminare „Prekyba žmonėmis. Visapusiška pagalba aukoms. Prevencija“ ir Kauno savivaldybės seminare „Prekybos žmonėmis aukų identifikavimas, jų teisių apsauga ir nukreipimas pagalbai“. 2020–2022 m. organizuoti mokymai „Prekybos vaikais aukų identifikavimas ir pagalbos teikimas“, kuriuose dalyvavo 535 vaikų gerovės srityje dirbantys specialistai. Mokymų metu gilintos žinios apie prekybos vaikais aukų identifikavimo ženklus, pagalbos teikimo algoritmus ir nepilnamečių apsaugą. 2023 m. surengti mokymai vaiko teisių apsaugos specialistams, atvejo vadybininkams, globos namų darbuotojams, policijos pareigūnams ir teismų psichologams, orientuoti į prekybos žmonėmis aukų atpažinimą ir pagalbos organizavimą. 2024 m. mokymuose apie prekybos vaikais aukų identifikavimą ir pagalbą dalyvavo 121 vaikų gerovės, globos centrų specialistai, socialiniai pedagogai, policijos ir probacijos pareigūnai, pasieniečiai, valstybiniai darbo inspektoriai.

2024 m. 108 teisėsaugos pareigūnai baigė nuotolinius mokymus apie prekybos žmonėmis nusikalstamų veikų teisinį reglamentavimą, ikiteisminį tyrimą, aukų identifikavimą ir pagalbos organizavimą baudžiamojo proceso metu.

3 straipsnis

7. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (11 ir 12 punktai), valstybės pateiktus atsakymus dėl stebėsenos bei 2023 m. priimtus Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties ir Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo pakeitimus, prašome nurodyti priemones, kurių buvo imtasi siekiant užtikrinti, kad nė vienas asmuo nebūtų grąžintas į šalį, kurioje jam arba jai grėstų kankinimas. Konkrečiai, prašome paaiškinti, kokios garantijos ir apsaugos priemonės yra taikomos, siekiant užtikrinti, kad:

(a) visi asmenys, esantys valstybės jurisdikcijoje, įskaitant atvykusius neteisėtu būdu ir nepaprastosios padėties metu, turėtų veiksmingą teisę prašyti tarptautinės apsaugos praktikoje ir kad jų prašymai būtų kompetentingų institucijų tinkamai ir individualiai nagrinėjami;

(b) asmenys, prašantys tarptautinės apsaugos, nepatirtų kolektyvinių išsiuntimų ar atstūmimų pasienyje arba tranzito zonoje, ar vadinamojo grandininio išsiuntimo, įskaitant nepaprastosios padėties metu;

(c) visi prieglobsčio prašytojai turėtų pakankamai laiko gauti teisinę pagalbą ir pateikti skundą nepriklausomai institucijai dėl priimtų neigiamų sprendimų dėl jų prieglobsčio, užtikrinant, kad šie skundai turėtų automatinį sustabdomąjį poveikį, įskaitant nepaprastosios padėties metu.

Be to, prašome pateikti informaciją apie valstybės veiksmus po Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje *M.A. ir kiti prieš Lietuvą*, susijusius su prieglobsčio prašymo užtikrinimu. Taip pat prašome nurodyti, kokių priemonių buvo imtasi siekiant užtikrinti, kad, reaguojant į išaugusį neteisėtai atvykstančių migrantų, įskaitant prieglobsčio prašytojus, skaičių priimtų Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimo ir Vyriausybės 2023 m. gegužės 3 d. nutarimo Nr. 517 dėl nepaprastosios (ypatingosios) padėties paskelbimo nuostatos atitiktų valstybės įsipareigojimus pagal Konvencijos 3 straipsnį. Prašome pateikti informaciją apie priemones, kurių buvo imtasi siekiant identifikuoti pažeidžiamoje situacijoje esančius asmenis, prašančius prieglobsčio Lietuvoje, įskaitant kankinimo ir traumų aukas, nepriklausomai nuo jų teisinės ar migracijos padėties, bei užtikrinti, kad jų specifiniai poreikiai būtų laiku patenkinti.

2023 m. įsigaliojo Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo pakeitimai, kuriais aiškiai atskirta natūrali migracija nuo instrumentualizuotos, kartu įtvirtinant skirtingą šių situacijų vertinimą bei teisinį reguliavimą. Remiantis šiais pakeitimais, Lietuvos Vyriausybė nustatė, kad užsieniečiai, ketinantys kirsti ar kirtę Europos Sąjungos išorės sieną nenustatytose vietose arba nustatytose, tačiau pažeidę valstybės sienos kirtimo tvarką ir esantys Lietuvos Respublikos pasienio ruože, į Lietuvos Respublikos teritoriją neįleidžiami (išskyrus humanitarinius atvejus). Ši nuostata taikoma tik esant paskelbtai ekstremaliajai situacijai dėl masinio užsieniečių antplūdžio ir kai naudojami neteisėti valstybės sienos kirtimo būdai (taip pat ir fizinė jėga). Pabrėžtina, kad toks ribojimas yra proporcingas – taikomas siekiant suvaldyti instrumentualizuotą migraciją, apsaugoti Lietuvos Respubliką ir Europos Sąjungą nuo hibridinės grėsmės, kuriai suvaldyti nepakanka natūralios migracijos valdymo priemonių.

2023 m. taip pat nustatytas detalus pasienio pareigūnų veiksmų algoritmas dėl pagalbos poreikio įvertinimo ir teikimo, užsieniečio bandymo patekti į Lietuvos teritoriją dėl traukimosi nuo ginkluoto konflikto vertinimo, bandymo patekti į šalį dėl humanitarinių tikslų vertinimo ir bandymo patekti į šalį dėl traukimosi nuo persekiojimo vertinimo procedūras. Pagal šį algoritmą, pasienio pareigūnai, pastebėję asmenis, ketinančius kirsti ar kirtusius Europos Sąjungos išorės sieną tam nenustatytose vietose arba tam nustatytose vietose, tačiau pažeidusius valstybės sienos kirtimo tvarką, ir esančius pasienio ruože, nedelsdami informuoja atitinkamos pasienio rinktinės pasienio užkardos pareigūnus, nurodydami pastebėtų užsieniečių skaičių, ar tarp jų matoma pažeidžiamų asmenų, ar jiems akivaizdžiai reikalinga medicinos ar kita pagalba, ar yra maisto, vandens, drabužių, avalynės ir higienos priemonių poreikis. Pasienio pareigūnai bendrauja su minėtais užsieniečiais siekdami individualiai įvertinti jų padėtį. Su užsieniečiais bendraujama jiems suprantama kalba, vertimas į užsieniečiui suprantamą kalbą daromas turimomis priemonėmis, įskaitant elektronines vertimo programas. Užsieniečių individualus vertinimas atliekamas įvykio vietoje, jeigu reikalinga, dalyvauja ir vaiko teisių apsaugos, sveikatos priežiūros ir kiti specialistai. Visais atvejais pasienio pareigūnas individualiai išsiaiškina kiekvieno užsieniečio tapatybę, iš kokios šalies jis atvyko, kelionės maršrutą, kur užsienietis buvo apsistojęs, atlieka asmens ir jo daiktų apžiūrą. Jei užsienietis su savimi neturi dokumentų, pareigūnas aplinkybes aiškina pagal užsieniečio pateiktus duomenis. Pasienio pareigūnai vertina kiekvieno konkretaus užsieniečio asmens būklę, elgseną, turimus daiktus, dokumentus, asmens suteiktą informaciją žodžiu, kartu vykstančius asmenis. Įvertinę visų faktinių aplinkybių visumą sprendžia individualiai dėl kiekvieno užsieniečio įleidimo į Lietuvos teritoriją. Ypatingas dėmesys yra skiriamas išsiaiškinimui, ar iš tikrųjų asmenys yra viena socialinė grupė, ar vaikais prisidengiama dėl jų pažeidžiamumo, ar praeityje juos siejo artimas ryšys. Vertindami užsieniečius pasienio pareigūnai vadovaujasi asmens negrąžinimo principu, kuris susiejamas su asmeniui šalyje, į kurią jis grąžinamas (įskaitant ir grąžinimo į tranzitinę valstybę atvejus), gresiančiu kankinimų ar kitokio nežmoniško elgesio pavojumi. Tačiau atkreipiame dėmesį, kad asmens

neįleidimas/nukreipimas pasienyje nėra laikomas išsiuntimu/grąžinimu. Kiekvienu atveju yra analizuojama, kokia padėtis užsieniečio šalyje, kurios pilietis jis yra, koks pavojus ir dėl kokių priežasčių (pvz., politinės priežastys, rasė, religija, priklausymas socialinei grupei, kita) gali grėsti jo gyvybei, kur jis apsistojo ar gyveno prieš bandymą atvykti, vertinami pažeidžiamumo aspektai, atliekamas dokumentų autentiškumo vertinimas (dėl galimo klastojimo).

Pažymėtina, kad neteisėtų migrantų grupės į Baltarusijos Respubliką paprastai atvyksta su turistinėmis vizomis, su savimi turi galiojančius asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus ir gali teisėtai būti Baltarusijos Respublikoje, taigi gali pasinaudoti galimybe kreiptis į Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę dėl prieglobsčio prašymo pateikimo arba, turėdami tikslą atvykti į Lietuvos Respubliką, gali į Lietuvos Respubliką atvykti per veikiančius pasienio kontrolės punktus ir juose prireikus pateikti prašymą suteikti prieglobstį.

Užsieniečių teisinės padėties įstatymas (toliau – UTPI) draudžia išsiųsti arba grąžinti užsieniečių į valstybę, kurioje jo gyvybei ar laisvei gresia pavojus arba jis gali būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių įsitikinimų, arba į valstybę, iš kurios jis gali būti vėliau nusiųstas į tokią valstybę. Be to, užsienietis neišsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos arba negrąžinamas į valstybę, jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad joje užsienietis bus kankinamas, su juo bus žiauriai, nežmoniška elgiama arba žeminamas jo orumas ar jis bus tokiu būdu baudžiamas. Priimant sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo ar išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, atitinkamai Migracijos departamentas arba Valstybės sienos apsaugos tarnyba išnagrinėja visus surinktus dokumentus ir sprendimą priima tik tuomet, jeigu valstybėje, į kurią užsienietis gali būti išsiųstas, nenustatomos įstatyme numatytos sąlygos, draudžiančios išsiųsti užsieniečių.

Teisę į valstybės garantuojamą pagalbą visais atvejais turi nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, neteisėtai Lietuvos Respublikoje esantys užsieniečiai teikimo sulaikyti užsieniečių arba skirti jam alternatyvią sulaikymui priemonę nagrinėjimo teisme metu, o prieglobsčio prašytojai – kiek tai susiję su sulaikymu arba alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimu ar pratęsimu, apklausų metu, taip pat skundžiant pirmosios instancijos teismui sprendimus, susijusius su prašymu suteikti prieglobstį. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą užtikrina Priėmimo ir integracijos agentūra.

Visi sprendimai priimti pagal UTPI gali būti skundžiami šio įstatymo ir Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka. Užsienietis skundą dėl sprendimo gali paduoti pirmos instancijos teismui per 14 dienų nuo sprendimo apskundimo dienos, per tą patį terminą gali skusti antrosios instancijos teismui. UTPI numatytas apskūsto sprendimo vykdymo automatinis sustabdymas, kai skundžiamu sprendimu užsieniečiui atsisakyta suteikti prieglobstį. Ekstremaliosios situacijos metu automatinio sustabdymo nėra, bet apskūsto sprendimo vykdymas gali būti sustabdomas pirmosios instancijos teismo taikant reikalavimo užtikrinimo priemones.

Po Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje M.A. ir kiti prieš Lietuvą, buvo pakeistas UTPI ir sudaryta galimybė užsieniečiams pateikti prašymus suteikti prieglobstį, neatsižvelgiant į tai, ar jis į Lietuvos Respubliką atvyko teisėtai ar neteisėtai. Prašymai suteikti prieglobstį gali būti teikiami pasienio kontrolės punktuose ar tranzito zonose – Valstybės sienos apsaugos tarnybai, užsieniečiui esant Lietuvos Respublikos teritorijoje – Migracijos departamentui arba Valstybės sienos apsaugos tarnybai, o užsieniečiui esant užsienio valstybėje – per užsienio reikalų ministro nurodytas Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigas.

8. Prašome nurodyti gautų prieglobsčio prašymų skaičių, patenkintų prašymų skaičių ir prieglobsčio prašymų, kurie buvo patenkinti dėl to, kad prieglobsčio prašytojai buvo kankinti arba jiems grėsė kankinimo pavojus grąžinus į kilmės šalį, skaičių. Prašome pateikti atnaujintą informaciją apie galiojančius apskundimo mechanizmus bei apie pateiktus skundus ir jų rezultatus. Prašome pateikti duomenis apie priežastis, dėl kurių jie buvo grąžinti, įskaitant šalių, į kurias asmenys buvo grąžinti, sąrašą. Be to, prašome nurodyti grąžinimų, ekstradicijų ir išsiuntimų, kuriuos valstybė įvykdė remdamasi diplomatinėmis garantijomis ar joms prilygstančiomis priemonėmis, skaičių bei pateikti informaciją apie atvejus, kai valstybė yra

suteikusi tokias diplomatines garantijas ar įsipareigojimus. Prašome nurodyti minimalius tokių garantijų ar įsipareigojimų, suteiktų arba gautų, turinio elementus ir kokių priemonių imtasi tokiais atvejais vėlesniam stebėjimui užtikrinti.

Migracijos departamento priimtą sprendimą dėl prašymo suteikti prieglobstį galima apskųsti Regionų administraciniam teismui, kurio sprendimą apeliacine tvarka galima apskųsti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, kad šis priimtų galutinį sprendimą. Valstybės garantuojama teisinė pagalba teikiama visiems prieglobsčio prašytojams (dėl užsieniečio sulaikymo arba alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo ar pratęsimo, taip pat tuo atveju, kai pirmosios instancijos teismui apskundžiami su prieglobsčio prašymu susiję sprendimai). Nuo 2025 m. valstybės garantuojamos teisinės pagalbos prieglobsčio prašytojams teikimo organizavimo funkcijas atlieka Priėmimo ir integracijos agentūra (šis pakeitimas pašalina bet kokias abejones dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos nešališkumo ar galimo interesų konflikto).

Informacija apie užsieniečių prašymus suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje ir priimtus sprendimus, taip pat skundus dėl Migracijos departamento sprendimų nesuteikti prieglobsčio ir jų nagrinėjimo rezultatus pateikiama Priede Nr. 3.

Per ataskaitinį laikotarpį Lietuva negrąžino, neišdavė ir neišsiuntė asmenų, remdamasi diplomatinėmis garantijomis ar joms lygiaverčiais dokumentais. Informacija apie užsieniečius, kurie buvo įpareigoti išvykti iš Lietuvos Respublikos, užsieniečius, kuriems buvo priimtas sprendimas grąžinti juos į užsienio valstybę ir užsieniečius, kuriems buvo priimti sprendimai išsiųsti iš Lietuvos Respublikos, taip pat informacija apie Valstybės sienos apsaugos tarnybos kontroliuotus išsiuntimus pateikiama Priede Nr. 3.

5 – 9 straipsniai

9. Prašome pateikti informaciją apie naujus teisės aktus ar priemones, kurios buvo priimtos siekiant įgyvendinti Konvencijos 5 straipsnį. Prašome informuoti Komitetą apie ekstradicijos sutartis, sudarytas su kitomis valstybėmis ir nurodyti, ar nusikaltimai, numatyti Konvencijos 4 straipsnyje, yra įtraukti į ekstradicijai taikomų nusikaltimų sąrašą tokiose sutartyse. Prašome nurodyti, kokių priemonių valstybė ėmėsi siekdama vykdyti savo pareigą išduoti arba patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Prašome pateikti informaciją apie atvejus, kai valstybė sutiko išduoti asmenį dėl kankinimo ar susijusių nusikaltimų, taip pat nurodyti, ar valstybė atmetė šalies prašymą dėl asmens, įtariamo kankinimu, ekstradicijos ir ar tokiu atveju buvo pradėtas baudžiamasis procesas šio asmens atžvilgiu. Jei taip, prašome pateikti informaciją apie procesų eigą ir rezultatus. Prašome pateikti detalią informaciją apie tarpusavio teisinės pagalbos sutartis ar susitarimus, kuriuos valstybė yra sudariusi, ir nurodyti, ar šios sutartys ar susitarimai realiai lėmė įrodymų perdavimą, susijusį su bylose dėl kankinimo ar netinkamo elgesio vykdomais baudžiamaisiais procesais.

BK įtvirtintas teisinis reglamentavimas visapusiškai įgyvendina Konvencijos 5 straipsnyje įtvirtintus jurisdikcijos reikalavimus. Šio kodekso 4 straipsnio 1 dalis numato, kad asmenys, padarę nusikalstamas veikas Lietuvos valstybės teritorijoje arba laivuose ar orlaiviuose su Lietuvos valstybės vėliava ar skiriamaisiais ženklais, atsako pagal BK (Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies a punktas). Kodekso 5 straipsnio 1 dalis numato, kad Lietuvos Respublikos piliečiai ir kiti nuolat Lietuvoje gyvenantys asmenys už užsienyje padarytas nusikalstamas veikas atsako pagal BK (Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies b punktas). Be to, 2025 m. BK buvo papildytas nauja jurisdikcijos taisykle, numatančia, kad užsieniečiai, neturintys nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, atsako pagal šį kodeksą, jeigu jie užsienyje padarė nusikalstamą veiką Lietuvos Respublikos piliečiams ar kitiems nuolat Lietuvoje gyvenantiems asmenims, tačiau nusikalstamos veikos padarymo vietos valstybė arba kaltininko pilietybės valstybė atsisako arba nevykdo baudžiamojo persekiojimo (Konvencijos 5 straipsnio 1 dalies c punktas). Pažymime, kad Konvencijos 5 straipsnio

2 dalis Lietuvai nėra taikytina, kadangi Lietuvos Respublika neturi jos jurisdikcijai priklausančių teritorijų.

Lietuva gali kreiptis dėl ekstradicijos ir vykdyti ekstradicijos prašymus tik remdamasi tarptautinėmis sutartimis, Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijomis arba pagal Europos arešto orderį. Nesant šių teisinių pagrindų, Lietuva negali vykdyti ekstradicijos remdamasi abipusiškumo principu.

Lietuva yra daugelio daugiašalių tarptautinių sutarčių dalyvė, numatančių ekstradicijos galimybę (Europos konvencija dėl ekstradicijos ir jos papildomi protokolai; Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos; Jungtinių Tautų konvencijos prieš korupciją ir tarptautinį organizuotą nusikalstamumą ir kt.). Lietuva taip pat yra sudariusi specialiąsias dvišales tarptautines sutartis dėl ekstradicijos su Indija, Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Kinija, Jungtiniais Arabų Emyratais. Kai kuriose Lietuvos sudarytose tarptautinėse sutartyse dėl savitarpio pagalbos (su Armėnija, Azerbaidžanu, Kazachstanu, Baltarusija, Uzbekistanu, Ukraina, Moldova, Lenkija, Latvija, Estija) yra susitarta ir dėl ekstradicijos galimybės. Nusikaltimai, numatyti Konvencijos 4 straipsnyje, yra įtraukti į ekstradicijai taikomų nusikaltimų sąrašą visose Lietuvos tarptautinėse sutartyse.

Lietuva sudariusi tarptautines sutartis dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose su 14 valstybių (Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Armėnija, Azerbaidžanu, Uzbekistanu, Kazachstanu, Ukraina, Moldova, Lenkija, Estija, Latvija, Baltarusija, Jungtiniais Arabų Emyratais ir Kinija). Surinkti įrodymai baudžiamojoje byloje kitoms valstybėms gali būti perduoti tik tada, jei tokią galimybę numato tarptautinės sutartys ir tai nepažeidžia Konstitucijos, kitų Lietuvos įstatymų ir pagrindinių baudžiamojo proceso principų.

10 straipsnis

10. Prašome pateikti naujausią informaciją apie sukurtas programas, skirtas mokyti viešojo sektoriaus pareigūnus, dalyvaujančius asmenų, kuriems atimta laisvė, sulaikyme, apklausoje ir elgesyje su jais, dėl Konvencijos nuostatų, įskaitant jėgos naudojimą laisvės atėmimo vietose. Prašome nurodyti, ar šie mokymai yra privalomi ar pasirenkami, kaip dažnai jie vykdomi ir kiek pareigūnų juos jau yra baigę, palyginti su bendru tokių pareigūnų skaičiumi. Prašome taip pat nurodyti, ar parengta metodika, skirtą vertinti mokymų ir švietimo programų veiksmingumą bei poveikį mažinant kankinimo ir netinkamo elgesio atvejus, ir, jei taip, pateikti informaciją apie šią metodiką.

Visose atitinkamose mokymų programose policijos pareigūnai ir kursantai yra aiškiai ir nedviprasmiškai informuojami bei mokomi, kad kankinimai, netinkamas elgesys ir perteklinis jėgos panaudojimas policijos pareigūno darbe yra nepriimtinas. Į policijos pareigūnų modulinio profesinio mokymo programą yra įtrauktos šios temos: „Pagrindiniai tarptautiniai ir nacionaliniai žmogaus teisės ir laisvės reglamentuojantys teisės aktai“, „Žmogaus teisių ir laisvių samprata, teisinio reguliavimo pagrindai“ ir „Asmens teisių užtikrinimas policijos pareigūnų profesinėje veikloje“.

Nuo 2022 m. vykdoma policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo programa „Policijos profesinės taktikos pagrindai“, kurioje didelis dėmesys skiriamas asmenų sulaikymo, patikrinimo ir pristatymo taktika – policijos pareigūnai mokomi tinkamai įvertinti situacijos pavojingumo laipsnį, tinkamai pasiskirstyti taktinėmis funkcijomis ir priimti teisingus, saugius bei žmogaus teises ir laisves užtikrinančius sprendimus. 2022 m. pagal šią programą buvo mokoma 15, 2023 m. – 164, 2024 m. – 123, 2025 m. I pusm. – 52 policijos pareigūnai.

Į pasienio pareigūnų modulinio profesinio mokymo programą yra įtrauktos šios temos: „Europos pagrindinių teisių sistema“, „Tarptautinė pagrindinių teisių sistema“, „Žmogaus teisės ir laisvės, diskriminacija, neapykantos nusikaltimai“, „Žmogaus teisės prieglobsčio srityje“, „Prievaratos naudojimas prieglobsčio prašytojo atžvilgiu ir žmogaus teisės“, „Sienos apsaugos pareigūnų elgesį reglamentuojančios normos“, „Žmogaus teisių principai bei žmogaus teisių apsaugos instrumentai sienos apsaugos veikloje“.

Pasienio pareigūnai nuolat dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo mokymuose apie pamatines žmogaus teises: 2019 m. organizuoti 3 mokymai, dalyvavo 68 pareigūnai; 2020 m. – 2 mokymai, dalyvavo 36 pareigūnai; 2021 m. – 1 mokymai, dalyvavo 32 pareigūnai; 2022 m. – 1 mokymai, dalyvavo 43 pareigūnai ir darbuotojai; 2023 m. – 4 mokymai, dalyvavo 69 pareigūnai ir darbuotojai; 2024 m. – 1 mokymai, dalyvavo 20 pasienio pareigūnų.

Tiesioginiame darbe su kaliniais minimizuojant galios ir fizinės jėgos naudojimo poreikį, jį keičiant personalo sukurtą pozityvaus santykio su kaliniu poveikiu, atitinkamai sukurtos ir 2023 m. pradėtos taikyti naujos, Norvegijos bausmių vykdymo sistemos pavyzdžiu sukurtos kalėjimų pareigūnų profesinio ir įvadinio mokymo programos. Šių programų turinys orientuotas į tarptautinius suimtųjų ir nuteistųjų teisių ir laisvių užtikrinimo standartus; konstruktyvaus bendravimo su suimtaisiais ir nuteistaisiais metodų taikymą; sudėtingų ir (ar) kritinių situacijų ir konfliktų valdymą, nuteistojo ir suimtojo kriminogeninį vertinimą ir elgesio stebėjimą, siekiant sumažinti neigiamo poveikio tikimybę. Suprantant, kad kokybiškam dinaminės apsaugos taikymui itin svarbus vadovų požiūris, palaikymas ir vadovavimo stilius, vykdomi ir specialūs kalėjimų vadovų mokymai. Taip pat parengtos ir pradėtos taikyti šios laisvės atėmimo vietų įstaigos personalo kvalifikacijos tobulinimo programos, ugdančios kalėjimų personalo pozityvaus bendravimo su kaliniais įgūdžius, dinaminio saugumo metodo taikymą, gebėjimus identifikuoti ir užkardyti konfliktines situacijas. Kartu parengta ir metodinė medžiaga personalui – Dinaminio saugumo taikymo ir Darbo su pakartotinai linkusiais nusikaltali nuteistaisiais vadovai.

Kiekvieno instruktažo prieš pradedant pamainą metu kalėjimų pareigūnams visada pabrėžiama, kad prieš kalinius griežtai draudžiama nepagrįstai naudoti specialiąsias priemones, perteklinę jėgą, žodinę prievartą ir grąsinimus, taip pat su jais elgtis nepagarbiai ar provokuojančiai, o nustačius darbuotojo kaltę, bus taikoma drausminė, administracinė ar net baudžiamoji atsakomybė.

Kalėjimų pareigūnai privalomai turi atnaujinti teorines žinias ir išlaikyti žinių patikrinimo testą dėl pasirengimo veikti situacijomis, susijusiomis su psichinės, fizinės prievartos, šaunamojo ginklo naudojimu. Laisvės atėmimo vietų įstaigoje įdiegta Mikro - makro užduočių testavimo metodika, skirta testuoti personalo kompetencijas (psichologines žinias, komunikacijos, darbo komandoje ir streso valdymo kompetencijas), kuri padeda tikslingiau planuoti atskiriems darbuotojams reikalingus kompetencijų tobulinimui skirtus mokymus.

2019 m. vyko 30 mokymo renginių kalėjimų personalui, kuriame dalyvavo 657 darbuotojai; 2020 m. vyko 12 mokymo renginių, dalyvavo 666 darbuotojai; 2021 m. vyko 18 mokymo renginių, dalyvavo 916 darbuotojų; 2022 m. vyko 31 mokymo renginys, dalyvavo 372 darbuotojai; 2023 m. vyko 29 mokymo renginiai, dalyvavo 399 darbuotojai; 2024 m. vyko 37 mokymo renginiai, dalyvavo 504 darbuotojai; 2025 m. vyko 14 mokymo renginių, dalyvavo 164 darbuotojai. Kalėjimuose dirbantys instruktoriai nuolat vykdo tarnybinius mokymus, kurių metu atnaujinamos mokymų metu įgytos žinos praktinėse situacijose.

Siekiant dar labiau skatinti personalo pagarbaus ir pozityvaus elgesio su kaliniais kultūrą, imtasi papildomų priemonių užtikrinti, kad visi su kaliniais bendraujantys kalėjimų darbuotojai privalomai naudotų vaizdo registratorius ir sugriežtinta jų naudojimo kontrolė. Pagal 2023 m. atnaujintą Vaizdo registratorių naudojimo tvarką, visi vaizdo registratorių užfiksuoti įrašai saugomi ne trumpiau, kaip 30 dienų (pagal ankstesnį reguliavimą – 10 dienų). Taip pat suintensyvinti vaizdo registratorių užfiksuotų įrašų patikrinimai, kurių metu vertinama, ar nėra piktnaudžiavimo atvejų, kai vaizdo registratoriai neįjungiami (išjungiami), ar personalas pagarbiai ir dalykiškai bendrauja su kaliniais, ar neatliekami neteisėti veiksmai, ar atliekami veiksmai, kuriuos personalas konkrečioje situacijoje privalo atlikti ir pan. Nustačius galimo netinkamo personalo elgesio su kaliniais atvejus, visais atvejais pradedami tarnybiniai patikrinimai.

11. Prašome apibūdinti priemones, kurių imtasi siekiant tobulinti tyrimo metodus, įskaitant mokymo programas apie neprievartinės apklausos metodus, ir nurodyti, ar jose yra įtraukti Veiksmingų apklausų nusikaltimų tyrime ir informacijos rinkime principai (Mendéz

principai). Prašome nurodyti, ar Konvencijos nuostatos, ypač absoliutus kankinimo draudimas, yra tokio mokymo ir instruktavimo, teikiamo policijos ir teisėsaugos pareigūnams, tyrėjams, teisminės valdžios atstovams, kariuomenės pareigūnams bei kalėjimų personalui, dalis. Prašome apibūdinti bet kokias mokymo programas, parengtas teisėjams, prokurorams, teismo medicinos gydytojams ir medicinos personalui, dirbančiam su sulaikytais asmenimis, dėl kankinimo fizinių ir psichologinių padarinių atpažinimo ir dokumentavimo, įskaitant specialius mokymus pagal atnaujintą Veiksmingo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo tyrimo ir dokumentavimo vadovo (Stambulo protokolas) versiją.

Visose teisėsaugos pareigūnų profesinio mokymo ir atitinkamose kvalifikacijos kėlimo programose kursantai ir kvalifikaciją keliantys pareigūnai yra aiškiai ir nedviprasmiškai informuojami bei mokomi, kad kankinimai, netinkamas elgesys ir perteklinis jėgos naudojimas atitinkamos teisėsaugos institucijos pareigūnų darbe yra nepriimtinas.

Policijos pareigūnai papildomai mokomi taktinių nepilnamečių apklausos aspektų, kai tokioje apklausoje dalyvauja psichologas. 2020 m. šioje kvalifikacijos tobulinimo programoje dalyvavo 155 policijos pareigūnai, 2021 m. – 112, 2022 m. – 55, 2023 m. – 56, 2024 m. – 22 policijos pareigūnai.

2024 m. apklausų vykdymo mokymus pasienio pareigūnams rengė Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (mokymuose dalyvavo 9 pareigūnai). Siekiant mokyti didesnę skaičių pareigūnų, planuojama 2025 m. parengti naują pasienio pareigūnų mokymo programą apie apklausų vykdymą.

2021 m. apie 1000 Lietuvos kariuomenės Sausumos pajėgų karių, kurie tuo metu buvo pasitelkti padėti užkardyti nelegalių migrantų antplūdį ir atliko užduotis šalies pasienyje, buvo apmokyti naudoti specialiąsias priemones.

2019 m. administracines bylas nagrinėjantiems teisėjams organizuoti mokymai tema „Tarptautinė konvencija dėl asmenų apsaugos nuo priverstinio dingimo priimtų tarptautinių įsipareigojimų turinys ir įgyvendinimas nacionalinėje teisėje. Santykis su tarptautiniais įsipareigojimais kankinimų draudimo srityje ir jų įgyvendinimu“ (dalyvavo 31 teisėjas).

Kalėjimų pareigūnai rengiami pagal modulinę profesinio mokymo programą. Šioje programoje integruotas mokymas apie suimtųjų ir nuteistųjų teisių ir laisvų užtikrinimą, kurio metu kalėjimų personalui suteikiamos žinios apie tarptautinių teisės aktų reikalavimus žmogaus teisių srityje (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, 1970 ir 1987 metų Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą).

Laisvės atėmimo vietų įstaigoje įdiegtas pirminio psichologinio vertinimo klausimynas, skirtas asmens pažeidžiamumo bei smurtinio elgesio rizikos nustatymui, skirtas naudoti suimtojo, nuteistojo priėmimo į bausmės atlikimo (suėmimo vykdymo) vietą procedūros metu.

Nuo 2024 m. kasmet vyksta kalėjimų medicinos darbuotojų mokymai tinkamai taikyti pagal Veiksmingo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo tyrimo ir dokumentavimo vadovo (Stambulo protokolas) versiją parengtą naują kalinių sužalojimų fiksavimo tvarką ir atpažinti galimo smurto atvejus (žr. plačiau atsakyme į 13 klausimą).

11 straipsnis

12. Prašome apibūdinti galiojančias procedūras, kuriomis užtikrinamas Konvencijos 11 straipsnio laikymasis, ir pateikti informaciją apie naujas apklausų taisykles, instrukcijas, metodus ir praktiką ar sulaikymo tvarką, taip pat nurodyti, kaip dažnai jos yra peržiūrimos.

Specialių taisyklių/instrukcijų dėl apklausų vykdymo nėra, atliekant apklausas vadovaujamasi bendrais įstatymuose ir kituose teisės aktuose įtvirtintais apklausų atlikimo reikalavimais ir pareigūnų

tarnybinės etikos principais. Atliekant užsieniečių apklausas pasienio pareigūnai taip pat vadovaujasi Europos Sąjungos prieglobsčio agentūros rekomendacijomis (gairėmis).

2022 m. buvo patvirtintos naujos Teritorinių policijos įstaigų areštinių vidaus tvarkos taisyklės, 2024 m. atnaujinta Policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcija, o 2025 m. – Sulaikytų užsieniečių laikymo Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sąlygų ir tvarkos aprašas.

13. Prašome pateikti informaciją, ar ir kaip stebimas smurtas tarp kalinių, kokių priemonių imtasi siekiant pašalinti pagrindines jo priežastis, kiek skundų buvo pateikta ir kiek tyrimų atliekama, įskaitant ir atvejais, kai nukentėjusysis nepateikė oficialaus skundo (pavyzdžiui, dėl veikų, numatytų Baudžiamojo kodekso 140 straipsnyje) ir kokie yra tokių tyrimų rezultatai. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (16 punktą) ir valstybės pateiktus atsakymus dėl stebėsenos, prašome pateikti statistinius duomenis apie mirties atvejus laisvės atėmimo vietose. Prašome pateikti informaciją apie tai, kaip šios mirtys buvo ištirtos, tyrimų rezultatus ir priemones, kurių imtasi siekiant užkirsti kelią panašioms atvejams ateityje. Prašome nurodyti, ar mirusiųjų artimiesiems kuriuo nors atveju buvo išmokėta kompensacija. Be to, prašome pateikti informaciją apie 2022 m. Kalėjimų tarnybos direktoriaus patvirtintos „smurtinio elgesio prevencijos ir sulaikytų bei nuteistų asmenų kūno sužalojimų tyrimo, šių dokumentų rengimo, tvarkymo ir apskaitos laisvės atėmimo vietose (suėmimo vykdymo metu) tvarkos“ įgyvendinimą. Prašome detaliai paaiškinti, kokių priemonių imtasi siekiant užtikrinti, kad visi sužalojimai, nustatyti priėmimo metu arba po smurtinio incidento, būtų tinkamai ir išsamiai užregistruoti bei perduoti kompetentingai prokuratūrai. Prašome pateikti informaciją apie veiksmus, kurių imtasi rengiant ir įgyvendinant savižudybių prevencijos ir savęs žalojimo mažinimo programas laisvės atėmimo vietose.

Ataskaitiniu laikotarpiu toliau įgyvendintos priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią bet kokio pobūdžio smurto apraiškoms tarp kalinių, veiksmingiau identifikuoti pažeidžiamus asmenis bei apsaugoti juos nuo kylančių grėsmių.

Siekdama kompleksiskai šalinti aukštą kalinių tarpusavio smurto lygį sąlygojančius veiksniai, Lietuva siekia globalaus visą bausmių vykdymo sistemą apimančio požiūrio, kurio tikslas sujungti situacines ir socialines smurto prevencijos strategijas. Visų pirma, siekiama sukurti aplinką, kurioje būtų daugiau tarpusavio pagarbos, sąžiningumo ir pasitikėjimo, kuriami pozityvūs personalo santykiai su kaliniais.

Kalėjimuose taikomos smurto prevencijos strategijos kryptis:

- nulinės tolerancijos bet kokio pobūdžio smurtui, įskaitant ir žodinį priekabiavimą ir patyčias, kūrimas;
- pozityvios kultūros kalėjime kūrimo ir palaikymo skatinimas;
- personalo komandinio darbo principų taikymo skatinimas;
- nuolatiniai visų grandžių personalo mokymai.

Kalėjimuose įdiegtos smurto prevencijos strategijos priemonės:

- pirminis į kalėjimą naujai atvykusių asmenų psichologinis vertinimas, kurio metu kalėjimo psichologas įvertina kalinio polinkį smurtauti, priešiško kitų asmenų atžvilgiu lygį, konfliktiškumą bei bendravimo gyvenamoje aplinkoje ypatumus. Pastebėjus galimo smurto prieš kitus asmenis riziką, informacija perduodama atitinkamiems kalėjimo padaliniais, organizuojantiems kalinio priežiūrą ir resocializaciją;
- kontaktinių pareigūnų skaičiaus didinimas ir jų vaidmens stiprinimas – 2022 m. optimizavus administracinį kalėjimų personalą, daugiau pareigūnų dirba tiesiogiai su kaliniais – suformuotos kontaktinių pareigūnų komandos, užtikrinant, kad vienas kontaktinis pareigūnas tiesiogiai dirbtų su ne didesniu, kaip 30 kalinių skaičiumi. Kalinius prižiūrintiems pareigūnams išdalinta speciali atmintinė kaip pastebėti galimą kalinio polinkį į smurtinį elgesį arba jo viktimizaciją liudijančius požymius ir simptomus;

- dinaminio saugumo modelio taikymas – 2023 m. parengtas ir išleistas Lietuvos kalėjimams adaptuotas dinaminio saugumo užtikrinimo metodinis vadovas. Siekiant keisti kalėjimuose vyraujančią brutalumo kultūrą į labiau atitinkančią socialinės terapijos paslaugas teikiančios įstaigos paskirtį, siekiama, kad tiesiogiai su kaliniais dirbantys pareigūnai dirbtų proaktyvų darbą ir geriau juos pažintų, žinotų jų įpročius, ką jie veikia, ar išeina į bendras erdves ir pan. Pozityvaus bendravimo su kaliniais modelis suteiks daugiau galimybių identifikuoti pažeidžiamus kalinius, kuriems reikalinga pagalba;
- atskirų kalėjimo padalinių sinergijos stiprinimas – organizuojami reguliarūs kalėjimo saugumo valdymo, resocializacijos, kriminalinės žvalgybos specialistų pasitarimai, kuriuose aptariamas kalinių elgesys, pasidalinama identifikuotomis galimo smurtinio elgesio ar pažeidžiamumo rizikomis, aptiriamos šių rizikų mažinimo priemonės (pavyzdžiui, kalinio perkėlimas į kitą gyvenamąją vietą, papildomų intervencijos priemonių taikymas ir pan.), nagrinėjamos įvykusių smurtinių situacijų priežastys ir galimos priemonės tokioms situacijoms užkardyti ateityje. Parengtas savižudybių prevencijos kalėjimuose vadovas;
- personalo kvalifikacijos kėlimas – tiesioginiame darbe su kaliniais minimizuotas galios ir fizinės jėgos naudojimo poreikis, jį keičiant personalo sukurtą pozityvaus santykio su kaliniu poveikiu, atitinkamai sukurtos mokymo programos visų grandžių pareigūnams. Ypač didelis dėmesys skirtas tiems pareigūnams, kurie, pertvarkius bausmių vykdymo sistemos struktūrą, buvo perkvalifikuoti tiesioginiam darbui su kaliniais, mokymui;
- vykdomi kalėjimų mikroklimato tyrimai, pagrindinį dėmesį skiriant gyvenimo kokybės, tinkamo moralinio klimato ir geros nuteistųjų psichinės sveikatos palaikymui. Pagal Kembridžo universiteto mokslininkų sukurtą metodiką nuo 2021 m. kalėjimuose reguliariai atliekami gyvenimo kokybės tyrimai (MQPL), kurių metu gautų rezultatų pagrindu vertinamas situacija konkrečiame kalėjime ir atitinkamos situacijos gerinimui skirtos priemonės;
- savižudybių prevencija – 2021 m. parengtas Savižudybių prevencijos kalėjimuose vadovas. Krizių įveikos komandų nariams (krizių valdymo specialistams, psichologams, socialiniams darbuotojams) organizuoti specialūs mokymai taikyti savižudybių prevencijos metodiką.

2024 m. atnaujinta suimtųjų ir nuteistųjų smurtinio elgesio prevencijos ir kūno sužalojimų tyrimo laisvės atėmimo vietų įstaigoje tvarka, nustatanti detalų kalinių sužalojimų fiksavimo, pagalbos jiems teikimo, sužalojimų aplinkybių tyrimo ir duomenų perdavimo teisės saugos institucijoms algoritmą:

- kiekvienu atveju, pastebėjus bet kokį kalinio sužalojimą, jis turi būti detalai nufotografuojamas;
- kiekvieną sužalotą ar susižalojusį kalinį privalo apžiūrėti medicinos darbuotojas, kuris sužalojimų vietas privalo pažymėti kūno kontūrų formoje ir užpildyti kalinio apžiūros formą. Šioje formoje medicinos darbuotojas, nepriklausomai nuo paties kalinio teiginių apie sužalojimo kilmę ir pobūdį, privalo pažymėti, ar jis įtaria, kad sužalojimas yra smurtinio pobūdžio, taip pat gali patekti savo komentarus dėl galimos sužalojimo kilmės ir pobūdžio, kalinio teiginius apie patirtą sužalojimą, jų vertinimą ir pan.;
- visi su kalinių sužalojimais susiję dokumentai (tarnybinis pranešimas, sužalojimų skaitmeninės fotonuotraukos, kūno kontūrų formos ir kalinių medicininės apžiūros formos) turi būti saugomi specialiaame registre elektroninėje dokumentų valdymo sistemoje;
- pareikalavus pačiam kaliniui ar jo advokatui, jiems pateikiama sužaloto kalinio medicininės apžiūros forma, sužalojimų fotonuotraukos ir kūno kontūrų forma;
- kiekvienu atveju, kai sužalotą kalinį apžiūrėjęs medikas pažymi, jog įtariamas smurtas, atitinkama sužaloto kalinio apžiūros forma ir susiję dokumentai nedelsiant perduodami ikiteisminį tyrimą atliekantiems pareigūnams. Įvertinę gautą informaciją, šie pareigūnai toliau turi apklausti kalinį, spręsti klausimus dėl papildomų ekspertinių tyrimų atlikimo, ikiteisminio tyrimo pradėjimo arba kreipimosi į prokurorą dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo (tais atvejais, kai nesant nukentėjusiojo skundo ikiteisminis tyrimas gali būti pradedamas prokuroro reikalavimu).

Bendradarbiaujant su prokuratūra, 2024 m. pasiekta, kad laisvės atėmimo vietų įstaigoje padarytos smurtinio pobūdžio nusikalstamos veikos būtų vertinamos kaip turinčios visuomeninę reikšmę. Atsižvelgiant į tai, net ir tais atvejais, kai nukentėjusieji patys nepateikia skundo, ikiteisminiai tyrimai

dėl fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus jų sveikatos sutrikdymo visais atvejais pradedami prokuroro reikalavimu.

Informacija apie ikiteisminius tyrimus dėl fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus kalinio sveikatos sutrikdymo:

Metai	Iš viso pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičius	Pagal nukentėjusiojo skundą pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičius	Prokuroro reikalavimu pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičius	Teismui perduotų bylų skaičius
2024	129	35	74	46
2025 I pusr.	83	26	55	10

2024 m. patvirtintas Kriminalinės subkultūros apraiškų laisvės atėmimo vietų įstaigoje mažinimo planas, kuriame numatytos konkrečios priemonės dėl subkultūros besilaikančių kalinių priežiūros, reagavimo į smurto atvejus, neigiamo poveikio kitiems kaliniams mažinimo ir saugumo asmenims, patyrusiems smurtą nuo kitų kalinių, užtikrinimo.

Siekiant mažinti savižudybių bei savęs žalojimo atvejų, 2020 m. patvirtinta nauja Savižudybių ir savęs žalojimo prevencijos tvarka, kurioje numatyti naujai atvykusių bei krizę patiriančių nuteistųjų ir suimtųjų identifikavimo ir pagalbos teikimo algoritmai, krizių įveikos komandų veiklos organizavimas, rizikos įvertinimas, psichologų bei pareigūnų atsakomybės. 2021 m. suformuota mobilioji krizinių situacijų valdymo specialistų komanda, kuri kalėjimų specialistams teikia metodinę pagalbą ir rekomendacijas darbui su aukštos rizikos nuteistaisiais (vykdo profesines intervizijas). Taip pat vykdomos reguliarios psichologų intervizijos bei sudėtingų atvejų aptarimai su kalėjimų administracija. 2022 m. įdiegta sisteminga krizių aptarimų praktika po kiekvieno atvejo (žalojimosi, bandymo nusižudyti, savižudybės), suteiktos 625 rekomendacijos kalėjimų administracijoms dėl aukštos rizikos asmenų priežiūros ir bendravimo, suorganizuotos 10 planinių ir 9 neplaninės Mobiliosios komandos intervizijos su krizių įveikos komandomis, parengtos 2 metodinės rekomendacijos savižudybių prevencijai, įdiegta galimybė kaliniams nemokamai ir be apribojimų skambinti emocinės paramos linijoms. 2024 m. parengtas pirminio psichologinio vertinimo klausimynas, skirtas pažeidžiamumo ir smurtinio elgesio rizikos nustatymui kaliniui atvykus į kalėjimą, vyko dialektinės elgesio terapijos mokymai, skirti darbui su ribinį asmenybės sutrikimą turinčiais nuteistaisiais, kuriuose dalyvavo 22 kalėjimų specialistai (socialiniai darbuotojai, psichologai, priklausomybių konsultantai, užimtumo specialistai).

Ypač daug dėmesio skiriamas viso kalėjimų personalo (t. y. neapsiribojant tik krizių įveikos komandų narių) apmokymui atpažinti galimas kalinių suicidinio elgesio rizikas. Iki 2024 m. visų kalėjimų specialistų komandos (socialiniai darbuotojai, psichologai, priklausomybių konsultantai, užimtumo specialistai) baigė dialektinės elgesio terapijos mokymus, kurie skirti darbui su ribinį asmenybės sutrikimą turinčiais, t. y. impulsyviais, linkusiais žalotis, žudyti, turinčiais prastus emocijų kontrolės ir įveikos įgūdžius, asmenimis.

Kiekviename kalėjime paskirti konkretūs specialistai (krizių įveikos komanda), kurie atsakingi už konkrečių savižudybių prevencijos priemonių algoritmo įgyvendinimą:

- atvykus naujam kaliniui, kalėjimo psichologas atlieka pirminį jo vertinimą;
- pirminio vertinimo metu nustatčius savižudiško elgesio riziką, psichologas papildomai atlieka psichosocialinį įvertinimą, asmuo įtraukiamas į rizikos grupei dėl savęs žalojimo ar bandymo nusižudyti priklausančių kalinių apskaitos žurnalą, psichologas pateikia kalėjimo viršininkui rekomendaciją dėl asmens priežiūros ir bendravimo su juo ypatumų ir kt.;
- pagal psichologo pateiktas rekomendacijas naujai atvykusio kalinio, pasižyminčio savižudybės rizika, sustiprintą priežiūrą toliau užtikrina jį prižiūrintys pareigūnai, kurie, pastebėję bet kokius šio kalinio savižudybės rizikos signalus, nedelsiant informuoja krizių įveikos komandą;
- pasibaigus paskirtų rekomendacijų terminui, psichologas parengia ir pateikia kalėjimo viršininkui siūlymą apie sustiprintos individualios priežiūros nutraukimo arba pratęsimo;

- į kitą kalėjimą perkelti išgyvenanti savižudybės krizę arba rizikos grupei dėl savęs žalojimo ar bandymo nusižudyti priskiriamą kalinį, susisiekiama su kito kalėjimo įveikos komandos koordinatoriumi ir žodžiu perduodama svarbi informacija apie perkeliama kalinio savižudybės riziką, kuris šią informaciją toliau perduoda kalėjimo psichologui.

Informacija apie mirusius kalinius:

Metai	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusr.
Mirusių kalinių skaičius (vyrai/moterys). Iš jų:	24/0	27/0	24/0	32/3	29/1	40/3	18/0
dėl ligos	16/0	20/0	19/0	17/3	20/1	24/2	11/0
savižudybė	7/0	7/0	3/0	9/0	8/0	12/1	5/0
nužudymas	0/0	0/0	1/0	2/0	1/0	1/0	0/0
nelaimingas atsitikimas	1/0	0/0	1/0	4/0	0/0	3/0	2/0

Ikiteisminis tyrimas dėl kalinio mirties pradamas visais atvejais, išskyrus kai mirties priežastis yra aiški (ją galima pagrįsti medicininių dokumentų duomenimis ir kai gydytojas nustato nesmurtinės mirties priežastį). 2023 m. pradėta 12 ikiteisminių tyrimų mirties priežastčiai nustatyti. Atlikus ikiteisminį tyrimą nustatyta mirties priežastis: savižudybė – 7 atvejai, mirtis dėl ligos – 4 atvejai, mirtis apsinuodijus psichotropine medžiaga ir medikamentais – 1 atvejis. Taip pat pradėtas ir atliktas 1 ikiteisminis tyrimas dėl tyčinio kito asmens nužudymo. Atlikus tyrimo veiksmus, nusikaltimą padaręs asmuo nenustatytas, ikiteisminis tyrimas sustabdytas. 2024 m. pradėti 22 ikiteisminiai tyrimai mirties priežastčiai nustatyti. Atlikus ikiteisminį tyrimą nustatyta mirties priežastis: savižudybė – 13 atvejų, mirtis dėl ligos – 6 atvejai, mirtis apsinuodijus psichotropine medžiaga – 2 atvejai, mirtis apsinuodijus medikamentais – 1 atvejis. Taip pat, pradėtas ir atliktas 1 ikiteisminis tyrimas dėl tyčinio kito asmens nužudymo. Atlikus tyrimo veiksmus, baudžiamoji byla perduota teismui. 2025 m. I pusr. pradėti 6 ikiteisminiai tyrimai mirties priežastčiai nustatyti. Atlikus ikiteisminį tyrimą nustatyta mirties priežastis: savižudybė – 3 atvejai, mirtis dėl ligos – 2 atvejai, mirtis apsinuodijus psichotropine medžiaga – 1 atvejis.

14. Prašome nurodyti, kokie mechanizmai taikomi siekiant apsaugoti kalinių tarpusavio smurto aukas nuo bet kokios bauginimo ar atsakomųjų veiksmų formos, kylančios dėl pateiktų skundų. Prašome nurodyti, ar skundų pateikėjai yra tinkamai informuojami apie savo skundo nagrinėjimo eigą ir rezultatus, taip pat kokios teisinės gynybos priemonės jiems yra prieinamos tuo atveju, jei prokuroras nuspręstų nepradėti ikiteisminio tyrimo.

2024 m. pradėta taikyti nauja Suimtujų ir nuteistųjų smurtinio elgesio prevencijos ir kūno sužalojimų tyrimo, šių dokumentų rengimo, tvarkymo ir apskaitos bausmės atlikimo (suėmimo vykdymo) vietose tvarka. Pagal šią tvarką, atliekamas kiekvieno į kalėjimą atvykusio suimtojo ar nuteistojo, pažeidžiamumo, polinkio smurtauti, priešiško kitiems asmenims, polinkio į konfliktus įvertinimas ir, atsižvelgti į šį įvertinimą, asmuo paskiriamas į gyvenamąsias patalpas. Vertinimo metu ir (ar) vėliau nustatytas galimas smurtavimo prieš kitus asmenis riziką, sprendžiamas klausimas dėl tokio asmens priežiūros ir bendravimo su juo ypatumų, prireikus – dėl apgyvendinimo vietos pakeitimo.

Lietuvos kalėjimuose įsitvirtinant dinaminio saugumo metodo taikymui, kalėjimų personalas stengiasi individualiai pažinti suimtuosius ir nuteistuosius, vertinti rizikas, išsiaiškinti jų asmeninius poreikius. Atidžiai stebėdamas suimtuosius ir nuteistuosius, personalas atkreipia dėmesį į asmenis, kurie vengia bendrauti, yra apsirengę ne pagal sezoną ar kažkokiu būdu bando slėpti savo išvaizdą, taip pat į patikrinimuose nedalyvaujančius ar keistai besielgiančius, o pastebėję tokių suimtujų ar nuteistųjų, išsiaiškina tokių aplinkybių atsiradimo priežastis bei įsitikina, ar šie asmenys nėra sužaloti ir ar prieš juos nėra naudojama psichinė prievarta.

Bet kuriam kaliniui, kuris praneša kalėjimo personalui apie jo saugumui galimai kilusias ar galinčias kilti grėsmes (pavyzdžiui, apie kartu su juo laikomų kitų kalinių jam daromą neigiamą įtaką – fizinį

ar psichinį smurtą), arba jei tokias rizikas identifikuoja kalėjimo personalas (t. y. nesant paties kalinio skundo), nedelsiant užtikrinama saugi fizinė aplinka. Aplinkybių patikrinimo atlikimo metu, o grėsmėms pasitvirtinus – nuolat, toks kalinys toliau laikomas tokiomis sąlygomis, kad grėsmę jam galimai keliantys kaliniai su juo neturėtų jokio kontakto galimybės (pakeičiama nukentėjusio kalinio arba jam grėsmę kėlusią asmenų laikymo vieta tame pačiame kalėjime, o kai tai būtina, toks asmuo perkeliamas į kitą kalėjimą).

Visuose kalėjimuose veikia komisijos, atsakingos už nuteistųjų smurtinio elgesio prevencijos priemonių parinkimą ir įgyvendinimą, kurios reguliariai analizuoja įvykusius smurto atvejus bei teikia rekomendacijas dėl smurtinio elgesio prevencijos priemonių parinkimo ir įgyvendinimo. Visų pirma, stengiamasi identifikuoti ir patikimai izoliuoti neigiamą įtaką kitiems nuteistiesiems darančius kalinius (neformalus kalėjimų hierarchijos lyderiai ir jų pagalbininkai), taip pat vykdyti intensyvesnę jų priežiūrą.

Kalėjimuose pradėti kurti atskiri sektoriai, skirti nuteistiesiems, patiriantiems didesnę psichologinio ar fizinio smurto riziką. Siekiant užtikrinti, kad šie nuteistieji neturėtų kontaktų su kitais kaliniais, jų darbas ir kita veikla užtikrinama tame pačiame sektoriuje – čia įrengtos ir užimtumo veiklų/laisvalaikio patalpos, atskiros patalpos susitikimams ir pokalbiams su specialistais, patalpa su ribota interneto prieiga, kuri taip pat naudojama susitikimams/pasimatymams nuotoliniu būdu. Minėtame sektoriuje laikomi kaliniai gali laisvai judėti po sektoriaus teritoriją, tačiau jei jiems reikia išeiti už jo ribų, juos visada lydi pareigūnai. Maistas nuteistiesiems į šias patalpas taip pat atvežamas tris kartus per dieną. Sektoriuje dirba bei lankosi ir pagalbą nuteistiesiems teikia įvairių sričių specialistai (pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai, psichologai, priklausomybių konsultantai, nevyriausybinių organizacijų atstovai ir t. t.). Didelę smurto riziką patiriantiems nuteistiesiems skirtas sektorius 2024 m. atidarytas Marijampolės kalėjime, 2025 m. – Alytaus kalėjime, planuojama tokių izoliuotų sektorių plėtra ir kituose kalėjimuose.

Skundą dėl tarpusavio smurto pateikęs nukentėjęs kalinys arba ir jo advokatas (jei tokį turi) visais atvejais informuojamas apie visus dėl šio skundo priimtus sprendimus. Jei dėl skunde nurodytų aplinkybių yra pradedamas ikiteisminis tyrimas, nukentėjusiajam ir jo advokatui įteikiamas nustatytos formos pranešimas apie pradėtą ikiteisminį tyrimą, kuriame išvardintos nukentėjusiojo teisės, įskaitant teisę apskųsti ikiteisminio tyrimo pareigūno, prokuroro, teisėjo ar teismo veiksmus. Sprendimą atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą arba nutraukti pradėtą ikiteisminį tyrimą gali priimti tik prokuroras. Priėmus šiuos sprendimus, skundą pateikusiam kaliniui ir jo advokatui įteikiamas prokuroro nutarimas, kuriame išaiškinta ir tokio nutarimo apskundimo tvarka.

15. Prašome nurodyti, ar valstybė ėmėsi priemonių pagerinti materialines ir gyvenimo sąlygas visose laisvės atėmimo vietose, įskaitant higieną, sanitariją ir galimybę naudotis pasivaikščiojimo kiemais. Prašome pateikti atnaujintą informaciją apie iki šiol įgyvendintą kalėjimų infrastruktūros modernizavimą. Prašome pateikti išsamią informaciją apie švietimo ir laisvalaikio veiklos programas bei apie 2021 m. sausio mėn. priimtos Nuteistųjų resocializacijos reformos koncepcijos, jos įgyvendinimo veiksmų plano ir 2022 m. priimto Bausmių vykdymo kodekso, kurių tikslas – didinti nuteistųjų užimtumą, įgyvendinimo rezultatus. Prašome nurodyti, ar taikomos specialios priemonės, skirtos užtikrinti kalinimo sąlygas (saugumas, galimybė dalyvauti reabilitacijos programose) pažeidžiamoms grupėms priskiriamiems kaliniams (neįgaliesiems, vyresnio amžiaus ir LGBT bendruomenėms priskiriamiems asmenims).

Spartinant laisvės atėmimo vietų infrastuktūros modernizavimo procesą, 2022 m. Pravieniškių 1-ame kalėjime baigta bendrabučio rekonstrukcija į kamerų tipo patalpas (81 vieta) ir pastatyti 2 moduliniai kompleksai nuteistiesiems apgyvendinti (192 vietos), 2024 m. Alytaus kalėjime užbaigti 2 bendrabutinio tipo pastatų rekonstrukcijos darbai (konversija į 260 kamerinio tipo kalinimo vietų), Marijampolės kalėjime renovuoti 6, o Pravieniškių 2-ajame kalėjime – 3 kalėjimo pastatai, Vilniaus kalėjime įrengtas specialus sektorius pakartotinai nusikalsti linkusiems nuteistiesiems (11 vietų).

Kartu plečiamas pusiaukelės namų tinklas: 2021 – 2024 m. atidaryti į nauji pusiaukelės namai (120 vietų), modernizuojama kita kalėjimų infrastruktūra – 2024 įrengti 2 nauji nuteistųjų užimtumo centrai Vilniaus ir Pravieniškių 1-ame kalėjimuose. Kartu pagal poreikį nuolat remontuojama esama kalėjimų infrastruktūra (įskaitant sporto sales, aikštynus ir kitas kalinių laisvalaikui skirtas erdves), kad suimtųjų ir nuteistųjų laikymo sąlygos atitiktų tarptautinius standartus.

Igyvendinant 2021 m. patvirtintos Nuteistųjų laisvės atėmimo bausmės resocializacijos reformos koncepcijoje numatytas priemones ir 2023 m. įsigaliojusio naujo Bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) nuostatas, padidėjo bendras nuteistųjų užimtumas, taikomų resocializacijos priemonių efektyvumas, kas lėmė dažnesnį lygtinio paleidimo taikymą ir tolesnį laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų skaičiaus mažėjimą, t. y. nuo 2021 m. laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų sumažėjo 15 proc.).

Informacija apie nuteistųjų užimtumą:

Metai	Bendras nuteistųjų skaičius	Darbinė veikla (kalėjime)	Darbas (laisvėje)	Mokymasis	Individuali ar kūrybinė veikla
2025 m. I pusr.	3811	1379	584	1089	456
2024	3739	1770	517	1191	469
2023	3819	1632	464	1464	303
2022	4267	1649	426	1403	307
2021	4425	1688	366	1730	192
2020	5121	1671	83	1791	174

Laisvės atėmimo vietų įstaigoje nėra specialių pažeidžiamoms grupėms priskirtų nuteistųjų ir suimtųjų (išskyrus negalią turinčius suimtuosius ir nuteistuosius) apgyvendinimo ir saugumo užtikrinimo taisyklių. Priimant į kalėjimą kiekvieną kalinį, privalomai įvertinami pirminiai asmens pažeidžiamumo požymiai ir pagal tai sprendžiama dėl konkrečios jo apgyvendinimo vietos. Vėliau asmens pažeidžiamumo lygis vertinamas atliekant kiekvieno naujo kalinio pirminį psichologinį vertinimą ir pagal tai planuojamas tolesnis jo bausmės atlikimo procesas.

Savarankiškumo sutrikimų turintiems nuteistiesiems, kuriems dėl turimos fizinės negalios, lėtinių ligų, amžiaus ar kitų priežasčių reikalinga kitų asmenų pagalba judėjimo ir savipriežiūros srityse, apgyvendinami specialiai tam pritaikytose patalpose, arba specialiuose sektoriuose, kuriuose tokiems kaliniams užtikrinama specializuota pagalba.

16. Prašome pateikti informaciją apie pastangas užtikrinti tinkamas sveikatos priežiūros paslaugas ir medicinos personalo pajėgumus, įskaitant psichiatrus, kalėjimuose. Prašome pateikti išsamią informaciją apie priemones, kurių imtasi siekiant užkirsti kelią užkrečiamųjų ligų plitimui ir narkotikų vartojimui, bei apie bet kokias žalos mažinimo priemones kaliniams, turintiems priklausomybę nuo narkotikų ar alkoholio arba kuriems kyla tokia rizika.

Nuo 2020 metų visi suimtieji yra valstybės lėšomis draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu, kalėjimuose jiems prieinamos tokio paties lygio ir kokybės nemokamos sveikatos priežiūros paslaugos, kaip ir laisvėje esantiems asmenims. Pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas (šeimos gydytojo, gydytojo odontologo ir gydytojo psichiatro) kalėjimuose laikomiems asmenims teikia laisvės atėmimo vietų įstaigos specialistai. Siekiant užtikrinti šių paslaugų teikimo nepertraukiamumą (kalėjimo medicinos darbuotojų atostogų, laikino nedarbingumo metu, ar trūkstant kalėjimuose dirbančio medicinos personalo), 2020 – 2021 m. sudarytos sutartys su visomis viešosiomis asmens sveikatos priežiūros įstaigomis, kurių aptarnaujamose teritorijose yra kalėjimai, dėl ambulatorinių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo šiuose kalėjimuose laikomiems asmenims, kai pačiuose kalėjimuose laikinai nėra atitinkamų medicinos darbuotojų.

Kiekvienas į kalėjimą naujai atvykstantis kalinys informuojamas apie visas kalėjime taikomas žalos mažinimo priemones, lytiškai plintančių ligų profilaktiką bei jų prevenciją, jam pasiūloma atlikti

profilaktinius tyrimus dėl ŽIV ir hepatito C, šviečiami apie narkotikų vartojimo žalą, saugų lytinę elgesį, profilaktikos galimybes, informacinė medžiaga visada skelbiama ir kaliniams prieinamos vietose. Identifikavus ŽIV, hepatitus ar kitas užkrečiamąsias ligas, kaliniams nedelsiant skiriamas reikalingas gydymas (pavyzdžiui, antiretrovirusinė terapija taikoma apie 83 proc. užsikrėtusių ŽIV).

2022 m. patvirtintas kompleksinės pagalbos suimtiesiems ir nuteistiesiems, vartojantiems psichoaktyvias medžiagas, teikimo kalėjimuose algoritmas ir pradėtos taikyti jame numatytos priemonės. Algoritmas nustato savalaikio psichoaktyvių medžiagų vartojimo atpažinimo ir tinkamo reagavimo principus, kalėjimuose taikomas medicininės ir psichosocialinės pagalbos priemonės (pirminė pagalba, detoksikacija, pagalba dienos, reabilitacijos ir po reabilitaciniuose centruose, pakaitinis gydymas, psichoaktyvias medžiagas vartojančių nuteistųjų parengimas paleidimui į laisvę (pagalbos priemonių taikymo tęstinumo užtikrinimas), ir kitas pagalbos bei prevencijos priemonės (švietimas/motyvacijos didinimas, prezervatyvų dalinimas, užkrečiamų ligų profilaktika ir gydymas) ir šių priemonių taikymo sąlygas, pagalbą teikiančių specialistų kompetencijas ir jų kvalifikacijos kėlimo tvarką. Siekiant stiprinti priklausomybės ligomis sekančių kalinių identifikavimą ir jų motyvaciją gydytis šias ligas, 2023 m. kalėjimuose papildomai įdarbinti priklausomybių konsultantai ir atvejo vadybininkai.

2022 m. laisvės atėmimo vietų įstaigoje pradėtos teikti detoksikacijos paslaugos. Visuose kalėjimuose užtikrinamos pakaitinio gydymo nuo priklausomybės opioidams paslaugos, kaliniai gali tęsti laisvėje pradėtą gydymą arba jį pradėti kalėjime. Kiekviename kalėjime įkurti dienos centrai nuo psichoaktyvių medžiagų vartojimo priklausomiems nuteistiesiems. Ilgalaikės reabilitacijos centrai veikia 5 kalėjimuose, o poreabilitaciniai centrai – 3 kalėjimuose. Šių centrų tinklą planuojama toliau plėsti. Siekiant užtikrinti veiksmingą perdozavimo prevenciją, kiekvienam iš kalėjimo paleidžiamam nuo opioidų priklausomam asmeniui išduodamas Naloksono rinkinys.

Siekiant užtikrinti ekspertinės pagalbos teikimą su priklausomybėmis dirbantiems laisvės atėmimo vietų įstaigos specialistams, 2023 m. kartu su Sveikatos apsaugos ministerija sukurtas bendradarbiavimo su Respublikiniu priklausomybių ligų centru modelis, užtikrinantis reikalingos metodinės pagalbos teikimą, nuolatinį specialistų mokymus, kalėjimuose taikomų pagalbos priemonių psichoaktyvias medžiagas vartojantiems kaliniams efektyvumo išorinį vertinimą. Taip pat plėtojamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas su nacionalinės alkoholio, narkotikų ir tabako kontrolės politikos įgyvendinimą koordinuojančia institucija, kartu planuojant ir įgyvendinant priklausomybių prevencijos projektus kalėjimuose bei vykdant kalėjimų personalo mokymus ir teikiant ekspertinę pagalbą kalėjimų personalui.

Nuo 2022 m. skiriamas papildomas finansavimas nevyriausybinėms organizacijoms, galinčioms prisidėti ir prie psichosocialinės pagalbos priklausomybės ligomis sergantiems kaliniams teikimo.

Taip pat stiprinamos priemonės, skirtos veiksmingiau užkardyti narkotinių medžiagų patekimą į kalėjimus ir jų platinimą kalėjimų viduje. Papildžius BVK, nuo 2023 m. atsirado galimybė įtariamiesiems narkotinių medžiagų platinimu kaliniams taikyti prevencines priemones – laikinai sustabdyti jų teisę gauti ir siųsti laiškus, skambinti telefonu, pasimatyti, trumpam išvykti iš kalėjimo, riboti jų kontaktus su kitais kaliniais. Pakeitus kalėjimų vidaus tvarkos taisyklės nuo 2024 m. visiems uždaruose kalėjimuose laikomiems kaliniams įteikiamos tik jų vardu gautų laiškų kopijos (ši taisyklė netaikoma tik laiškam, kuriuos kaliniams siunčia valstybės įstaigos, tarptautinės organizacijos ir gynėjai).

Siekiant apriboti kitas narkotinių ir psichotropinių medžiagų patekimo į kalėjimus galimybes, stiprinama į kalėjimus įeinančių asmenų kontrolė techninėmis priemonėmis, daugelyje kalėjimų įdiegtos naujos arba atnaujintos jų teritorijos perimetro stebėjimo sistemos, įsigytas daugiasensorinių dronų aptikimo, identifikavimo, sekimo ir neutralizavimo įrenginys, plėtojamas dronų naudojimas stebint kalėjimų prieigas.

17. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (9 ir 10 punktai), prašome nurodyti, kokių priemonių imtasi siekiant užtikrinti, kad sulaikymas policijos areštinėse būtų

taikomas kuo trumpesnę laiką, kad suimtieji nebūtų laikomi policijos areštinėse per naktį ir kad jie būtų perkelti į tinkamas įstaigas bei visada laikomi atskirai nuo nuteistųjų. Prašome taip pat nurodyti priemones, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad suimtieji nebūtų grąžinami į policijos areštines tolesniam tyrimui, teismo procesui ar dėl kitų priežasčių, išskyrus griežtai būtinas ir išimties situacijas, ir net tokiais atvejais – kad toks grąžinimas būtų tinkamai pagrįstas ir truktų trumpiausią įmanomą laiką. Prašome pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad asmenys, kuriems pagal Baudžiamojo proceso kodekso 163 straipsnį už teismo įžeidimą skirtas areštas iki vieno mėnesio, nebūtų laikomi policijos areštinėse, bei paaiškinti, kokių žingsnių imtasi siekiant sudaryti alternatyvas tokiam kalinimui policijos areštinėse. Prašome taip pat pateikti informaciją apie priemones, kurios buvo įgyvendintos arba planuojamos, siekiant pašalinti grotas iš apklausų kambarių ir priverstinio suvaržymo lovas iš visų policijos areštinių.

Suėmimo vykdymo įstatyme nustatyta, kad suimtieji iki jų pasiuntimo į laisvės atėmimo vietų įstaigą gali būti laikomi teritorinės policijos įstaigos areštinėje ne ilgiau kaip penkiolika parų, kol bus atliekami procesiniai veiksmai, kurių negalima atlikti šiems asmenims esant laisvės atėmimo vietų įstaigoje. Atlikus tokius procesinius veiksmus, šie asmenys nedelsiant yra perkelti į laisvės atėmimo vietų įstaigą. Suimtieji ikiteisminio tyrimo metu prokuroro motyvuotu nutarimu, o bylos nagrinėjimo teisme metu teisėjo ar teismo motyvuota nutartimi iš laisvės atėmimo vietų įstaigos gali būti perkelti (uždaryti) į policijos areštinę ne ilgiau kaip septynioms paroms, kad būtų galima atlikti procesinius veiksmus, jeigu procesinių veiksmų atlikimo negalima užtikrinti suimtiesiems esant laisvės atėmimo vietų įstaigoje arba dėl suimtųjų dalyvavimo bylų nagrinėjime teisme. Toks reguliavimas sudaro sąlygas:

- efektyviai planuoti, vykdyti ir atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus;
- užtikrinti efektyvų asmenų dalyvavimą teismo posėdžiuose (asmuo papildomai nevežiojamas, kai tarp paskirtų teismo posėdžių yra mažas laiko intervalas);
- išvengti konvojuojamųjų teisių pažeidimų (per dažnas asmens konvojavimas, negalėjimas konvojavimo metu užtikrinti pilnaverčio asmens maitinimo);
- užtikrinti ikiteisminio tyrimo kokybę (siekiama įgyvendinti baudžiamojo proceso greitumo ir išsamumo principus, efektyviai naudoti materialinius ikiteisminio tyrimo įstaigų išteklius ir išvengti kliūčių tinkamai atlikti ikiteisminio tyrimo veiksmus (pvz., kai proceso veiksmą reikia atlikti ne tik su laisvės atėmimo vietoje esančiais proceso dalyviais (akistata, eksperimentas, asmenų parodymas atpažinti ir pan.) ar kai būtina per trumpą laiką atlikti daug proceso veiksmų).

Nuo 2021 m. šalyje veikia tik penkios policijos areštinės, visi areštinių pastatai yra naujos statybos, jų būklė gera ir visiškai atitinka policijos areštinėms keliamus techninius ir higienos reikalavimus. Policijos areštinės užpildomos vidutiniškai 20 proc., todėl nekyla problemų užtikrinti atskiro asmenų laikymo. Sulaikyti, suimti ir nuteisti asmenys visada laikomi atskirai vienas nuo kito.

Policijos areštinių apklausos kabinetuose gali būti įrengta sulaikytam asmeniui skirta ne mažesnė kaip 1 kv. m erdvė – iki lubų atitverčiama grotuota pertvara, joje įrengiamos rakinamosios durys ir paliekamas tarpas dokumentams perduoti. Pažymėtina, kad tokia erdvė sulaikytajam yra įrengiama siekiant išvengti sulaikyto asmens pabėgimo, užpuolimo ir kitų jo neteisėtų veiksmų, užtikrinti su asmeniu bendraujančio procesinius veiksmus atliekančio tyrėjo ar kitų asmenų, kurie taip pat naudojami apklausos kambariais, pvz., gynėjo saugumui užtikrinti. Atsižvelgdamos į tai, policijos įstaigos nenustatė priežasčių, dėl kurių reikėtų atsisakyti šių apklausos kambariuose įrengtų grotuotų erdvių, skirtų sulaikytiems asmenims, naudojimo.

Lietuvos teisės aktai nenustato draudimo naudoti asmens judesius suvaržančių lovų. Specialios konstrukcijos surišimo lovos policijos areštinėse naudojamos tik išimtiniais retais atvejais, kai sulaikytas asmuo dėl alkoholio ar narkotinės abstinencijos elgiasi neadekvačiai ir siekiant jį patį apsaugoti nuo savęs žalojimo. Tokios lovos naudojamos tik išskirtinai trumpą laiko tarpą, kol į policijos įstaigą atvyks sveikatos priežiūros specialistai įvertinti sulaikyto asmens būklę, prireikus –

psichiatrinės tarnybos darbuotojai, t. y. iki šio asmens išvežimo į psichiatrinę sveikatos priežiūros įstaigą. Pažymėtina, kad šios lovos turi tam būtinus naudojimo sertifikatus.

18. Prašome pateikti informaciją apie pastangas pagerinti sąlygas, įskaitant galimybę naudotis paslaugomis ir pagalbos teikimą, vaikų socializacijos centruose. Prašome nurodyti, ar valstybė svarstė galimybę peržiūrėti nacionalinę nepilnamečių justicijos programą.

Nuolat stiprinant prevencinių priemonių ir ankstyvosios pagalbos taikymą bei bendruomenėje teikiamų paslaugų prieinamumą, nepilnamečių socializacijos centrų poreikis yra ženkliai sumažėjęs. Jei 2015 m. Lietuvoje veikė 5 tokie centrai, tai šiuo metu veikia tik 1 vaikų socializacijos centras, kuris turi du skyrius (berniukų ir mergaičių). 2023 m. baigtas vaikų socializacijos centro infrastruktūros modernizavimas, šiame centre nuolat gyvena apie 30 nepilnamečių.

2023 m. Vaikų socializacijos centre įdiegtas prie vaikų poreikių pritaikytas ugdymo turinys, 60 šio centro darbuotojų apmokyta taikyti Agresyvos elgsenos prevencijos ir valdymo programą, START:AV vertinimo įrankį, kuriuo nustatomi paauglio individualūs poreikiai, stiprybės ir silpnybės, pakartotino rizikingo elgesio tikimybė, taip pat kitas specializuotas programas ir priemones (pavyzdžiui, Vaiko emocijų raiškos kontrolės ugdymo programa, STEP – įvairaus amžiaus vaikų tėvams skirta programa, kuria siekiama ugdyti ir tobulinti vaiko auklėjimo įgūdžius).

Siekiant didinti vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros ir auklėjamosios poveikio priemonių veiksmingumą, plėsti lygiagrečių pagalbos priemonių pasiūlą vaiko tėvams (globėjams) ir stiprinti šiame procese dalyvaujančių vietos savivaldos institucijų dalyvavimą planuojant minėtas priemones ir atliekant jų įgyvendinimo stebėseną, 2022 m. pradėta vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros veiklos modelio peržiūra, šiuo metu rengiami šį modelį reglamentuojančių įstatymų pakeitimai. Neplanuojama tvirtinti atskiros nepilnamečių justicijos programos.

19. Prašome pateikti informaciją apie asmenų, kuriems atimta laisvė psichiatrijos ligoninėse ir kitose įstaigose, skirtose asmenims, turintiems psichosocialinę negalią, įskaitant globos namus, skaičių bei apie priemones, kurių imtasi siekiant spręsti medicininio pajėgumo šiose įstaigose problemas. Prašome paaiškinti, kokių žingsnių imtasi siekiant užkirsti kelią intelekto ar psichosocialinę negalią turinčių asmenų institucionalizacijai ir padidinti bendruomeninių psichikos sveikatos paslaugų prieinamumą. Prašome nurodyti, kokių veiksmų imtasi, siekiant užtikrinti veiksmingas teisinės garantijas ir prieigą prie veiksmingos teisinės gynybos visiems pacientams, nepriklausomai nuo to, ar jie yra hospitalizuoti savanoriškai, ar priverstinai medicininiais pagrindais, kad būtų užtikrintas jų hospitalizacijos stebėjimas ir periodinė peržiūra, kad jie būtų išsamiai ir sistemingai informuojami apie jiems numatytą gydymą ir turėtų galimybę atsisakyti gydymo ar bet kurios kitos medicininės intervencijos. Prašome pateikti informaciją apie veiksmus, kurių imtasi siekiant panaikinti fizinių ir cheminių suvaržymo priemonių naudojimą psichiatrijos ir kitose uždaro tipo įstaigose. Prašome pateikti duomenis apie kankinimo ir netinkamo elgesio skundus psichiatrijos įstaigose bei tokių skundų tyrimų rezultatus.

Priverstinis hospitalizavimas ir priverstinis gydymas Lietuvoje gali būti taikomas 2 pagrindais:

- baudžiamuoju pagrindu, t. y. asmenims, baudžiamosiose bylose teismo pripažintiems nepakaltinamais ar ribotai pakaltinamais, arba kuriems po nusikalstamos veikos padarymo ar baudmės paskyrimo sutriko psichika ir dėl to jie negali suvokti savo veiksmų esmės ar jų valdyti.
- civiliniu pagrindu, t. y. psichikos ir elgesio sutrikimų turintiems pacientams, kurie atsisako hospitalizavimo ir tik tada, jei jeigu iš jų elgesio ir (ar) kitų objektyvių duomenų galima pagrįstai spręsti, kad yra reali grėsmė, kad savo veiksmais ar neveikimu jie gali padaryti esminės žalos savo ar aplinkinių sveikatai, gyvybei ir (ar) turtui.

Informacija apie priverstinio hospitalizavimo psichiatrinėse ligoninėse atvejus:

Metai	2019	2020	2021	2022	2023	2024*
Atvejų skaičius	756	608	579	702	785	1075

*Pakeitus priverstinio hospitalizavimo atvejų skaičiavimo metodologiją, nuo 2024 m. į priverstinio hospitalizavimo skaičių visose sveikatos priežiūros įstaigose įskaičiuojami iki 3 darbo dienų trukę priverstinio hospitalizavimo atvejai.

2024 metais iš esmės patikslinus stacionariųjų psichiatrijos paslaugų reikalavimus, pereinama prie unifikuoto stacionariųjų psichiatrijos paslaugų teikimo: pagalba teikiama 4 intensyvumo tipų psichiatrijos skyriuose, nustatytas maksimalus leidžiamas lovų skaičius, reglamentuoti specialistų komandos narių sudėtis ir krūviai dienos ir budėjimo metu, apibrėžti reikalavimai patalpų infrastruktūrai, saugumui, priemonėms, diferencijuoti antrinio ir tretinio lygių diagnostikos ir gydymo metodai, apibrėžtos indikacijos antrinio ir tretinio lygių stacionarinėms paslaugoms. Taip pat numatytas reikalavimas teikti ir nemedikamentines intervencijas, ne tik gydymą vaistais, numatytas intervencijų ir jas teikiančių specialistų sąrašas.

Psichiatrinė pagalba Lietuvoje orientuojama į ambulatorines ir bendruomenines paslaugas:

- 2025 m. psichikos sveikatos centruose pradėtos teikti atvejo vadybininko paslaugos, kurios skirtos daugiau specialistų dėmesio reikalaujantiems pacientams - sunkiomis psichikos ligomis sergantiesiems, asmenims išgyvenantiems savižudybės krizę ir pan.;
- 2024 m. pasikeitė reikalavimai suaugusiųjų psichiatrijos dienos stacionarų paslaugų trukmei, specialistams ir turiniui, šių paslaugų teikimo apimtys bus didinamos 50%, steigiami 42 nauji dienos stacionaro skyriai, didelė jų dalis regionuose, kur tokių paslaugų nebuvo arba buvo teikiama nepakankamai (įsteigtos 535 papildomos dienos stacionaro vietos, kurios aptarnaus apie 5000 pacientų per metus);
- sunkiausias būklės ar sudėtingiausius psichikos sveikatos sutrikimus patiriantiems pacientams paslaugas teiks naujos, mokslu pagrįstos, kitose Europos šalyse jau veikiančios Psichikos ir elgesio sutrikimų gydymo bendruomenėje komandų paslaugos (steigiama 16 komandų). Taip pacientai galės gauti ilgalaikę, tęstinę ir mobilią pagalbą, taip gauti reikiamą priežiūrą laiku ir išvengti hospitalizacijos.

Teikiamos psichiatrijos paslaugos taip pat individualizuojamos, orientuojamos į asmens visapusišką atsigavimą ir sveikimą. Atsižvelgiant į pasaulinę praktiką, planuojant pokyčius asmens psichikos sveikatos priežiūros srityje, prioritetas skiriamas į biopsichosocialinę paradigma paremtų ir į asmens atsigavimą orientuotų, žmogaus teisių principus atitinkančių ir juos stiprinančių paslaugų plėtrai.

Valstybė yra įtvirtinusi teisinius mechanizmus, užtikrinančius, kad tiek savanoriškai, tiek priverstinai hospitalizuojami psichikos ir elgesio sutrikimų turintys pacientai būtų informuojami apie savo teises, hospitalizavimo pagrindus ir taikomą gydymą, taip pat turėtų galimybę pasinaudoti veiksminga teisine gynyba:

- informavimas prieš hospitalizaciją – gydytojas psichiatras privalo žodžiu ir raštu pacientui, jo atstovui ar pagalbą priimant sprendimus teikiančiam asmeniui suteikti informaciją apie hospitalizavimo priežastis, tikslus, paciento teises, galimybę nutraukti gydymą (jeigu nėra taikomas laisvės atėmimas ar priverstinis hospitalizavimas arba nėra atliekama teismo psichiatrijos ar teismo psichologijos ekspertizė) ir šios teisės įgyvendinimo tvarką.
- priverstinės hospitalizacijos atveju, per 3 darbo dienas pacientui ir jo atstovui turi būti pateikta informacija apie hospitalizavimo teisinį pagrindą, priežastis, trukmę, teises, taikomą gydymą ir teismo procesus. Pacientas ir jo atstovas supažindinami su teismui teikiamais dokumentais, sprendimais bei užtikrinama galimybė asmeniškai juos gauti.
- teisinė gynyba ir dalyvavimas – pacientas turi teisę būti išklaudytas gydymo įstaigoje ir teisme, o jo dalyvavimas teismo posėdyje yra privalomas (išskyrus mediciniškai nepagrįstus atvejus). Jei pacientas neturi advokato, įstaiga privalo pasirūpinti valstybės garantuojama teisine pagalba. Taip pat suteikiama teisė reikalauti nepriklausomo psichikos sveikatos būklės įvertinimo trijų psichiatrų komisijos.

- teisių gynimas ir ryšių palaikymas – pacientas gali kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo už neteisėtą hospitalizaciją ar gydymą. Įstaiga privalo sudaryti sąlygas pacientui susisiekti su savo atstovu ar artimaisiais.

Ši sistema užtikrina, kad hospitalizuotų pacientų padėtis būtų nuolat stebima, sprendimai periodiškai peržiūrimi teisme, o pacientai būtų visapusiškai informuojami apie gydymą ir turėtų realią galimybę jį priimti ar jo atsisakyti.

Valstybė įgyvendina kompleksines teises, institucinės priežiūros ir mokymų priemones, kurių tikslas – riboti prievartos naudojimą psichikos sveikatos priežiūroje ir pereiti prie žmogaus teisių principais grįstos praktikos. Fizinio suvaržymo priemonės gali skirti tik gydytojas psichiatras (laikiniai – psichikos sveikatos slaugytojas arba greitosios medicinos pagalbos specialistas, kol pacientą įvertina gydytojas). Visi suvaržymo atvejai yra griežtai registruojami ir stebimi. 2025 m. pradėtas Psichikos sveikatos priežiūros įstatymo peržiūros procesas, siekiant reglamentuoti iki šiol neapibrėžtą cheminio suvaržymo sąvoką ir nustatyti jo stebėsenos mechanizmus.

Taip pat tęsiamas tarptautinių standartų diegimas – įgyvendinant Pasaulio sveikatos organizacijos iniciatyvą „QualityRights“, 2021–2024 m. atlikti 6 psichikos sveikatos įstaigų vertinimai, o 2025 m. – pradėtas 2 globos įstaigų vertinimas, taip pat apmokyti vertintojai, organizuoti deeskalacijos mokymai, pradėtos teikti metodinės konsultacijos 2023 m. patvirtintas Psichikos sveikatos priežiūros bei socialinės globos įstaigų teikiamų paslaugų atitikties žmogaus teisių standartams vertinimo, stebėsenos ir metodinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas, nustatyta žmogaus teisių standartų atitikties vertinimo, stebėsenos ir metodinės pagalbos šioms įstaigoms teikimo tvarka. Stiprinant psichikos sveikatos specialistų gebėjimus, 4 psichiatrijos ligoninėse 2024 m. vyko Pasaulio sveikatos organizacijos lektorių vedami mokymai apie prievartinių praktikų mažinimą. 2025 m. šie mokymai tęsimi dar 4 mokymai įstaigose, kuriose fiksuojama daugiausia suvaržymo atvejų. Visa „QualityRights“ e-mokymų platformos medžiaga išversta į lietuvių kalbą ir laisvai prieinama psichikos sveikatos specialistams.

Šios priemonės sudaro pagrindą sistemingai mažinti prievartinių priemonių taikymą, užtikrina nuolatinę jų stebėseną, plėtoja darbuotojų kompetencijas deeskaluoti kritines situacijas ir palaipsniui pereiti prie žmogaus teises užtikrinančio psichikos sveikatos priežiūros modelio.

2019-2025 m. I pusmečio laikotarpiu iš viso gauti 83 skundai dėl kankinimo ir netinkamo elgesio psichiatrijos įstaigose.

Atsižvelgiant į tai, kad institucinė globa ne visuomet atitinka žmogaus orumo ir savarankiškumo principus, socialinės apsaugos politika kryptingai kečiama, pirmenybę skiriant bendruomeninėms paslaugoms, o ilgalaikę psichosocialinę ar intelekto negalią turinčių asmenų globa didelėse įstaigose tampa kraštutinė priemonė. Lietuva yra įsipareigojusi pereiti prie žmogui artimesnių, individualizuotų paslaugų modelio – nuo 2030 m. ilgalaikės globa stacionarinėse įstaigose suaugusiems su negalia (išskyrus specializuotus slaugos namus) nebebus skiriama, o visos socialinės paslaugos intelekto ir psichosocialinę negalią turintiems asmenims bus teikiamos, asmens namuose arba socialinių paslaugų įstaigose (dienos centruose, socialinėse dirbtuvėse, socialinės priežiūros centruose, savarankiško gyvenimo namuose, ar kt.).

Socialinės globos įstaigų asmenims su psichosocialine ir (ar) intelekto negalia ir jose gyvenančių asmenų skaičius:

Metai	2020	2021	2022	2023	2024
Globos įstaigų skaičius	39	37	36	35	35
Gyventojų skaičius	6008	5824	5609	5491	5107

Sparčiai plečiamas grupinio gyvenimo namų tinklas (2024 m. šalyje jau veikė 104 grupinio gyvenimo namai, kuriuose yra 988 vietos). Čia asmenims su negalia sudarytos sąlygos gyventi nedidelėse bendruomeninėse aplinkose, kartu ugdant savarankiško gyvenimo įgūdžius.

Daliai asmenų su labai sunkia negalia reikalinga specializuota, medicininę priežiūrą integruojanti globa, kuri užtikrinama nuo 2018 m. kuriamuose specializuotuose slaugos ir socialinės globos

namuose. Šiuo metu jau veikia 3 specializuoti slaugos ir globos namai bei 2 padaliniai, kuriuose paslaugos teikiamos 174 asmenims.

Nuo 2024 m. Lietuvoje socialines paslaugas gali teikti ne tik įstaigos, bet ir fiziniai asmenys, ypač teikiant pagalbą į namus ir laikino atokvėpio paslaugas. Siekiant plėtoti bendruomenines paslaugas, įdiegta apgyvendinimo apsaugotame būste paslauga (nuo 2019 m.) ir socialinių dirbtuvių paslauga (nuo 2024 m.). Ilgalaikė socialinė globa pradėta teikti ir bendro gyvenimo namuose, skirtuose 4–5 suaugusiems asmenims su sunkia negalia. Išplėstas savivaldybių vaidmuo – jos atsakingos už paslaugų tinklo planavimą, finansavimą ir kokybės vertinimą pagal vietos bendruomenių poreikius.

20. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (12 punktą), prašome pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi siekiant nutraukti vaikų ir kitų pažeidžiamose situacijose esančių asmenų laikymą užsieniečių sulaikymo centruose, ypač Užsieniečių registracijos centre Pabradėje. Prašome pateikti informaciją apie pastangas suteikti nesuvaržytą (nekalėjiminį) apgyvendinimą migrantų vaikams ir migrantų šeimoms su vaikais.

Pažeidžiami asmenys ir šeimų, kuriose yra nepilnamečių užsieniečių, nariai gali būti sulaikyti tik ypatingu atveju, atsižvelgiant į geriausius vaiko ir pažeidžiamų asmenų interesus. Praktikoje, esant užsieniečių, kurie priklauso pažeidžiamiems asmenims, sulaikymo pagrindams, kreipiamasi į teismą dėl alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo. Teismui skyrus užsieniečiui alternatyvią sulaikymui priemonę, užsieniečiai yra apgyvendinami Priėmimo ir integracijos agentūrai priklausančiose apgyvendinimo vietose.

Nuo 2021 m. Užsieniečių registracijos centre (Pabradėje) įrengtas atskiras sulaikytų šeimų (su vaikais) ir pavienių moterų sulaikymo bendrabutis (25 apgyvendinimo vietos), kurio infrastruktūra bei aplinka įrengta taip, kad minimizuotų sulaikymo vietą priminančią aplinką.

21. Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2023 m. 2023 m. birželio 7 d. nutarimą Nr. KT53-A-N6/2023, kuriuo buvo pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai nuostatos dėl privalomo prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo uždaroje įstaigoje pasienio procedūros metu, ir į vėliau 2023 m. Įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties įtvirtintas procesines garantijas, prašome nurodyti, ar valstybė ėmėsi tolesnių veiksmų siekdama užtikrinti garantijas prieš neteisėtą ar savavališką sulaikymą, įskaitant būtinybės, proporcingumo ir trumpiausios galimos trukmės reikalavimus, taip pat sulaikymo nutarimų periodinę peržiūrą pasienio procedūros kontekste. Prašome pakomentuoti pranešimus, kad naujai atvykstantys prieglobsčio prašytojai ir migrantai Užsieniečių registracijos centre Pabradėje yra savavališkai apgyvendinami „karantine“ neribotam laikui, nesant jokių teisinių garantijų. Be to, prašome paaiškinti, kokių pastangų ėmėsi valstybė, kad įgyvendintų alternatyvas migrantų sulaikymui, ypač pažeidžiamose situacijose esantiems asmenims, įskaitant kankinimus ar netinkamą elgesį patyrusius asmenis, ir kad užtikrintų, jog migrantų sulaikymas būtų taikomas tik kaip kraštutinė priemonė, kai visos alternatyvos yra tinkamai išnagrinėtos ir išnaudotos, ir kad jis truktų kiek įmanoma trumpiau. Prašome taip pat paaiškinti, kokių veiksmų imtasi siekiant suteikti prieglobsčio prašytojams pakankamą informaciją jiems suprantama kalba apie taikomas sulaikymo ir apskundimo procedūras dėl apgyvendinimo uždaruose centruose sprendimų, taip pat apie teisinės pagalbos galimybę šioje srityje. Prašome pateikti kasmetinius duomenis apie procentinę dalį atvejų, kai buvo pritaikytos alternatyvos migrantų sulaikymui, palyginti su atveju, kai buvo taikytas migrantų sulaikymas, dalimi. Prašome taip pat nurodyti informaciją apie vidutinę ir maksimalią sulaikymo trukmę prieglobsčio prašytojams ir neteisėtoje situacijoje esantiems migrantams bei apie bet kokiais kompensavimo schemas ir išmokas aukoms, patyrusioms savavališką ar neteisėtą sulaikymą.

2023 m. pakeistas UTPĮ ir jame nustatyta, kad ekstremalios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio metu užsieniečiai, neteisėtai kirtę valstybės sieną ir kurie nėra įleidžiami į Lietuvos Respublikos teritoriją, apgyvendinami nesuteikiant jiems teisės laisvai judėti. Šis teisės laisvai judėti

Lietuvos Respublikos teritorijoje ribojimas negali būti taikomas ilgiau kaip 5 mėnesius. Skundas dėl sprendimų apgyvendinti užsieniečių laikino apgyvendinimo vietose, nesuteikiant jam teisės laisvai judėti Lietuvos Respublikos teritorijoje, gali būti paduotas apylinkės teismui pagal užsieniečio buvimo vietą arba kitam artimiausiam užsieniečio buvimo vietai apylinkės teismui per 14 dienų nuo sprendimo įteikimo dienos.

Vadovaujantis UTPI nuostatomis, ekstremalios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio metu Valstybės sienos apsaugos tarnyba turi periodiškai, ne rečiau kaip kartą per 3 mėnesius, patikrinti aplinkybes, turinčias įtakos užsieniečio sulaikymo pagrįstumui, ir įstatymo nustatytais atvejais bei nustatyta tvarka kreiptis į teismą su prašymu pakartotinai svarstyti sprendimą sulaikyti užsieniečių.

Užsieniečių registracijos centro bendro naudojimo patalpose gerai matomose vietose paskelbti Migracijos departamento parengti informaciniai leidiniai, informacija apie valstybės garantuojamos teisinės pagalbos užsieniečiams teikimą, užsieniečių teises ir pareigas ir kt. Visa skelbiama informacija išversta į užsienio kalbas, kurias supranta centre gyvenantys užsieniečiai.

Nuo 2025 m. įsigaliojo UTPI pakeitimai, kuriais pakeistos alternatyvios sulaikymui priemonės, kurias skiria teismas: apgyvendinti užsieniečių laikino apgyvendinimo vietoje netaikant judėjimo laisvės apribojimų bei apgyvendinti užsieniečių laikino apgyvendinimo vietoje nustatant pareigą neišvykti iš laikino apgyvendinimo vietai priklausančios teritorijos be laikino apgyvendinimo vietos vadovo ar jo įgalioto asmens leidimo. Atsižvelgiant į tai, užsieniečiai, kuriems yra taikomos šios alternatyvios sulaikymui priemonės, yra apgyvendinami Priėmimo ir integracijos agentūros apgyvendinimo vietose.

22. Prašome pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad materialinės sąlygos migrantų sulaikymo centruose, ypač užsieniečių registracijos centruose, atitiktų minimalius tarptautinius standartus ir kad pažeidžiamoje situacijoje esantiems migrantams, laikomiems sulaikymo vietose, būtų užtikrintos tinkamos sveikatos priežiūros ir psichologinės pagalbos paslaugos.

2021 m. Baltarusijos Respublikos režimo sukeltos migracijos krizės metu, įvedus Lietuvos Respublikoje ekstremaliąją situaciją, o vėliau ir nepaprastąją padėtį, buvo priimti laikini ir neatidėliotini sprendimai dėl užsieniečių apgyvendinimo. Valstybės sienos apsaugos tarnyboje buvo įsteigti Medininkų užsieniečių registracijos centras ir Kybartų užsieniečių registracijos centras, kurie, sumažėjęs migrantų skaičiui, 2022–2023 m. buvo uždaryti.

Veikiančio Užsieniečių registracijos centro infrastruktūra, atsižvelgiant į rekomendacijas ir standartus, nuolat tobulinama. 2019–2024 m. Užsieniečių registracijos centre renovuotos bei pastatytos naujos užsieniečių apgyvendinimo patalpos bei pagerintos personalo darbo aplinkos sąlygos:

- pagerintos sulaikytų užsieniečių apgyvendinimo sąlygos ir saugumas. Atliktas sulaikomų užsieniečių bendrabučio išorės bei vidaus remontas. Pagerintos sąlygos žmonėms su negalia patekti į pastato pirmą aukštą, laisvai judėti ir naudotis visomis pagrindinėmis ir pagalbinėmis lankytojams skirtomis patalpomis, įrengta gyvenamoji patalpa su atskiru sanitariniu mazgu, pritaikytu žmonėms su negalia. Sutvarkytas sklypas aplink pastatą, įrengtos pasivaikščiojimo ir laisvalaikio zonos bei įrengtas aplink pastatą lokalinės teritorijos aptvėrimas saugumui užtikrinti. Pastatytas naujas sulaikytų moterų (šeimų) bendrabutis su socialinio užimtumo kambariais ir lauko infrastruktūra.
- pagerintos prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apgyvendinimo sąlygos, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamų prieglobsčio prašytojų poreikiams. Prieglobsčio prašytojų bendrabutyje pakeisti visi langai, patekimas į pastato pirmąjį aukštą pritaikytas judėjimo negalią turintiems asmenims, pirmame aukšte įrengta gyvenamoji patalpa su atskiru sanitariniu mazgu, pritaikytu žmonėms su negalia. Pastatytas ir naujas pastatas, skirtas apgyvendinti 15 asmenų ir pritaikytas asmenims, turintiems judėjimo negalią. Šalia įrengta: laisvalaikiui leisti lauko sporto žaidimų ir vaikų žaidimų

aikštelės, treniruoklių kompleksas, pavėsinė su stalu ir suolais, praėjimo–vaikščiojimo takai, apšvietimas.

- atlikta kitų pastatų rekonstrukcija, pastatytas naujas užsieniečių priėmimo pastatas su darbo kabinetais, dezinfekavimo ir švarinimo patalpomis. Atlikti vidinių ir išorinių tvorų keitimas, lauko inžinerinių tinklų ir aplinkos sutvarkymo darbai, ilgalaikio ir trumpalaikio turto įsigijimai.

Nuo 2025 m. Užsieniečių registracijos centre yra laikinai apgyvendinami tik sulaikyti užsieniečiai. Šiems užsieniečiams priėmimo sąlygas užtikrina Priėmimo ir integracijos agentūra. Visi kiti užsieniečiai bei prieglobsčio prašytojai yra apgyvendinami minėtos agentūros Pabradės priėmimo centre.

12 ir 13 straipsniai

23. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (18 punktą), prašome pateikti atnaujintus statistinius duomenis apie teisėsaugos pareigūnų, sulaikymo centrų personalo ir kariuomenės pareigūnų atžvilgiu gautus skundus dėl kankinimo ir netinkamo elgesio atvejų, įskaitant žodinį smurtą ir perteklinį jėgos naudojimą vietose, kuriose apribota asmens laisvė. Prašome pateikti atnaujintą informaciją apie tyrimus, drausmines ir baudžiamąsias bylas, apkaltinamuosius nuosprendžius bei taikytas baudžiamąsias ir drausmines sankcijas. Prašome pateikti atitinkamų bylų ir teisminių sprendimų pavyzdžių. Prašome paaiškinti, kokių priemonių imtasi siekiant užtikrinti vidaus tyrimo mechanizmų nešališkumą ir veiksmingumą.

Informacija apie tarnybinius patikrinimus dėl policijos pareigūnų perteklinio ar neteisėto fizinės prievartos ar specialiųjų priemonių naudojimo:

Metai	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 I pasm.
Pradėtų tarnybinių patikrinimų skaičius	8	6	4	4	6	5	3
Baigtų tarnybinių patikrinimų skaičius	8	7	5	3	7	4	4
Pareigūnų, kuriems taikytos tarnybinės nuobaudos, skaičius (iš jų – atliktų iš tarnybos)	9 (3)	5 (2)	4 (1)	4 (1)	10 (1)	7 (0)	4 (1)

2022 m. gautas vienas skundas dėl netinkamų pasienio pareigūnų veiksmų ir perteklinio jėgos naudojimo. Dėl šio skundo pradėtas ikiteisminis tyrimas, kuris 2023 m. nutrauktas, nustačius, kad nebuvo padaryta nusikalstama veika. Tarnybinių patikrinimų dėl pasienio pareigūnų veiksmų ataskaitiniu laikotarpiu nebuvo pradėta.

Lietuvos kariuomenėje ataskaitiniu laikotarpiu negauta skundų dėl kankinimo, netinkamo elgesio atvejų, ar perteklinio jėgos naudojimo.

Informacija apie tarnybinius patikrinimus dėl kalėjimų pareigūnų perteklinio ar neteisėto fizinės prievartos ar specialiųjų priemonių naudojimo:

Metai	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 I pasm.
Pradėtų tarnybinių patikrinimų skaičius	108	192	178	151	124	83	8
Pareigūnų, kuriems taikytos tarnybinės nuobaudos, skaičius (iš jų – atliktų iš tarnybos)	1 (0)	1 (0)	1 (1)	1 (1)	4 (0)	0 (0)	0 (0)

Kalėjimų pareigūnų atžvilgiu dėl neteisėto fizinės jėgos ir specialiųjų priemonių panaudojimo prieš kalinius 2019, 2020, 2021 ir 2023 m. pradėta po 1 ikiteisminį tyrimą, 2022 ir 2024 m. – po 4 ikiteisminius tyrimus, o 2025 m. I pasm. pradėti 3 ikiteisminiai tyrimai.

Dėl neteisėto fizinės jėgos ir specialiųjų priemonių panaudojimo prieš kalinį, 1 kalėjimo pareigūnas 2022 m. nuteistas 5000 eurų bauda, kartu jam uždraudžiant 3 metus dirbti valstybės tarnyboje. Kitais atvejais ikiteisminiai tyrimai buvo nutraukti nustačius, kad nusikalstama veika nebuvo padaryta.

Tiek tarnybinius patikrinimus, tiek ir ikiteisminius tyrimus dėl kalėjimų personalo netinkamo elgesio su kaliniais atlieka nuo konkretaus kalėjimo vadovybės nepriklausomi pareigūnai, kurie yra pavaldūs tik Lietuvos kalėjimų tarnybos vadovui. Visų atliekamų ikiteisminių tyrimų kontrolę vykdo prokurorai, kurie patys ir priima visus svarbiausius procesinius sprendimus (pavyzdžiui, dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo, papildomų duomenų surinkimo, bylos perdavimo teismui ir pan.). Atsižvelgiant į tai, užtikrinamas visiškas tyrimų atlikimo ir priimamų sprendimų nešališkumas.

Siekiant labiau skatinti kalėjimų personalo pagarbus ir pozityvus elgesio su kaliniais kultūrą, imtasi papildomų priemonių užtikrinti, kad visi su kaliniais bendraujantys kalėjimų darbuotojai privalomai naudotų vaizdo registratorius ir sugriežtinta jų naudojimo kontrolė. Pagal patvirtintą naują Vaizdo registratorių naudojimo tvarką, visi vaizdo registratorių užfiksuoti įrašai saugomi ne trumpiau, kaip 30 dienų (pagal ankstesnę reguliavimą – 10 dienų). Taip pat suintensyvinti vaizdo registratorių užfiksuotų įrašų patikrinimai, kurių metu vertinama, ar nėra piktnaudžiavimo atvejų, kai vaizdo registratoriai neįjungiami (išjungiami), ar personalas pagarbiai ir dalykiškai bendrauja su kaliniais, ar neatliekami neteisėti veiksmai, ar atliekami veiksmai, kuriuos personalas konkrečioje situacijoje privalo atlikti ir pan. Be to, ypač daug investuojama ir į personalo kvalifikacijos kėlimą. Tiesioginiame darbe su kaliniais minimizuojant galios ir fizinės jėgos naudojimo poreikį, jį keičiant personalo sukurtu pozityvus santykiu su kaliniu poveikiu, atitinkamai sukurtos specialios mokymo programos visų grandžių pareigūnams, apie 40 proc. visų kalėjimų darbuotojų (iš jų 2 kalėjimuose – visi šių kalėjimų darbuotojai) jau apmokyti taikyti dinaminio saugumo principu grįstus darbo su kaliniais metodus. Šios priemonės iš esmės keičia darbo su kaliniais kultūrą bei prisideda prie perteklinės jėgos naudojimo (ar noro ją panaudoti) atvejų mažėjimo.

24. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (19 ir 20 punktai), prašome pateikti atnaujintą informaciją apie priemones, kurių buvo imtasi siekiant užbaigti tyrimus dėl valstybės dalyvavimo Jungtinių Valstijų Centrinės žvalgybos valdybos vykdyto ypatingo pervežimo ir slaptų sulaikymų programoje bei dėl tariamų kankinimo ir netinkamo elgesio atvejų. Visų pirma, prašome detaliai nurodyti veiksmus, kurių ėmėsi valstybė po Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų bylose Abu Zubaydah prieš Lietuvą ir Al-Hawsawi prieš Lietuvą.

Įsigaliojus Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimui byloje Abu Zubaydah prieš Lietuvą (peticijos Nr. 46454/11, 2018 m. gegužės 31 d.), Generalinės prokuratūros dar 2010 m. pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. 01-2-00015-14 dėl galimo Lietuvos dalyvavimo perdavimo ir slapto kalinimo programose, toliau tęsiamas. Buvo sudarytas tyrimo planas, nuspręsta užtikrinti platesnį įtariamų nusikalstamų veikų tyrimą, kuris iš pradžių buvo pradėtas pagal atitinkamus BK straipsnius, numatančius atsakomybę už piktnaudžiavimą valdžia ir neteisėtą asmens gabenimą per valstybės sieną. Tyrimas buvo tęsiamas pagal BK 100 straipsnį dėl tarptautinės teisės draudžiamo elgesio su žmonėmis. Pažymėtina, kad pastarajam nusikaltimui senaties terminai negalioja.

Ikiteisminis tyrimas šiuo klausimu atliekamas aukščiausiu teisėsaugos institucijų lygmeniu – tyrimo grupę sudaro Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokuroras bei Lietuvos kriminalinės policijos biuro ikiteisminio tyrimo tyrėjas. Siekiant suaktyvinti ikiteisminį tyrimą baudžiamojoje byloje, buvo atlikti įvairūs tyrimo veiksmai, pvz. priimtas sprendimas pakartotinai kreiptis su teisinės pagalbos prašymu į Jungtines Amerikos Valstijas (toliau – JAV), Generalinė prokuratūra Rumunijos kompetentingoms institucijoms išdavė Europos tyrimo orderį, siekiant išsiaiškinti informaciją apie galimą Centrinės Žvalgybos Agentūros sulaikytų asmenų perkėlimą į Lietuvos Respubliką, buvo atliktas detalus retrospektyvus viešai prieinamų šaltinių stebėjimas, konsultuotasi su tarptautinės baudžiamosios teisės ekspertu, kompetentingoms institucijoms išsiųsti keli paklausimai, į tyrimo medžiagą įtraukti įvairūs pranešimai, ataskaitos, kurie buvo analizuojami įvertinant tyrimo veiksmų galimybę, siekiant patikrinti reikšmingas aplinkybes baudžiamojo proceso nuostatose nustatyta tvarka.

Ypatingas dėmesys buvo skiriamas Europos Žmogaus Teisių Teismo nustatytoms aplinkybėms ir nustatytiems trūkumams. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į nustatytus liudytojų parodymų neatitikimus, siekta pašalinti tam tikrus prieštaravimus. Europos Žmogaus Teisių Teismo leidimu į bylos medžiagą buvo įtraukti uždaro faktinių aplinkybių konstatavimo posėdžio protokolai, siekiant visapusiškai išanalizuoti Europos Žmogaus Teisių Teismui ekspertų pateiktus įrodymus.

Tyrimo sudėtingumą lemia tai, kad pagrindinė įrodomoji medžiaga yra užsienio jurisdikcijose. Lietuvos teisėsaugos institucijos siekė išplėsti bendradarbiavimą su panašius tyrimus atliekančiomis valstybėmis, tačiau reikšmingų rezultatų nebuvo pasiekta. Taip pat buvo ieškoma alternatyvių tarptautinio bendradarbiavimo priemonių įrodymų rinkimui JAV, ypač ieškant galimybių pasinaudoti įrodymų rinkimo procedūra pagal JAV kodekso 1782 skyrių (sulaukus galutinio JAV Aukščiausiojo Teismo sprendimo buvo nuspręsta šia procedūra nesinaudoti, atsižvelgus į tai, kokia apimtimi buvo pritaikyta valstybės paslapties apsauga) bei gauti reikšmingos įrodomosios medžiagos iš JAV karinės komisijos atliekamų susijusių tyrimų, o galimai ir iš susijusių tarptautinių baudžiamųjų tyrimų.

Išgaliojus Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimui byloje Al-Hawsawi prieš Lietuvą (peticijos Nr. 6383/17, 2024 m. sausio 16 d. sprendimas), 2024 m. kovą, tarpininkaujant EUROJUST, įvyko susitikimas su Lenkijos prokuratūros atstovais, siekiant pasidalinti atliekamų analogiškų tyrimų problematika bei gerąją praktiką, ši bendradarbiavimą planuojama tęsti.

Ikiteisminio tyrimo metu įtariamieji nebuvo nustatyti, įtarimai dėl tiriamų nusikalstamų veikų niekam nėra pareikšti, taip pat nėra asmenų, kuriems būtų suteiktas nukentėjusiųjų statusas, šiuo požiūriu iš esmės atsižvelgiant į tai, kad byloje nėra baudžiamojo proceso standartus atitinkančių įrodymų apie nusikalstamą veiką patyrusius asmenis.

Galiausiai pažymėtinos ir Lietuvos pastangos, siekiant diplomatinių garantijų, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo nustatyti pažeidimai Abu Zubaydah ir Al-Hawsawi bylose būtų nutraukti. Lietuva jau keturis kartus šiuo požiūriu teikė JAV institucijoms notas dėl pareiškėjo Abu Zubaydah, 2025 m. liepą diplomatinių garantijų buvo kreiptasi ir dėl pareiškėjo Al-Hawsawi. Be to, 2022 m. gruodį buvo suorganizuotos nuotolinės konsultacijos ekspertiniu lygiu su JAV Valstybės departamento atstovais, siekiant aptarti bendradarbiavimo galimybes. Pasikeitus JAV administracijai, 2025 m. buvo imtasi priemonių atnaujinti ekspertinio lygmens konsultacijas su kompetentingomis JAV institucijomis, ikiteisminį tyrimą atliekantis prokuroras rengia pakartotinį teisinės pagalbos prašymą JAV.

25. Prašome nurodyti konkrečias priemones, kurių buvo imtasi tiriant kaltinimus pasienio pareigūnams dėl kankinimo, netinkamo elgesio ir perteklinio jėgos naudojimo, siekiant užkirsti kelią neteisėtam sienos kirtimui į Lietuvos teritoriją prie Baltarusijos sienos, bei tirti skundus dėl grasinimų smurtu, siekiant priversti migrantus sutikti su savanorišku grąžinimu. Prašome pateikti informaciją apie skundų, tyrimų ir/ar nuosprendžių dėl kankinimo, netinkamo elgesio ir perteklinio jėgos naudojimo atvejų skaičių migrantų sulaikymo centruose.

Vykdydami nacionalinės kankinimo prevencijos laisvės apribojimo vietose funkcijas pagal Konvencijos fakultatyvų protokolą, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriai 2022 m. atliko patikrinimus VSAT Kybartų užsieniečių registracijos centre ir Medininkų užsieniečių registracijos centre ir pateikė savo rekomendacijas, kurios buvo įgyvendintos.

2022 m. Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra persiuntė du trečiųjų šalių piliečių skundus dėl pasienio pareigūnų veiksmų bendros operacijos „Terra 2022“ rėmuose: vienas skundas – dėl pasienio pareigūnų galimai diskriminacinio pobūdžio veiksmų prieš trečiosios šalies pilietį, kuriam galimai buvo neleista atvykti į Lietuvos Respubliką; kitas – dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnio pažeidimo ir pasienio pareigūno galimai nežmoniško ar žeminančio elgesio prieš trečiosios šalies pilietį.

Išnagrinėjus pirmąjį skundą nustatyta, kad tuo laikotarpiu, kai dėl Vyriausybės paskelbtos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės sienos kirtimas buvo apribotas uždraudžiant užsieniečiams atvykti į Lietuvos Respublikos teritoriją, per Medininkų pasienio kontrolės punktą valstybės sieną

bandė kirsti Baltarusijos pilietis, kuris neatitiko nustatytų išimčių, leidžiančių atvykti į Lietuvos Respublikos teritoriją. Nustatyta, kad pasienio pareigūnų veiksmai buvo teisėti, atliekami remiantis Lietuvos Respublikos įstatymais, reikalavimai buvo taikomi visiems vienodai, neišskiriant tam tikros grupės asmenų ar tautybės, ar kitaip diskriminuojant.

Išnagrinėjus antrąjį skundą, nustatyta, kad asmuo aktyviai veiksmai priešinosi sulaikymui, dėl to teisės aktų rėmuose buvo panaudotos specialiosios priemonės (tarnybinis šuo ir kovinių imtynių veiksmas) ir asmuo sulaikytas paguldant ant žemės. Visi veiksmai buvo atlikti vadovaujantis Lietuvos Respublikos Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme nustatyta prievartos panaudojimo tvarka, nežeminant žmogaus garbės ir orumo.

2022 m. gautas 1 užsieniečių skundas dėl pareigūnų veiksmų ir dėl galimai patirto fizinio ir psichologinio smurto Medininkų užsieniečių registracijos centre. Išnagrinėjus skunde minimus faktus bei su jais susijusias aplinkybes, tyrimas nebuvo pradėtas.

14 straipsnis

26. Prašome pateikti informaciją apie kompensacijas ir kitas žalos atlyginimo priemones, kurias teismai ar kitos institucijos paskyrė ir kurios buvo faktiškai suteiktos kankinimo ir (arba) netinkamo elgesio aukoms arba jų šeimoms. Tai turėtų apimti pateiktų kompensacijos prašymų skaičių, kiek jų buvo patenkinta, paskirtas sumas ir faktiškai išmokėtas kiekvienu atveju. Prašome taip pat pateikti informaciją apie bet kokias vykdomas reabilitacijos programas, įskaitant traumų gydymą ir kitas reabilitacijos formas, teikiamas kankinimo ir netinkamo elgesio aukoms, bei apie materialinius, žmogiškuosius ir finansinius išteklius, skirtus jų veiksmingam funkcionavimui užtikrinti.

Kompensacijos kankinimo ir (arba) netinkamo elgesio aukoms:

Metai	Gautų prašymų skaičius	Patenkintų prašymų skaičius	Išmokėtų kompensacijų suma (Eur)
2019	16	11	95173
2020	1	0	0
2021	1	1	10800
2022	26	23	196000
2023	2	0	0
2024	5	3	143605
2025	0	0	0

15 straipsnis

27. Prašome pateikti informaciją apie konkrečias priemones, kurių buvo imtasi siekiant praktikoje užtikrinti principo, jog negalima naudoti kankinimu ar netinkamu elgesiu gautos įrodymų medžiagos, laikymąsi. Prašome pateikti pavyzdžių, kai bylos buvo nutrauktos teismuose dėl kankinimo ar netinkamo elgesio metu gautos įrodymų medžiagos ar liudijimų panaudojimo.

Lietuvos teismų praktikoje griežtai laikomasi BPK įtvirtintų įrodinėjimo taisyklių: įrodymais pripažįstami tik teisėtai gauti ir nustatytais procesiniais veiksmais patikrinti duomenys, neteisėtai gauti duomenys – įskaitant gautus panaudojus fizinį ar psichologinį spaudimą, ar kitokį draudžiamą elgesį, pažeidus teisę į gynybą, vertimą ar teisę tylėti – yra neleistini ir šalinami iš bylos; tokiais įrodymais teismų sprendimai dėl asmens kaltės negali būti grindžiami. Be to, pastaraisiais metais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje aiškiai pasisakoma, kad teisėsaugos pareigūnų atliekamos „neformalios apklausos“, provokacija ir kitos spaudimo priemonės pripažįstamos neleistinomis ir jų pagrindu gauti duomenys įrodymais baudžiamosiose bylose nepripažįstami.

Siekiant užtikrinti baudžiamojo proceso teisėtumą prokuratūra atlieka nuolatinę proceso metu gaunamų duomenų leistinumą patikrą. Vykdam šią funkciją nuolat stebimi ir analizuojami įsiteisėję išteisinamieji nuosprendžiai ir kiti proceso metu priimami sprendimai. Be to, priimdami kiekvieną procesinį sprendimą prokurorai taip pat tikrina surinktų įrodymų teisėtumą, kilusios bet kokios abejonės dėl neteisėto elgesio nedelsiant tikrinamos ir atskirai tiriamos, o neteisėtai gauti įrodymai pašalinami.

16 straipsnis

28. Prašome pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi kovojant su rasinio pobūdžio smurtu ir kitais neapykantos nusikaltimais, nukreiptais prieš romų bendruomenės narius ir asmenis, priklausančius seksualinėms mažumoms Lietuvoje. Prašome pateikti duomenis apie praneštus ir ištirtus neapykantos nusikaltimus, grindžiamus rasiniais, ksenofobiniais ar etniniais motyvais arba lytinės orientacijos ar lytinės tapatybės pagrindu. Prašome nurodyti, ar kaltininkas buvo valstybės pareigūnas. Prašome pateikti informaciją apie tokių tyrimų rezultatus. Be to, prašome nurodyti, ar valstybė ėmėsi priemonių viešai smerkti visas diskriminacijos ir neapykantos nusikaltimų formas, organizuoti visuomenės sąmoningumo didinimo kampanijas, skatinti aukas pranešti apie tokius incidentus ir suteikti joms tinkamą apsaugą šioje srityje. Prašome nurodyti, kokie mokymai dėl neapykantos nusikaltimų tyrimo ir persekiojimo organizuojami policijos pareigūnams, prokurorams ir teisėjams.

Siekiant didinti kovos su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba Lietuvoje veiksmingumą, 2020 m. iš teisėsaugos institucijų, pažeidžiamas asmenų grupes ir tautines mažumas atstovaujančių nevyriausybinų organizacijų, žiniasklaidos priemonių ir kitų žmogaus teises ginančių organizacijų atstovų sudaryta speciali tarpinstitucinė darbo grupė, kurios pagrindinis veiklos tikslas – skatinti veiksmingą atsaką į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje. 2025 m. Lietuvos Vyriausybė sudarė ir darbo grupę, kuriai pavesta parengti veiksmų planą kovai su antisemitizmu ir žydų bendruomenės stiprinimu.

2024 m. 13 valstybės institucijų ir įstaigų ir 6 NVO (iš viso 19 organizacijų) pasirašė Memorandumą dėl atsako į neapykantos kalbą ir neapykantos nusikaltimus stiprinimo. Memorandumu siekiama užtikrinti koordinuotą, visapusišką ir veiksmingą valstybės institucijų ir įstaigų bei NVO atsaką į neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą Lietuvoje. Memorandume apibrėžtas kiekvienos iš kompetentingų institucijų vaidmuo ir numatyti kasmetiniai Memorandumo dalyvių susitikimai Memorandumo įgyvendinimo eigai ir problematikai aptarti.

2021 m. Lietuvos policijoje įsteigtos „Virtualaus patrulio“ pareigybės, skirtos prevencinei veiklai elektroninėje erdvėje. Viena iš pagrindinių šių pareigūnų funkcijų – identifikuoti neteisėtą ar žalingą turinį internete ir perduoti jį atitinkamiems padaliniais tirti. Virtualus patrulis taip pat rašo viešus prevencinius komentarus dėl neapykantos kurstymo, įspėjančius interneto vartotojus dėl grėšiančios baudžiamosios atsakomybės. 2022 m. virtualus patrulis užfiksavo ir perdavė kitiems policijos padaliniais aplinkybėms patikslinti/ pažeidimams tirti 55 pranešimus internete, susijusius su neapykantos kurstymu, 2023 m. – 73, 2024 m. – 111, 2025 m. I pusm. – 63.

Dėl neapykantos nusikaltimų 2021 m. nuteisti 8 asmenys, 2022 m. – 44, 2023 m. – 17, o 2024 m. – 14 asmenų. Daugiausia asmenų buvo nuteista už viešą tyčiojimąsi ir neapykantos skatinimą (33 asmenys) ir viešą kurstymą smurtauti, fiziškai susidoroti su bet kokios tautos, rasės, etnine, religine ar kitokia žmonių grupe ar asmeniu (22 asmenys).

2020 m. baigtas įgyvendinti projektas, kurio tikslas – kurti veiksmingas priemones ir formuoti praktiką, skirtą užkirsti kelią rasizmui, ksenofobijai ir kitoms netolerancijos formoms, ypatingą dėmesį skiriant kovai su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba. Projekto veiklos apėmė baudžiamosios atsakomybės už neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą taikymo atvejų analizę ir rekomendacijų policijos pareigūnams, prokurorams, teisėjams rengimą, mokymus policijos pareigūnams, prokurorams, teisėjams, skatinimą pranešti apie neapykantos nusikaltimus, policijos ir

pažeidžiamų bendruomenių ryšių stiprinimą. Projekto metu teisėjams, prokurorams ir kitiems teisėsaugos pareigūnams surengta 17 bendrų mokymų neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančių kalbų identifikavimo ir baudžiamosios atsakomybės taikymo ir nuo jų nukentėjusių asmenų teisių apsaugos temomis (dalyvavo 132 policijos pareigūnai, 109 prokurorai ir 76 teisėjai).

2020 m. teisėsaugos pareigūnams parengtas praktinis vadovas „Bendradarbiavimas su neapykantos nusikaltimų pažeidžiamomis bendruomenėmis“, kuriame pateikiama informacija, padedanti geriau atpažinti neapykantos nusikaltimus: aprašyti labiausiai pažeidžiamų bendruomenių, tarp jų žydų, romų ir musulmonų bendruomenių, istorinis kontekstas, demografija ir kultūrinės ypatybės, taip pat pažeidžiamumo pobūdis. Pateikiamos ir rekomendacijos, kaip užmegzti ir palaikyti ryšius su bendruomenėmis.

Prokurorai ir jų padėjėjai taip pat dalyvavo ir įvairiose Lietuvos ir tarptautinių organizacijų iniciatyvose ir mokymuose neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos temomis: 2021 m. – 8 renginiai (100 dalyvių); 2022 m. – 4 renginiai (5 dalyviai); 2023 m. – 3 renginiai (7 dalyviai); 2024 m. – 6 renginiai (70 dalyvių).

2023 m. patvirtintos naujos Neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos ikiteisminio tyrimo metodinės rekomendacijos, kurios šiuo metu taikomos praktikoje. Apie įvykdytus neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbą asmenys gali pranešti tiek policijai, tiek prokuratūrai. Prokuratūros interneto svetainėje sukurtas specialus puslapis, kuriame nuo neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų nukentėję asmenys, tiek ir šiuos nusikaltimus tiriantys pareigūnai gali rasti svarbiausią informaciją ir rekomendacijas apie pranešimo apie neapykantos incidentus tvarką ir nukentėjusiųjų teises; rekomendacijas dėl specialių apsaugos poreikių vertinimo; valstybės garantuojamos teisinės pagalbos galimybes; nevyriausybines organizacijas, teikiančias pagalbą nukentėjusiems nuo neapykantos kalbos ir nusikaltimų; asmenų, nukentėjusių nuo neapykantos nusikaltimų, vaizdo liudijimus; ikiteisminio tyrimo dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos atlikimo, organizavimo ir vadovavimo jam ypatumų metodines rekomendacijas; alternatyvią pranešimų platformą „Pranešk apie neapykantos nusikaltimus“. Informacija apie dėl neapykantos nusikaltimų pradėtus ikiteisminius tyrimus ir teismui perduotas bylas pateikiama Priede Nr. 4.

2024 m. asmenims, nukentėjusiems ar galintiems nukentėti nuo neapykantą kurstančios kalbos arba neapykantos nusikaltimo, parengtas vienlapis lietuvių ir anglų kalba, kuriame pateikiama pagrindinė informacija, kur ir kaip galima pranešti apie neapykantos incidentus ir kokias teises turi nukentėjusieji. Kreiptasi į 68 institucijas, įstaigas ir organizacijas, tarp jų į NVO, pagalbos tarnybas ir mokslo įstaigas, bei į visų 60 savivaldybių administracijas dėl šio vienlapio skelbimo ir platinimo. 2020 m. penkiuose didžiuosiuose šalies miestuose surengtos apskritojo stalo diskusijos, kuriose vietos policijos pareigūnai ir prokurorai su pažeidžiamų bendruomenių (tarp jų žydų ir romų bendruomenių) atstovais ir NVO aptarė pažeidžiamų bendruomenių ir nuo neapykantos nusikaltimų nukentėjusiųjų poreikius bei lūkesčius dėl teisėsaugos pareigūnų darbo, bendradarbiavimo problemas ir galimybes (dalyvavo 41 policijos pareigūnas, 14 prokurorų ir 60 pažeidžiamų bendruomenių ir NVO atstovų).

Nuo 2020 m. policijos bendruomenės pareigūnai įpareigoti reguliariai organizuoti susitikimus su prižiūrime teritorijoje esančiomis mažumų ir (ar) socialinę atskirtį galinčiomis patirti (dėl negalios, amžiaus, lyties, rasinės ir etninės kilmės, tautybės, tikėjimo, įsitikinimų ir pažiūrų, lytinės orientacijos, socialinės padėties ir kt.) bendruomenėmis ar jų atstovais. Susitikimų tikslas – dalytis įvairaus pobūdžio prevencine informacija, konsultuoti, palaikyti ryšį. 2024 m. policijos bendruomenės pareigūnai pagal švietimo ir ugdymo įstaigų prašymus švietimo ir ugdymo įstaigose organizavo 236 užsiėmimus, skirtus neapykantos nusikaltimų prevencijai.

Nuo 2020 m. temos „Neapykantos nusikaltimų samprata, požymiai, formos, teisinis reglamentavimas“ ir „Neapykantos nusikaltimų skirtumai nuo kitų nusikalstamų veikų“ (6 akad. val.) integruotos į policijos pareigūnų modulinio profesinio ir įvadinio mokymo programas. Nuo 2020 m. policijos pareigūnams organizuojami kvalifikacijos kėlimo mokymai pagal 2019 m. patvirtintą kvalifikacijos tobulinimo programą „Pareigūnų veiksmai neapykantos nusikaltimų atvejais ir

prevencinė veikla užkardant neapykantos nusikaltimus“. 2020 m. pagal šią programą mokėsi 99, 2021 m. – 173, 2022 m. – 89, 2023 m. – 52, 2024 m. – 11 policijos pareigūnų.

2021 m. 43 policijos pareigūnai dalyvavo Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos kartu su Žurnalistų etikos inspektoriatu tarnyba organizuojuose mokymuose tema „Institucijų atsakas į neapykantos kalbą ir neapykantos nusikaltimus“. Minėtų institucijų iniciatyva sukurtas mokomasis vaizdo klipas teisėsaugos pareigūnams „Kaip atpažinti neapykanta motyvuotas veikas?“. 2021 m. 42 policijos pareigūnai dalyvavo Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos organizuojuose mokymuose tema „Policijos vaidmuo tiriant neapykantos nusikaltimus, nukreiptus prieš LGBTI asmenis: kaip užtikrinti profesionalų policijos atsaką?“. 2022 m. 140 policijos pareigūnų dalyvavo mokymuose „Tarpkultūrinių kompetencijų stiprinimas kovoje su neapykantos nusikaltimais“, kuriuos organizavo Žmogaus teisių stebėjimo institutas, pasitelkęs Lietuvos ir tarptautinius ekspertus bei neapykantos nusikaltimų pažeidžiamų bendruomenių atstovus. Mokymų metu dėmesys buvo skiriamas musulmonų bendruomenei, migrantams iš Vidurio Rytų šalių, jų papročiams ir tradicijoms bei policijos atsakui į neapykantos nusikaltimus prieš romų ir žydų bendruomenes ir migrantams iš Afrikos valstybių. 2023 m. 40 policijos pareigūnų dalyvavo mokymuose „Neapykantos nusikaltimai ir smurtas prieš žmones su negalia: pažeidžiamumo priežastys, atpažinimas ir pagalbos galimybės“, kuriuos organizavo Lietuvos negalios organizacijų forumas.

Siekiant didinti teisėjų kompetencijas nagrinėjant bylas susijusias su neapykantos nusikaltimais, jiems nuolat organizuojami mokymai „Neapykantos nusikaltimai: teisiniai ir psichologiniai aspektai“ (2021 – 2024 metų laikotarpiu mokymuose dalyvavo 85 teisėjai).

Šiuo metu neapykantos kalbos aptikimo viešojoje erdvėje yra lėtas, sudėtingas ir nepakankamai efektyvus (vyksta rankiniu būdu). Atsižvelgiant į tai, Lietuva pradėjo neapykantos kalbos internete stebėsenos sistemos atnaujinimą, 2024 m. buvo baigtas pirmasis sistemos atnaujinimo etapas, pagerinęs jos gebėjimą analizuoti tekstus, siekiant aptikti neapykantos kalbą, ir sustiprinęs duomenų rinkimą iš internetinių portalų. Taip pat svarstoma galimybė įdiegti dirbtiniu intelektu paremtą sistemą, kuri automatiškai aptiktų ir pažymėtų neteisėtą turinį, taip reikšmingai sumažindama žmogaus įsikišimo poreikį. Tai leistų dar greičiau identifikuoti ir pašalinti žalingus pranešimus, padedant apsaugoti pažeidžiamas grupes nuo internetinio smurto.

Kita informacija

29. Atsižvelgiant į ankstesnes Komiteto baigiamąsias pastabas (21 ir 22 punktai), prašome pateikti informaciją apie mokymo programą, susijusią su žmogaus teisių aspektu kovojant su terorizmu, pagrįstą Jungtinių Tautų Pasauline kovos su terorizmu strategija. Prašome pateikti atnaujintą informaciją apie priemones, kurių valstybė ėmėsi reaguodama į terorizmo grėsmes. Prašome apibūdinti, ar šios priemonės turėjo įtakos žmogaus teisių garantijoms teisės aktuose ir praktikoje, ir jei turėjo – kaip jos buvo paveiktos. Prašome taip pat paaiškinti, kaip valstybė užtikrino, kad kovos su terorizmu priemonės būtų suderinamos su visomis jos tarptautinės teisės, ypač Konvencijos, išipareigojimais. Be to, prašome nurodyti, kokį mokymų teisėsaugos pareigūnai gauna šioje srityje; kiek asmenų buvo nuteisti pagal terorizmo prevencijai skirtus įstatymus; kokios teisminės gynybos priemonės ir garantijos galioja teisės aktuose ir praktikoje asmenims, kuriems taikomos kovos su terorizmu priemonės; ar buvo skundų dėl nacionalinių ir tarptautinių standartų nesilaikymo taikant kovos su terorizmu priemones, ir jei taip – koks buvo jų sprendimo rezultatas.

Mokymai apie žmogaus teisių standartus ir jų užtikrinimą įtraukti į visų teisėsaugos pareigūnų, įskaitant ir pareigūnus, dirbančius kovos su terorizmu srityje, bazinių mokymų programas.

Dėl teroro akto 2020 m. nuteistas 1 asmuo, dėl žmogaus pagrobimo įkaitu 2020 m. nuteistas 1 asmuo, o 2021 m. – 3 asmenys. Ataskaitiniu laikotarpiu negauta skundų dėl nacionalinių ir tarptautinių standartų nesilaikymo taikant kovos su terorizmu priemones.

Bendra informacija apie kitas priemones ir įvykius, susijusius su konvencijos įgyvendinimu valstybėje narėje

30. Prašome pateikti išsamią informaciją apie bet kokias kitas susijusias teises, administracines, teismines ir kitas priemones, kurių buvo, siekiant įgyvendinti Konvencijos nuostatas arba Komiteto rekomendacijas, įskaitant institucinius pokyčius, planus ir programas. Prašome nurodyti skirtus išteklius ir pateikti statistinius duomenis. Prašome taip pat pateikti bet kokią kitą informaciją, kurią valstybė laiko svarbia šiuo klausimu.

2024 m. Lietuvoje buvo uždaryti paskutiniai instituciniai vaikų globos namai, o globa perkelta į šeimai artimą aplinką – šeimas, šeimyninius namus, bendruomeninius globos namus ir pas laikinus globėjus. Šis pokytis prisideda prie prekybos žmonėmis rizikos mažinimo, nes vaikai, augantys mažose, saugiose ir prižiūrimose aplinkose, yra žymiai mažiau pažeidžiami išnaudojimui.

2024 m. Lietuvoje oficialiai pradėta taikyti QR kodų sistema, patvirtinanti teisę dirbti su vaikais. Ši iniciatyva tiesiogiai prisideda prie Konvencijos įgyvendinimo, užkertant kelią asmenims, nuteistiems už sunkius nusikaltimus – ypač seksualinius – dirbti su vaikais. Reikalavimas visiems specialistams ir savanoriams, dirbantiems su vaikais, gauti ir pateikti QR kodą, patvirtinantį jų tinkamumą, stiprina institucijų atsakomybę ir skaidrumą. Sistema užtikrina, kad su vaikais dirbtų tik patikrinti asmenys, taip mažinant smurto, išnaudojimo ar žeminančio elgesio riziką. Privalomas šios sistemos taikymas suderina nacionalinę praktiką su tarptautiniais žmogaus teisių standartais ir sustiprina Lietuvos įsipareigojimą saugoti pažeidžiamas gyventojų grupes.

Siekdama gerinti neteisėto, nedeklaruoto ir priverstinio darbo, taip pat mokesčių ir įmokų vengimo aptikimą, Lietuva 2024 m. įsteigė Tarpinstitucinio bendradarbiavimo centrą, kuriame veikia 6 institucijos, veikiančios visos šalies mastu. 2024 m. centras daugiausia dėmesio skyrė didelės rizikos sektoriams – statybai, krovinių pervežimui, maitinimui, apgyvendinimui ir laikinam įdarbinimui.

Lietuva glaudžiai bendradarbiauja su skirtingų tarptautinių organizacijų žmogaus teisių mechanizmais, įskaitant Jungtinių Tautų žmogaus teisių sutarčių priežiūros institucijas, specialiąsias procedūras ir kitus žmogaus teisių mechanizmus. Lietuva nuo 2001 m. yra išdavusi nuolatinį kvietimą Jungtinių Tautų specialiosioms procedūroms. Paskutinį kartą – 2024 m. į Lietuvą atvyko Jungtinių Tautų Darbo grupė dėl priverstinių ir nesavanoriškų dingimų – tai buvo trečiasis Jungtinių Tautų specialiųjų procedūrų vizitas Lietuvoje.

---

1. Gauti pranešimai apie smurtą šeimoje ir šių pranešimų pagrindu pradėti ikiteisminiai tyrimai

Metai	Gauti pranešimai apie smurtą šeimoje	Dėl smurto šeimoje pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičius	Baigtų ikiteisminių tyrimų skaičius	Teismui perduotų bylų skaičius
2019	11425	10337	9966	3484
2020	11143	10082	9915	3299
2021	8925	7943	7629	2624
2022	9622	8567	7941	2504
2023	9766	8825	8381	2476
2024	7918	7111	6726	2000
2025 I pusm.	4594	4262	4268	1334

2. Teismuose išnagrinėtos su smurtu šeimoje susijusios baudžiamosios bylos

Metai	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 I pusm.
Išnagrinėtų bylų skaičius	6127	5566	4963	4651	4456	3967	2597

3. Išnagrinėtose baudžiamosiose bylose nukentėjusiais nuo smurto šeimoje pripažinti asmenys

Metai	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bendras nukentėjusiųjų (iš jų - moterų) skaičius, dėl:	3260 (1240)	2959 (1029)	2494 (885)	2336 (1284)	2293 (1204)	1971 (969)
nužudymo	20 (3)	20 (7)	19 (1)	26 (26)	21 (21)	22 (14)
sunkaus sveikatos sutrikdymo	32 (6)	35 (4)	19 (0)	23 (7)	20 (4)	14 (8)
nesunkaus sveikatos sutrikdymo	132 (67)	129 (60)	121 (54)	132 (103)	129 (110)	138 (110)
fizinio skausmo sukėlimo	3076 (1164)	2775 (958)	2335 (830)	2155 (1148)	2123 (1069)	1797 (837)

Informacija apie baudžiamąjį persekiojimą prekybos žmonėmis srityje

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vykdytų ikiteisminių tyrimų skaičius	iš viso, iš jų:	46	27	17	30	26	26
	naujai pradėtų	16	11	7	12	13	17
Asmenų, pripažintų nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis, skaičius	iš viso, iš jų:	39	24	26	15	15	22
	moterų	18	16	10	10	3	2
	vyrų	21	8	16	5	12	20
	nepilnamečių	4	1	1	3	-	0
	Baltarusijos piliečių	-	-	-	-	-	1
	Čekijos piliečių	2	1	-	-	-	-
	Egipto piliečių	-	-	-	1	-	-
	Indijos piliečių	-	1	-	-	-	-
	Kambodžos piliečių	-	-	1	-	-	-
	Kirgizijos piliečių	-	-	-	-	1	3
	Lietuvos piliečių	33	21	24	12	10	4
	Rusijos piliečių	-	-	-	1	-	2
	Tadžikistano piliečių	-	-	1	-	-	3
	Tailando piliečių	-	1	-	-	-	-
	Ukrainos piliečių	4	-	-	-	1	3
	Uzbekistano piliečių	-	-	-	1	1	6
	Venesuelos piliečių	-	-	-	-	2	-
Teismams perduotų bylų skaičius		5	9	5	9	3	-
Teismuose išnagrinėtų bylų skaičius		5	9	19	11	5	7
Nuteistų asmenų skaičius		14	17	43	22	23	12

1. Užsieniečių prašymai suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje ir dėl jų priimti sprendimai

Metai	Gauti prašymai suteikti prieglobstį	Priimti sprendimai	
		suteikti pabėgėlio statusą	suteikti papildomą apsaugą
2019	646	79	13
2020	321	80	1
2021	4259	443	8
2022	1051	316	21
2023	575	403	1
2024	362	178	12
2025 I pusm.	195	108	4

2. Užsieniečių skundai dėl Migracijos departamento sprendimų nesuteikti prieglobsčio ir šių skundų nagrinėjimo rezultatai

Metai	Pateikti skundai dėl Migracijos departamento sprendimų nesuteikti prieglobsčio		Skundai, kurie atmesti kaip nepagrįsti	Panaikinti Migracijos departamento sprendimai	Skundai, kurių nagrinėjimas buvo nutrauktas
	pirmosios instancijos teismui	apeliacinės instancijos teismui			
2019 m.	92	53	68	9	12
2020 m.	98	53	72	11	12
2021 m.	1379	101	308	38	25
2022 m.	1725	1781	1612	468	565
2023 m.	188	97	84	43	2
2024 m.	230	168	166	38	25
2025 I pusm.	94	49	84	14	7

3. Užsieniečių, kurie buvo įpareigoti išvykti iš Lietuvos Respublikos, skaičius pagal pilietybę

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Afganistano	-	3	1	2	2	3
Azerbaidžano	-	1	1	4	-	-
Baltarusijos	2	9	13	22	13	1
Bangladešo	-	1	-	-	-	-
Benino	-	-	-	-	1	-
Dominikos Respublikos	1	-	-	-	-	-
Egipto	-	-	3	-	-	-
Gvinėjos	-	-	1	-	-	-
Indijos	1	-	-	-	-	-
Indonezijos	-	-	-	-	1	1
Irako	-	-	3	-	-	-
Irano	-	-	-	1	-	-
Italijos	-	-	-	-	1	-

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Jungtinių Amerikos Valstijų	1	-	-	-	-	-
Jungtinės Karalystės	-	-	-	1	-	-
Kamerūno	-	-	1	-	-	-
Kazachstano	-	1	1	-	2	-
Kirgizijos	-	-	4	6	2	1
Kinijos	-	-	-	-	2	1
Kolumbijos	-	-	-	1	-	-
Kongo Demokratinės Respublikos	-	-	-	1	-	-
Kubos	-	-	-	-	1	-
Latvijos	1	1	-	-	-	-
Lenkijos	-	-	-	1	2	-
Libano	-	-	-	-	1	-
Mianimaro	-	-	-	-	1	-
Moldovos	-	-	-	1	2	1
Mongolijos	1	-	-	-	-	-
Nenustatyta	-	2	-	-	-	-
Nepalo	-	1	-	-	-	-
Nigerijos	1	-	1	2	-	-
Pakistano	-	-	-	2	-	-
Pietų Afrikos	-	-	-	-	1	-
Rumunijos	1	-	1	-	-	-
Rusijos	2	1	5	8	7	4
Sakartvelo	-	5	4	6	1	-
Sirijos	-	-	1	1	-	-
Slovakijos	-	-	-	1	1	-
Šri Lankos	-	1	4	5	1	-
Šveicarijos	-	-	-	-	1	-
Tadžikistano	-	-	-	1	1	1
Turkijos	25	105	2	8	-	1
Turkmėnistano	-	-	-	-	1	-
Ukrainos	2	5	5	8	23	19
Uzbekistano	1	-	-	-	8	1
Venesuelos	-	-	-	-	-	1
Zimbabvės	1	-	-	-	-	-
Iš viso	40	136	51	82	76	35

4. Užsieniečių, kuriems buvo priimti sprendimai grąžinti juos į užsienio valstybę, skaičius pagal pilietybę

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Afganistano	3	1	4	-	-	-
Albanijos	1	1	-	2	3	-
Alžyro	3	1	-	3	1	1

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Angolos	-	-	-	1	-	-
Antigvos	-	-	-	-	1	-
Argentinijos	1	-	-	1	5	-
Armėnijos	9	1	14	9	4	4
Australijos	1	1	-	4	-	2
Azerbaidžano	38	46	76	125	220	81
Baltarusijos	347	447	670	1 325	961	402
Bangladešo	1	1	1	4	7	3
Be pilietybės	-	-	-	-	1	-
Bolivijos	-	-	-	1	-	-
Bosnijos ir Hercegovinos	-	-	-	1	-	-
Botsvanos	-	-	-	1	-	-
Brazilijos	1	6	3	3	10	5
Butano	-	-	-	-	2	-
Čado	-	-	1	-	-	-
Čilės	-	-	1	1	-	-
Dramblio Kaulo Kranto	-	2	2	1	3	1
Egipto	2	2	7	8	4	2
Ekvadoro	-	-	-	-	-	1
Filipinų	28	32	44	51	39	14
Gabono	-	-	1	-	-	10
Gambijos	-	-	1	-	-	-
Ganos	-	1	-	4	42	-
Grenados	-	-	-	1	-	-
Gvatemalos	-	-	-	1	-	-
Gvinėjos	-	-	4	-	-	-
Hondūro	-	-	-	1	2	-
Indijos	15	13	60	31	83	44
Indonezijos	-	1	4	7	3	1
Irako	1	418	421	9	7	4
Irano	6	16	9	4	5	3
Izraelio	1	4	6	21	22	11
Jamaikos	-	-	-	1	-	-
Japonijos	2	-	2	-	3	2
Jungtinių Amerikos Valstijų	6	8	8	20	17	13
Jemeno	-	1	-	6	3	-
Jordanijos	-	1	-	-	22	2
Jungtinės Karalystės	-	11	17	22	-	5
Kamerūno	2	4	12	11	9	2
Kanados	-	-	2	1	7	2
Kazachstano	82	137	155	205	151	80
Kenijos	2	-	-	2	1	1
Kinijos	9	1	23	17	13	9
Kirgizijos	68	105	204	289	263	104
Kolumbijos	-	1	1	6	19	-

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Kongo Demokratinės Respublikos	-	-	2	-	1	1
Kongo Respublikos	-	1	2	-	4	-
Kosovo	-	-	1	-	-	-
Kubos	-	-	-	-	1	1
Kuveito	-	-	-	1	-	-
Libano	-	2	5	5	4	-
Libijos	-	1	-	-	2	-
Madagaskaro	-	-	-	-	1	-
Malaizijos	-	-	-	-	4	-
Maroko	1	-	6	1	1	4
Mauricijaus	-	-	-	-	3	-
Meksikos	-	-	-	-	-	1
Mianmaro	1	1	-	-	-	-
Moldovos	54	28	23	52	60	38
Mongolijos	-	-	-	2	2	-
Naujosios Zelandijos	-	-	-	1	1	1
Nenustatyta	12	23	1	2	1	-
Nepalo	-	-	-	2	3	3
Nigerijos	8	1	8	27	32	9
Nigerio	-	-	-	-	-	1
Omano	1	-	-	1	-	-
Pakistano	3	1	3	7	21	16
Palestinos	-	-	-	-	1	-
Panamos	-	-	-	-	1	-
Pietų Afrikos	2	-	1	2	1	2
Paragvajaus	-	2	-	-	-	-
Peru	-	1	1	-	1	2
Pietų Sudano	-	-	-	-	2	-
Rumunijos	-	2	-	-	-	-
Rusijos	134	173	301	390	570	933
Šv. Kristoferio	-	-	-	-	1	-
Sakartvelo	57	73	103	154	117	10
Salvadoro	-	1	-	-	1	1
Saudo Arabijos	1	-	-	5	-	-
Seišelių	-	-	1	-	1	-
Senegalo	-	-	-	1	3	-
Serbijos	-	-	1	-	3	1
Siera Leonės	-	-	-	-	1	-
Sirijos	-	2	1	2	-	-
Somalia	1	-	-	-	-	-
Šiaurės Makedonijos	-	-	-	2	-	-
Šri Lankos	2	3	15	4	7	10
Tadžikistano	80	70	132	244	203	71
Tailando	1	1	1	1	3	1
Tanzanijos	-	-	-	-	1	-

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Togo	-	-	1	-	3	-
Trinidado ir Tobago	1	-	-	-	-	-
Tuniso	-	-	1	1	3	4
Turkijos	9	20	28	60	79	64
Turkmėnistano	1	-	2	-	14	3
Ugandos	-	-	-	1	3	-
Ukrainos	691	435	105	107	378	86
Urugvajaus	-	-	-	-	2	-
Uzbekistano	107	108	170	333	392	163
Vanuatu	-	-	-	1	1	-
Venesuelos	-	-	-	2	3	-
Vietnamo	13	1	3	2	7	8
Vokietijos	-	-	-	-	1	-
Zambijos	-	-	-	-	-	2
Zimbabvės	-	-	-	-	5	-
Iš viso	1 809	2 213	2 671	3 616	3 882	2245

5. Užsieniečių, kuriems buvo priimti sprendimai išsiųsti iš Lietuvos Respublikos, skaičius pagal pilietybę

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Afganistano	3	6	-	-	-	-
Alžyro	1	-	-	-	1	2
Armėnijos	1	-	1	-	3	1
Azerbaidžano	1	-	-	6	12	8
Baltarusijos	10	6	20	61	72	20
Bangladešo	-	1	1	4	-	1
Benino	-	1	-	-	-	-
Be pilietybės	-	-	-	-	1	-
Burkina Faso	-	1	-	-	-	-
Bisau Gvinėjos	-	-	-	1	-	-
Centrinės Afrikos Respublikos	-	-	1	-	-	-
Drambio Kaulo Kranto	1	21	7	-	1	-
Egipto	-	7	3	8	-	-
Eritrėjos	-	1	-	-	-	-
Etiopijos	-	-	2	-	-	-
Gambijos	-	19	3	-	1	-
Ganos	2	8	1	-	1	1
Gvinėjos	-	72	21	-	1	-
Indijos	1	66	8	-	2	2
Irako	-	2 150	229	5	5	1
Irano	-	10	9	9	-	-
Ispanijos	1	-	-	-	-	-
Izraelio	-	-	1	2	1	-

Pilietybė	2020	2021	2022	2023	2024	2025 m. I pusm.
Jungtinių Amerikos Valstijų	-	-	-	-	1	-
Jemeno	-	-	5	-	-	-
Jordanijos	-	-	1	-	-	-
Jungtinės Karalystės	1	-	-	-	8	-
Kamerūno	-	109	29	5	2	1
Kazachstano	-	2	-	2	-	2
Kenijos	-	-	-	-	1	-
Kirgizijos	-	1	1	5	7	3
Kolumbijos	-	-	-	-	1	-
Kongo Demokratinės Respublikos	-	150	36	-	5	-
Kongo Respublikos	-	25	8	2	1	-
Kubos	-	-	-	-	8	-
Kuveito	-	1	1	1	-	-
Libano	-	2	1	-	-	-
Liberijos	-	1	-	-	-	-
Libijos	-	1	-	-	-	-
Malio	-	8	5	2	-	-
Maroko	1	-	-	-	-	1
Moldovos	5	3	2	10	5	2
Nenustatyta	-	3	1	-	-	-
Nepalo	-	2	-	-	-	-
Nigerijos	3	43	16	4	3	3
Pakistano	-	17	8	-	2	3
Pietų Afrikos	-	2	-	-	-	-
Pietų Sudano	-	-	1	-	-	-
Rusijos	18	33	13	32	43	21
Sakartvelo	4	4	6	6	9	2
Senegalo	-	13	2	4	-	-
Šiaurės Makedonijos						1
Siera Leonės	-	8	1	-	-	-
Sirijos	-	4	3	-	-	-
Somalio	-	5	8	-	1	-
Sudano	-	-	8	-	-	-
Šri Lankos	1	64	5	6	5	-
Tadžikistano	15	13	17	21	21	6
Togo	-	27	5	-	-	-
Tuniso	-	-	-	-	1	-
Turkijos	3	17	2	1	7	3
Ukrainos	5	3	-	3	34	22
Uzbekistano	3	5	1	19	35	13
Vietnamo	1	-	-	-	-	1
Iš viso	81	2 935	493	219	301	120

6. Informacija apie Valstybės sienos apsaugos tarnybos kontroliuotus išsiuntimus

Šalis	2021		2022		2023		2024		2025 m. I pusm.	
	Išsiuntimas iki:		Išsiuntimas iki:		Išsiuntimas iki:		Išsiuntimas iki:		Išsiuntimas iki:	
	kilmės valstybės ar tranzito valstybės (su palyda)	valstybės sienos	Kilmės valstybės ar tranzito valstybės (su palyda)	valstybės sienos	kilmės valstybės ar tranzito valstybės (su palyda)	valstybės sienos	kilmės valstybės ar tranzito valstybės (su palyda)	valstybės sienos	kilmės valstybės ar tranzito valstybės (su palyda)	valstybės sienos
Armėnija	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Azerbaidžanas	-	-	-	-	-	3	4	3	2	5
Baltarusija	-	18	-	11	-	28	-	15	-	6
Dramblio Kaulo Krantas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Egiptas	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-
Indija	2	-	-	5	-	-	-	-	1	1
Irakas	-	-	2	1	5	-	7	-	4	-
Izraelis	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
JAV	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Jordanija	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kamerūnas	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-
Kazachstanas	-	-	1	1	-	1	1	-	1	-
Kenija	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kirgizija	-	-	-	-	2	3	7	-	3	-
Kolumbija	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Kongo DR	-	-	-	-	5	-	1	-	-	-
Kuveitas	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Marokas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Moldova	1	1	-	-	6	2	5	2	1	-
Nigerija	8	-	1	1	5	1	2	-	-	1
Pakistanas	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1
Rusija	-	3	-	1	-	11	-	14	-	8
Sakartvelas	4	2	-	5	3	1	5	4	0	-
Šri Lanka	7	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Tadžikistanas	3	1	-	2	6	2	13	-	1	-
Togas	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Turkija	3	-	-	2	1	1	-	2	-	-
Ukraina	-	-	-	2	1	-	14	-	-	3
Uzbekistanas	1	-	-	3	5	8	5	21	13	-
Vietnamas	-	-	1	-	-	-	-	-	2	8
Iš viso	30	25	7	37	41	62	68	65	37	34

Informacija apie dėl neapykantos nusikaltimų pradėtus ikiteisminius tyrimus ir teismui perduotas bylas

Nusikalstama veika	Metai	Pradėtų ikiteisminių tyrimų skaičius	Atliekamų ikiteisminių tyrimų skaičius	Prijungtų prie kito ikiteisminio tyrimo skaičius	I teismą perduotų bylų skaičius	Nutrauktų ikiteisminių tyrimų skaičius	Sustabdytų ikiteisminių tyrimų skaičius
Diskriminavimas dėl tautybės, rasės, lyties, kilmės, religijos ar kitos grupinės priklausomybės	2019	1	-	-	-	-	-
	2020	1	-	-	-	1	-
	2021	-	-	-	-	-	-
	2022	2	-	-	2	-	-
	2023	2	-	-	2	-	-
	2024	2	-	-	1	-	-
Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę	2019	64	1	4	10	31	18
	2020	109	-	8	23	53	25
	2021	126	-	3	16	63	44
	2022	114	-	4	26	62	22
	2023	54	2	4	15	26	7
	2024	91	5	7	23	39	17
Grupių ir organizacijų, turinčių tikslą diskriminuoti žmonių grupę arba kurstyti prieš ją, kūrimas ir veikla	2019	-	-	-	-	-	-
	2020	-	-	-	-	-	-
	2021	-	-	-	-	-	-
	2022	1	1	-	-	1	-
	2023	1	-	-	1	-	-
	2024	-	-	-	-	-	-
Viešas pritarimas tarptautiniams nusikaltimams, SSRS ar nacistinės Vokietijos nusikaltimams, jų neigimas ar šiuurkštus menkinimas	2019	3	1	1	-	1	-
	2020	1	-	1	-	-	-
	2021	3	-	-	-	3	-
	2022	12	-	-	5	4	3
	2023	6	1	-	1	3	1
	2024	7	2	-	2	3	-
Nužudymas, siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, negalios, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos arba įsitikinimų ar pažiūrų.	2019	-	-	-	-	-	-
	2020	1	-	-	1	-	-
	2021	-	-	-	-	-	-
	2022	-	-	-	-	-	-
	2023	2	-	-	2	-	-
	2024	1	-	-	1	-	-
Nesunkus sveikatos sutrikdymas siekiant išreikšti neapykantą asmenų grupei ar jai priklausančiam asmeniui dėl amžiaus, lyties, seksualinės	2019	1	-	-	1	-	-
	2020	-	-	-	-	-	-
	2021	-	-	-	-	-	-

orientacijos, negalios, rasės, odos spalvos, tautybės, kalbos, kilmės, etninės kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, religijos arba įsitikinimų ar pažiūrų	2022	-	-	-	-	-	-
	2023	-	-	-	-	-	-
	2024	-	-	-	-	-	-
Kapo ar kitos viešosios pagarbos vietos išniekinimas dėl rasinių, nacionalinių ar religinių motyvų	2019	6	-	-	1	2	3
	2020	9	-	1	2	1	5
	2021	4	-	1		2	1
	2022	10	-	1	2	1	6
	2023	3	-	-	2	-	1
	2024	9	2	-	3	1	3
